

Lastenkulttuuripoliittisen ohjelman toteuma

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:6

Lastenkulttuuripoliittisen ohjelman toteuma

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:6

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö / Undervisningsministeriet

Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto / *Kultur-, idrotts- och ungdomspolitiska avdelningen*

PL / PB 29

00023 Valtioneuvosto / Statsrådet

<http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut>

ISBN 978-952-485-856-4 (PDF)

ISSN 1797-951X (PDF)

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä/
Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2010:6

Kuvailulehti

Julkaisija
Opetusministeriö

Julkaisun päivämäärä
22.4.2010

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri)	Julkaisun laji Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä	
	Toimeksiantaja Opetusministeriö	
	Toimielimen asettamispv	Dnro
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Lastenkulttuuripoliittisen ohjelman toteuma		
Julkaisun osat Muistio + liitteet		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Lastenkulttuurin edistäminen, tavoitteena mahdollistaa jokaiselle lapselle asuinpaikasta ja varallisuudesta riippumatta mahdollisuus nauttia taide- ja kulttuuripalveluista ja lapsen oma luova toiminta, on ollut opetusministeriön toiminnan yhtenä painopisteenä jo useamman vuoden. Tämän tavoitteen toteutumista tukemaan laadittiin lastenkulttuuripoliittinen ohjelma vuosille 2003–2007. Ohjelman tärkeimpänä tehtävänä on ollut antaa suuntaa lastenkulttuurin edistämiseksi. Lastenkulttuuri ja lastenkulttuuripolitiikka osana kulttuuripolitiikkaa määriteltiin koskemaan kaikkia alle 18-vuotiaita.</p> <p>Ohjelma piti sisällään luonteeltaan eritasoisia toimenpide-ehtotuksia ja ne koskivat laajaa toimijakenttää. Tämä selvitys koskee lähinnä ministeriötä sekä sen alaista hallintoa. Kuntien ja muiden toimijoiden toiminnasta ei ole tehty erikseen selvitystä, vaan tiedot ovat lähinnä suuntaa antavia mm. Taikalampputoiminnan kautta.</p> <p>Selvitys osoittaa, ne toimenpiteet joihin ministeriössä on voitu vaikuttaa suoraan joko budjetoinnin, tulosohjauksen tai lainsäädännön kautta, ovat toteutuneet hyvin. Taidetoimikuntalaitos kokonaisuudessaan on ollut merkittävä valtakunnallinen, alueellinen ja myös paikallinen toimija lastenkulttuurin saralla. Taidetoimikuntalaitos on, mm. ohjelmatyöllä, apurahoja ja avustuksia kohdentamalla tai erilaisia lastenkulttuurihankkeita käynnistämällä, tukenut lastenkulttuuripoliittisen ohjelman toteutumista. Opetushallituksen rooli, kouluissa tapahtuvan taideopetuksen ja koulun ulkopuolella tapahtuvan taiteen perusopetuksen tai harrastustoiminnan osalta, on ollut olennainen varsinkin opetussuunnitelmatyön ja toiminnan rahoituksen kehittämisessä.</p> <p>Kaiken kaikkiaan ohjelmalla on ollut positiivinen vaikutus lastenkulttuurille. Sen puitteissa tehdyt toimenpiteet ovat lisänneet lasten mahdollisuuksia tutustua eri taiteenaloihin ja kehittää niihin liittyviä taitojaan. Taidekasvatusta ja harrastustoimintaa kehittämällä on tuettu lasten luovuuden ja itsetunnon kehittymistä sekä heidän kulttuurista tietoisuuttaan. Määrärahaa lisäämällä, toimijoita aktivoimalla ja ottamalla huomioon alueelliset erityispiirteet on lapsille suunnattujen taide- ja kulttuuripalveluiden saatavuus kasvanut. Erityisin toimenpitein on myös parannettu palveluiden saavutettavuutta erilaisten vähemmistöjen osalta. Lastenkulttuurin ja taidekasvatuksen merkityksen argumentointi on vahvistunut ohjelman aikana tehtyjen hankkeiden arvioinnin, tiedotuksen ja julkaisutoiminnan myötä ja lastenkulttuurin näkyvyys mm. kuntatasolla, erilaisissa politiikkaohjelmissa ja tiedotusvälineissä yleensä on lisääntynyt. Erityisen positiivisena tuloksena voidaan pitää yhteistyön lisääntymistä eri toimijoiden ja toimintasektoreiden välillä niin toiminnan suunnittelussa kuin itse toiminnan järjestämisessä ja rahoituksessa. Nähtävissä myös on, että lastenkulttuuritoiminnassa ollaan siirtymässä yhä ammattimaisempaan suuntaan. Sillä voidaan olettaa olevan vaikutusta tulevaisuudessa lastenkulttuurin aseman ja palveluiden edelleen kehittymiseen.</p>		
<p>Avainsanat</p> <p>taidekasvatus, lastenkulttuuri</p>		
Muut tiedot		
Sarjan nimi ja numero Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:6	ISSN 1797-951X	ISBN 978-952-485-856-4 (PDF)
Kokonaissivumäärä 55	Kieli suomi	Hinta - Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja -	Kustantaja Opetusministeriö	

Presentationsblad

Utgivare
Undervisningsministeriet

Utgivningsdatum
22.4.2010

Författare (uppgifter om organets namn, ordförande, sekreterare)	Typ av publication Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar		
	Uppdragsgivare Undervisningsministeriet		
	Datum för tillsättande av	Dnro	
Publikation (även den finska titeln) Resultat av det barnkulturpolitiska programmet			
Publikationens delar Promemoria + bilagor			
Sammandrag <p>Främjande av barnkultur, med syfte att ge alla barn oberoende av boningsort och ekonomisk ställning möjlighet att utnyttja konst- och kulturtjänster, och barnens egen kreativa verksamhet har hört till fokusområdena i Undervisningsministeriets verksamhet redan i flera år. I syfte att stödja detta mål instiftades det barnkulturpolitiska programmet för åren 2003–2007. Programmets viktigaste uppgift har varit att visa riktningen för arbetet med att främja barnkulturen. Man fastslog att barnkulturen och barnkulturpolitiken som en del av kulturpolitiken gäller alla personer under 18 år.</p> <p>Programmet inkluderade åtgärdsförslag på olika nivåer som gällde ett brett aktörsfält. Denna utredning gäller främst ministeriet och dess underlydande förvaltning. Ingen separat utredning har gjorts om de kommunala och de övriga aktörernas verksamhet, utan uppgifterna är i första hand riktgivande bl.a. genom verksamheten inom ramen för Aladdins lampa.</p> <p>Utredningen visar att de åtgärder som man inom ministeriet har kunnat påverka direkt antingen genom budgetering, resultatsstyrning eller lagstiftning har lyckats bra. Konstkommissionsväsendet i sin helhet har varit en betydande nationell, regional och även lokal aktör inom barnkulturen. Konstkommissionsväsendet har stött genomförandet av det barnkulturpolitiska programmet bl.a. genom olika program, genom att allokera stipendier och bidrag samt genom att starta barnkulturprojekt. Utbildningsstyrelsens roll i fråga om konstundervisningen i skolorna och den grundläggande utbildningen och fritidsverksamheten inom konst utanför skolan har varit relevant speciellt i utvecklingen av läroplansarbetet och verksamhetsfinansieringen.</p> <p>Totalt sett har programmet haft en positiv effekt på barnkulturen. Åtgärderna som har vidtagits inom ramen för programmet har ökat barnens möjligheter att ta del av olika konstarter och utveckla sina färdigheter i dessa. Genom att utveckla konstfostran och fritidsverksamheten har man främjat utvecklingen av barnens kreativitet och självkänsla och deras kulturella medvetenhet. Genom att öka anslagen, aktivera aktörerna och beakta de regionala särdragen har utbudet av konst- och kulturtjänster för barn ökat. Med speciella åtgärder har man också förbättrat tillgängligheten till tjänsterna för olika minoriteter. Argumenten som talar för barnkulturens och konstfostrans betydelse har stärkts under programmets gång genom att man har utvärderat genomförda projekt och spridit information och gett ut publikationer om dessa. Barnkulturen har också blivit ett mer synligt inslag bl.a. på kommunnivå, i olika politikprogram och i medierna i allmänhet. Ett speciellt positivt resultat är att samarbetet mellan de olika aktörerna och verksamhetssektorerna har ökat i fråga om såväl verksamhetsplaneringen som anordnandet och finansieringen av verksamheten. Dessutom finns det tecken på att barnkulturverksamheten blir allt mer professionell. Detta kan antas främja barnkulturens framtida ställning och en ytterligare utveckling av tjänsterna.</p>			
Nyckelord			
Övriga uppgifter			
Seriens namn och nummer Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2009:6	ISSN 1797-951X	ISBN 978-952-485-856-4 (PDF)	
Sidoantal 55	Språk finska	Pris -	Sekretessgrad offentlig
Distribution -	Förlag Undervisningsministeriet		

Description

Publisher Ministry of Education		Date of publication 22.4.2010	
Authors (If a committee: name of organ, chair, secretary)	Type of publication Reports of the Ministry of Education, Finland		
	Contracted by Ministry of Education		
	Committee appointed on	Dnro	
Name of publication The review of the children's culture policy programme			
Parts Memorandum + appendices			
Abstract			
<p>The promotion of children's culture with a view to giving access for every child, irrespective of their place of residence and financial standing, to art and cultural services and encouraging creative activities has been one of the priorities for the Ministry of Education for some time. In order to achieve this goal, the Ministry of Education devised a children's culture programme for the period 2003–2007. Its main purpose was to outline the direction for the action to promote children's culture. Children's culture and relevant policy were seen to relate to all those under 18 years of age.</p> <p>The programme includes proposals for measures at different levels, involving a wide range of operators in the field. This report mainly concerns action taken by the Ministry of Education and the administration subordinate to it. No review was conducted in regard of the actions taken by local authorities; relevant information, gathered through the Aladdin's Lamp system and the like, is indicative only.</p> <p>The review shows that actions which the Ministry has been able to influence directly by means of financing, performance management or legislation, have been well implemented. The system of art councils has been a key operator in children's culture nationally, regionally and also locally. It has supported the implementation of the children's culture programme by means of resource allocation and different children's culture projects. The National Board of Education has also played an important part in curricular art education and extracurricular basic education in the arts, especially as regards curriculum development and financing.</p> <p>All in all, the programme has had a positive effect on children's culture. Measures taken within it have increased children's opportunities for getting to know different forms of art and developing related skills. The development of art education and art as a hobby has supported the development of creativity, self-assurance and cultural awareness. Increased funding, the activation of different stakeholders and consideration given to regional characteristics have enhanced the accessibility of art and cultural services directed at children. Special action has also been taken to improve the accessibility of services for different minorities. The evaluations, information and publication included in the implementation of the programme have added to the validation of children's culture and art education and increased the visibility of children's culture in different policy programmes at the local level and in the media. One particularly positive effect has been an increase in cooperation between different stakeholders and sectors in planning, provision and financing. It also appears that children's culture is being planned and provided on an increasingly professional basis. This can be expected to raise the status of children's culture and enhance the services further.</p>			
Other information			
Name and number of series Reports of the Ministry of Education, Finland 2010:6		ISSN 1797-951X (Online)	ISBN 978-952-485-856-4 (PDF)
Number of pages	Language Finnish	Price	Degree of confidentiality public
Distributed by		Published by Ministry of Education	

Sisältö

1	Johdanto	7
2	Ohjelman toteuma	9
2.1	Perusvalmiudet luodaan lastenkulttuurilla ja taidekasvatuksella	9
2.1.1	<i>Lapsipolitiikka ja lastenkulttuuripolitiikka</i>	9
2.1.2	<i>Taidekasvatus</i>	10
2.2	Kulttuurinen monimuotoisuus on voimavara	12
2.2.1	<i>Kulttuurinen monimuotoisuus</i>	12
2.2.2	<i>Liikkumis- ja toimimisesteiset</i>	13
2.3	Taide- ja kulttuuripalvelut ovat peruspalveluita	14
2.3.1	<i>Yleiset kulttuurilaitokset</i>	14
2.3.1.1	<i>Kirjasto</i>	14
2.3.1.2	<i>Museo ja kulttuuriperintö</i>	15
2.3.2	<i>Taidelaitokset sekä taiteilijat</i>	16
2.3.3	<i>Lastenkulttuurikeskukset</i>	16
2.3.4	<i>Mediat</i>	17
2.4	Lastenkulttuuri eri taiteenaloilla	18
2.4.1	<i>Elokuvataide</i>	18
2.4.2	<i>Kirjallisuus</i>	19
2.4.3	<i>Kuvataide</i>	20
2.4.4	<i>Näyttämötaide</i>	21
2.4.5	<i>Muotoilu, kuvitus ja sarjakuva</i>	22
2.4.6	<i>Säveltaide</i>	23
2.4.7	<i>Rakennustaide</i>	23
2.4.8	<i>Tanssitaide</i>	24
2.4.9	<i>Valokuvataide</i>	24
2.4.10	<i>Sirkustaide</i>	25
3	Johtopäätökset ohjelman toteumasta	26
	Liite1. Opetussuunnitelmien perusteista	29
	Liite 2. Esimerkkejä ohjelman toimeenpanosta: alueelliset taidetoimikunnat	31
	Liite 3. Lastenkulttuuripoliittisen ohjelman tavoitteet ja toteuma toimenpide-ehdotuksittain	44

1 Johdanto

Oikeus kulttuurielämään voidaan katsoa kuuluvan perustuslain mukaan kansalaisen siviilisyksellisiin perusoikeuksiin. Lisäksi lasten oikeudesta osallistua kulttuurielämään ja taiteisiin todetaan erityisesti YK:n lasten oikeuksien yleissopimuksessa. Lastenkulttuurin edistäminen, tavoitteena mahdollistaa jokaiselle lapselle asuinpaikasta ja varallisuudesta riippumatta mahdollisuus nauttia taide- ja kulttuuripalveluista ja lapsen oma luova toiminta, on ollut opetusministeriön toiminnan yhtenä painopisteenä jo useamman vuoden. Tämän tavoitteen toteutumista tukemaan laadittiin lastenkulttuuripoliittinen ohjelma vuosille 2003–2007.

Lastenkulttuuripoliittisen ohjelman tärkeimpänä tehtävänä on ollut antaa suuntaa lastenkulttuurin edistämiseksi. Lastenkulttuuri ja lastenkulttuuripolitiikka osana kulttuuripolitiikkaa määriteltiin koskemaan kaikkia alle 18-vuotiaita.

Lähtökohtana ohjelmalle oli laaja lastenkulttuurin käsite, mutta ohjelman toimenpideehdotukset painottuivat taide- ja kulttuuripalveluiden alueelle. Kaikkien toimenpideehdotusten tarkoituksena oli myös vahvistaa lasten mahdollisuuksia itse luoda kulttuuria. Koulutuksellisten ja muiden kulttuuristen kynnysten lisäksi ohjelmassa pidettiin tärkeänä poistaa myös muita taiteeseen osallistumisen esteitä kuten mm. vähemmistöasemaan, liikkumis- tai toimimisesteisiin ja muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin tai elämäntilanteisiin liittyviä esteitä.

Ohjelma piti sisällään luonteeltaan eritasoisia toimenpide-ehdotuksia ja ne koskivat laajaa toimijakenttää. Tämä selvitys koskee lähinnä ministeriötä sekä sen alaista hallintoa. Kuntien ja muiden toimijoiden toiminnasta ei ole tehty erikseen selvitystä, vaan tiedot ovat lähinnä suuntaa antavia mm. Taikalampputoiminnan kautta.

Ministeriötasolla seuranta on tehty ohjelmasta laaditun toteuttamissuunnitelman perusteella. Selvitys osoittaa, ne toimenpiteet joihin ministeriössä on voitu suoraan vaikuttaa joko budjetoinnin, tulosohjauksen tai lainsäädännön kautta, ovat toteutuneet hyvin. Ohjelmaa toteutettiin kunakin vuonna mm. käytettävissä olevien resurssien puitteissa joko kohdentamalla jo olemassa olevaa määrärahaa uudella tavalla, tulosohjauksen avulla tai lisäämällä määrärahaa laaditun suunnitelman mukaisesti. Ohjelman vaikutuksesta on määräraha lastenkulttuurin edistämiseen yleisesti tai eri taiteenaloilla lisääntynyt noin 7 miljoonaa euroa. Ohjelman tavoitteiden toteuma ministeriön toimenpiteiden osalta on koottu liitteeseen 3.

Selvityksestä käy esille, että taidetoimikuntalaitos kokonaisuudessaan on ollut merkittävä valtakunnallinen, alueellinen ja myös paikallinen toimija lastenkulttuurin saralla. Omalla toiminnallaan taidetoimikuntalaitos on, mm. ohjelmatyöllä, apurahoja ja avustuksia kohdentamalla tai erilaisia lastenkulttuurihankkeita käynnistämällä, ollut tukemassa lastenkulttuuripoliittisen ohjelman toteutumista. Erityisesti alueellisten taidetoimikuntien tekemä työ ministeriön strategioiden ja ohjelmien toimeenpanijana eri puolilla maatamme

on ollut merkittävä. Tämän vuoksi liitteeseen 2. on koottu alueellisten taidetoimikuntien toimenpiteitä ohjelman toteuttamiseksi. Opetushallituksen rooli, kouluissa tapahtuvan taideopetuksen ja koulun ulkopuolella tapahtuvan taiteen perusopetuksen tai harrastustoiminnan osalta, on ollut olennainen varsinkin opetussuunnitelmatyön ja toiminnan rahoituksen kehittämisessä.

Lastenkulttuurin kannalta muita keskeisiä toimijoita, kuten esimerkiksi kuntia, järjestöjä ja taidelaitoksia koskevien toimenpide-ehdotusten luonne on ollut lähinnä ohjaava. Kuntien osalta selvitystä on tehty mm. ohjelmatyön osalta, mutta myös siinä määrin kuin ne ovat toimineet eri hankkeissa yhteistyökumppaneina. On nähtävissä, että osassa kuntia lastenkulttuuri on noussut tai nousemassa yhdeksi olennaiseksi osaksi kulttuuripolitiikkaa ja myös kuntien strategista suunnittelua.

Kaiken kaikkiaan ohjelmalla on ollut positiivinen vaikutus lastenkulttuurille. Ohjelman puitteissa tehdyt toimenpiteet ovat lisänneet lasten mahdollisuuksia tutustua eri taiteenaloihin ja kehittää niihin liittyviä taitojaan. Taidekasvatusta ja harrastustoimintaa kehittämällä on tuettu lasten luovuuden ja itsetunnon kehittymistä sekä heidän kulttuurista tietoisuuttaan. Määrärahaa lisäämällä, toimijoita aktivoimalla ja ottamalla huomioon alueelliset erityispiirteet on lapsille suunnattujen taide- ja kulttuuripalveluiden saatavuus kasvanut. Erityisin toimenpitein on myös parannettu palveluiden saavutettavuutta erilaisten vähemmistöjen osalta. Lastenkulttuurin ja taidekasvatuksen merkityksen argumentointi on vahvistunut ohjelman aikana tehtyjen hankkeiden arvioinnin, tiedotuksen ja julkaisutoiminnan myötä ja lastenkulttuurin näkyvyys mm. kuntatasolla, erilaisissa politiikkaohjelmissa ja tiedotusvälineissä yleensä on lisääntynyt. Erityisen positiivisena tuloksena voidaan pitää yhteistyön lisääntymistä eri toimijoiden ja toimintasektoreiden välillä niin toiminnan suunnittelussa kuin itse toiminnan järjestämisessä ja rahoituksessa. Nähtävissä myös on, että lastenkulttuuritoiminnassa ollaan siirtymässä yhä ammattimaisempaan suuntaan. Sillä voidaan olettaa olevan vaikutusta tulevaisuudessa lastenkulttuurin aseman ja palveluiden edelleen kehittämiseen.

Luvussa 2 on koottu yksityiskohtaisemmin keskeisiä tuloksia siitä, kuinka asetetut tavoitteet ovat toteutuneet ohjelman kussakin toimenpidekokonaisuudessa ja eri taiteenaloihin liittyen. Selvityksen lopussa kohdassa 3 esitetään johtopäätöksiä toiminnan tuloksista. Tiivistetysti voisi todeta, että vaikka ohjelma on pääsääntöisesti toteutunut hyvin suhteessa asetettuun tavoitteisiin ja toimenpiteisiin, on edelleen sellaisia tavoitteita jotka ovat osittain tai kokonaan toteutumatta. Niiden ja mahdollisten ohjelman aikana syntyneiden uusien haasteiden osalta tulisikin miettiä jatkotoimenpiteitä.

2 Ohjelman toteuma

2.1 Perusvalmiudet luodaan lastenkulttuurilla ja taidekasvatuksella

2.1.1 Lapsipolitiikka ja lastenkulttuuripolitiikka

Lasten ja lapsiperheiden aseman turvaaminen kokonaisvaltaisella lapsipolitiikalla nähtiin tärkeäksi. Lähtökohtana oli, että lastenkulttuurin ja lastenkulttuuripolitiikan tulisi olla osa yleistä kulttuuripolitiikkaa, lapsipolitiikkaa ja lastensuojelua. Lapsipolitiikan ja lastenkulttuuripolitiikan vahvistamisen lisäksi nähtiin tärkeäksi lapsipoliittisen ohjelmatyön edistäminen.

Kunnissa tapahtuva laaja-alainen, hallinnon rajat ylittävän lapsipoliittinen ohjelmatyö, jossa on mukana kulttuuripolitiikka, on tärkeää lasten tasa-arvoisuuden turvaamiseksi. Kunnissa on menossa lapsipoliittisten ohjelmien laatiminen ja myös kuntien välisen yhteistyön mahdollisuuksia on pyritty hyödyntämään lastenkulttuurin edistämiseksi. Esimerkiksi Lapin ja Porin Taikalamppu-hankkeissa edistetään sekä lasten ja nuorten kulttuuripoliittisia ohjelmia että paikallista ja alueellista yhteistyötä. Suomen Kuntaliitto, sosiaali- ja terveysministeriö ja Lastensuojelun Keskusliitto ovat seuranneet kuntien lapsipolitiikan etene mistä vuonna 2003 tehdyllä kyselyllä ja uudella kuntakyselyllä vuonna 2005. Kuntakoh taisia lapsipoliittisia ohjelmia oli laadittu vuonna 2005 yhteensä 107 kunnassa ja niitä oli tekeillä n. 50 kunnassa. Lisäksi noin 30 kunnassa lasten hyvinvointikysymykset olivat osana hyvinvointistrategiaa ja 85 kunnassa lapsipoliittinen ohjelma tai hyvinvointistrategia tehtiin kuntien yhteistyöllä. Kaikkiaan vuonna 2005 lapsipoliittiseen ohjelmaan liittyvää toiminta oli 281 kunnassa. Myös alueelliset taidetoimikunnat ovat kohdistaneet toimenpiteitä mm. aloittamalla alueellisen lastenkulttuuriohjelman tekemisen. Erityisen tärkeää alueellisten taidetoimikuntien työssä on alueellisen saavutettavuuden ja katvealueessa olevien lasten huomioiminen.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama Suomen lapsiasiain toimikunta laati valtakunnallisen lapsipoliittisen toimintasuunnitelman ”Lapsille sopiva Suomi” (2005). Sen pohjalta tehtiin poikkihallinnollinen lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma, mikä luo hallituksen tavoitteet, painopisteet sekä käytännön toimet lasten ja nuorten hyvinvoinnin parantamiseksi. Kyseessä on ensimmäinen lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma, jollainen annetaan jatkossa joka neljäs vuosi. Valtioneuvoston ohjelma antaa kunnille suuntaviivoja ja myös mallia ohjelmatyön rakenteesta.

Opetusministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa ovat perustaneet hallinnonalojen välisen lasten asemaa käsittelevän lapsiasiain neuvottelukunnan, joka käy säännöllistä arvokeskustelua lapsen asemasta ja mm. järjestää lapsipolitiikkaa koskevia valtakunnallisia ja alueellisia seminaareja. Suomalaisen lapsi- ja perhepolitiikan kannalta keskeinen asia on valtakunnallisen lapsiasiavaltuutetun viran perustaminen sosiaali- ja terveysministeriön yhteyteen. Valtuutettu aloitti työnsä syksyllä 2005 ja hänellä on ollut keskeinen asema valtakunnallisessa lapsi- ja perhepolitiikan kehittämisessä.

Lastensuojelun ja aatteellisen lapsityön mahdollisuudet toimia aktiivisena lasten aseman edistäjänä nähtiin ohjelmassa niin ikään tärkeänä. Valtakunnallisen sosiaalialan kehittämissankkeen yhtenä osahankkeena laadittiin lastensuojelua ohjaava kehittämisohjelma vuosina 2004–2007. Tänä aikana käynnistyi lastensuojelun valtakunnallisten linjausten valmistelu, jonka pohjalta syntyi Lastensuojelun käsikirja. Opetusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, alan järjestöt sekä taidetoimikuntalaitos kokonaisuudessaan ovat myös huomioineet mm. apuraha ja avustushakemuksia, jotka tukevat lastensuojelualan ja aatteellisten järjestöjen taide- ja kulttuuripainotteisia toimintamuotoja.

2.1.2 Taidekasvatus

Lasten taidekasvatus on erityisessä asemassa taidepolitiikassa. Se on lasten oman kulttuurin tukemista, mutta myös silta aikuisten kulttuuriin. Lastenkulttuuripoliittisessa ohjelmassa lähdettiin ajatuksesta, että taide tulisi olla kaikkien mahdollisuus. Se edellyttäisi, että kaikilla tulisi olla myös käytännön mahdollisuudet monipuoliseen taidekasvatukseen. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi nähtiin tärkeinä toimenpiteinä mm. koulussa annettava taideopetus, mutta myös koulun ulkopuolella tapahtuva taidekasvatus ja koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta. Lisäksi kiinnitettiin huomiota ammatilliseen koulutukseen ja täydennyskoulutukseen lastenkulttuurin liittyen.

Opetushallitus antaa eri koulutusmuotoja ja -aloja sekä tutkintoja varten perusteet. Nykyistä vuonna 2004 hyväksytyä valtakunnallista perusopetuksen tuntijakoa sovelletaan kouluissa ja kunnissa yleensä siten, että taide- ja taitoaineita opetetaan kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 1-7. Valinnaisten aineiden tunnit on sijoitettu yleensä vuosiluokille 7-9, suurin osa kuitenkin vuosiluokille 8-9. Opetushallitus on korostanut taide- ja taitoaineiden asemaa valinnaisista aineista päätettäessä. Perusteissa todetaan, että valinnaisten aineiden tehtävänä on syventää erityisesti taide- ja taitoaineiden, mukaan lukien kotitalous, tietoja ja taitoja oppilaan valinnan mukaisesti.

Myös toisen asteen ja korkea-asteen koulutuksessa on huomioitu taideopetus. Nuorille annettavan lukiokoulutuksen tuntijaon mukaan taide- ja taitoaineissa on yhteensä viisi pakollista kurssia, joista kaksi on liikuntaa. Nuorille on tarjottava musiikissa, kuvataiteessa tai liikunnassa kolme valtakunnallista syventävää kurssia. Lisäksi voi tarjota omia syventäviä ja soveltavia kursseja, joihin voi kuulua ns. lukiodiplomit. Erityisen koulutustehtävän on saanut taito- ja taideaineissa 18 lukiota ja niissä opiskelijat saavat muita lukioita enemmän opetusta mm. musiikissa, kuvataiteessa ja liikunnassa. Ammatillisessa peruskoulutuksessa taide- ja taitoaineista on pakollisina taide ja kulttuuri sekä liikunta. Lisäksi ammatillisessa peruskoulutuksessa voi taide- ja taitoaineita opiskella myös omina tutkintoinaan esimerkiksi tanssi-, musiikki- ja sirkusaloilla. Opetussuunnitelmista on tarkempaa tietoa liitteessä 1.

Opetushallitus analysoi vuonna 2005 toteutetussa 11 opetussuunnitelma-kokeilussa mukana olleen kunnan ja kahden valtion ylläpitämän koulun opetussuunnitelmat. Tuloksissa todettiin muun muassa, että kunnat ja koulut kokivat ongelmallisiksi taide- ja taitoaineiden kesken jaettavan tuntiresurssin. Myös vuosiluokkien 8-9 taide- ja taitoaineiden

opetus on yleensä kokonaan valinnaisten aineiden tuntien varassa. Opetushallitus laatii parhaillaan valtakunnallista selvitystä taito- ja taideaineiden tarjonnasta kouluissa.

Kaiken kaikkiaan taide- ja taitokasvatus on ollut tärkeä kehittämisen painopiste Opetushallituksessa. Luovuus ja kulttuurikasvatushankkeen Lähde (2004–2007) tavoitteissa taide- ja taitokasvatuksen asemaa pyrittiin vahvistamaan. Laaditun taide- ja taitokasvatuksen vahvistamista koskevan toimenpideohjelman keskeiseksi tehtäväksi on nähty taide- ja taitokasvatuksen seuranta. Perusopetuksen osalta tulokset raportoidaan vuoden 2008 aikana. Ohjelmaan sisältyvät myös ehdotukset taide- ja taitokasvatuksen yhteistyöseminaarien järjestämisestä, oman www-sivuston kehittämisestä ja taide- ja taitokasvatuksen kehittämiseen liittyvästä julkaisusta. Suunnitelma tullaan julkaisemaan Edu.fi-sivuilla.

Koulujen haluttiin hyödyntävän sekä peruskoulujen taideopetuksessa että taiteen perusopetuksessa aineenopettajien asiantuntemusta jo pienten lasten opetuksessa ja painottavan taideaineiden opetusta, jotta opettajiksi ja vierailijoiksi saataisiin lisää ammattinsa osaavia, innostavia ja valovoimaisia ammattilaisia. Taidetoimikunnat ovat osaltaan tukeneet tätä järjestämällä mm. täydennyskoulutusta ja kokoamalla alan toimijoita. Myös Taikalamppu-toiminnassa on erityisesti Jyväskylässä paneuduttu taitelijoiden ja koulujen yhteistyöhön.

Myös koulun ulkopuolista taiteisiin liittyvä toiminta pidettiin tärkeänä. Koulun ulkopuolinen ohjattu taideopetus, varsinainen tavoitteellinen vuosittain etenevä taiteen perusopetus syventää ja täydentää peruskoulun ja toisen asteen yleissivistävää taideopetusta. Opetusministeriö lisäsi taiteen perusopetuksessa valtionosuuden perusteena käytettävien opetustuntien määrää kehyksen sisäisin siirroin valtion vuosien 2007 ja 2008 talousarvioissa. Valtionosuus kattaa nyt suhteellisesti yhtä suuren osan kaikkien valtionosuuden piirissä olevien taiteenalojen opetuksesta. Opetustuntikohtaisen valtionosuuden piirissä on vuoden 2008 alussa 87 musiikkioppilaitosta ja 36 muiden taiteenalojen oppilaitosta (ennen 23). Myös alueelliset taidetoimikunnat ovat yhdessä kuntien kanssa pyrkinet lisäämään muiden taiteiden alojen kuin musiikin opetusyksiköitä. Uusina taiteenaloina tuntikohtaisen valtionosuuden piirissä ovat sanataide ja sirkustaide.

Opetushallitus on taiteen perusopetuksen valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteiden osalta vahvistanut kaikkien muiden taiteen perusopetuksen piirissä olevien taiteenalojen laajan oppimäärän perusteet lukuun ottamatta audiovisuaalisen taiteen (visuaaliset taiteet) ja sanataiteen, joista on nyt ainoastaan taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet. Audiovisuaalisen taiteen opetusta annetaan taiteen perusopetuksen piirissä hyvin vähän.

Ohjelmassa oli lähtökohtana lasten ja nuorisokulttuureihin liittyvän koulun ulkopuolisen toiminnan tukeminen niin, että myös pienillä paikkakunnilla lapsilla ja nuorilla olisi mahdollisuus ohjattuun luovaan toimintaan. Opetusministeriö tukee koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa ohjaustuntikohtaisella valtionosuudella ja liikunta- ja nuorisotoimen avustuksilla. Vuonna 2006 valtion talousarviossa oli aamu- ja iltapäivätoimintaan noin 45 miljoonaa euroa ja tuntimäärää lisättiin kolmesta neljään tuntiin päivässä vuoden 2007 alusta. Koska määräraharahatarve osoittautui pienemmäksi, varattiin vuonna 2007 toimintaan noin 35 miljoonaa euroa. Samalla myös valmisteltiin vuoden 2008 talousarvioon 6 miljoonan euron määräraha kerhotoimintaa varten peruskoulu paremmaksi-kehittämishjelmaan liittyen. Kaikkiaan perusopetuslaissa tarkoitettua koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestää 96,5 % manner-suomen kunnista ja toiminnassa on mukana noin 44 000 lasta. Tämä tarkoittaa, että lähes puolet 1. vuosiluokan oppilaista ja isoissa kaupungeissa lähes puolet kaikista kohderyhmän oppilaista osallistuu toimintaan. Myös alueelliset taidetoimikunnat ovat osaltaan olleet toteuttamassa aamu- ja iltapäivätoimintaa.

Taiteen koulutus vahvistaa taiteellisen toiminnan perustaa, luo edellytyksiä taiteen saa-

tavuuden laajentamiselle ja kulttuuristen perusoikeuksien toteutumiselle. Tämän vuoksi taiteilijoiden ja alan opettajien ammatillista koulutusta, mukaan lukien täydennyskoulutusta lastenkulttuuriin liittyen, tulisi kehittää kunnallisten ja seutukunnallisten hankkeiden tuottamiseksi ja toimintojen koordinoimiseksi. Opetushallituksen myöntämien opetushenkilöstön täydennyskoulumäärärahojen painopistealueena on ollut taide- ja taitoaineiden opetus vuosina 2006 ja 2007. Täydennyskoulutuksella haluttiin vahvistaa valmiuksia käyttää opetusmenetelmiä, jotka tukevat lasten ja nuorten luovien kykyjen, tunne-elämän ja kulttuurisen ymmärryksen kehittymistä. Rahoitusta myönnettiin yhteensä 53 koulutukselle ja 1240 osallistujalle. Myös kunnat ovat kehittäneet opettajien täydennyskoulutusmallia ja järjestäneet mediakasvatuskoulutusta Taikalamppu-verkoston avulla. Yleensäkin Taikalamppu-toimikaudet ovat mahdollistaneet monitaiteisen ja -ammatillisen yhteistyöverkoston luomisen sekä toimintamallien kehittämisen. Lisäksi alueelliset taidetoimikunnat ovat järjestäneet täydennyskoulutusta ja laatineet opetusmateriaalia. Jyväskylän yliopistossa on tehty valmistelutyötä lastenkulttuurin tutkimus- ja opetuskeskuksen ja lastenkulttuurin maisterinohjelman perustamiseen liittyen.

2.2 Kulttuurinen monimuotoisuus on voimavara

Taide- ja kulttuurielämässä tarvitaan aloitteita, jotka tukevat ja ottavat huomioon lisääntyvän kulttuurisen monimuotoisuuden. Koulutuksellisten ja muiden kulttuuristen kynnysten lisäksi ohjelmassa haluttiin poistaa myös muita taiteeseen osallistumisen esteitä. Näitä ovat mm. vähemmistöasemaan, liikkumis- tai toimimisesteisiin ja muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin tai elämäntilanteisiin liittyvät kysymykset.

2.2.1 Kulttuurinen monimuotoisuus

Lasten ja nuorten taide- ja kulttuuripalveluiden tarjonnassa on tärkeää huomioida vähemmistöihin kuuluvien tarpeet. Tärkeinä toimenpiteinä tähän liittyen nähtiin lasten ja nuorten kulttuuripalveluiden kehittäminen etnisten- ja kielivähemmistöjen tarpeet huomioiden sekä maahanmuuttajanuorten parissa tehtävä nuorisotyö.

Etnisiin vähemmistöihin kuuluvien lasten kulttuuritarpeet on yleisesti huomioitu ministeriön avustuksissa sekä vähemmistökulttuurin erityistuissa. Opetusministeriön vähemmistökulttuurien tukemiseen ja rasmin vastaiseen työhön osoitettu määräraha on kasvanut kuten tavoiteltiin. Määrärahan kasvu ohjelmakauden aikana oli noin 200 000 euroa ja vuonna 2007 määräraha oli 460 000 euroa. Lisäksi määräraha siirrettiin yleiskatteellisesta talousarviosta veikkausvoittomäärärahan puolelle. Lapsi- ja nuorisopainotus eli noin 40–80% määrarahasta on pidetty jatkuvasti voimassa.

Myös erityisesti kielivähemmistöjen tarpeet on pyritty huomioimaan. Opetusministeriö on tukenut mm. viittomakielisen teatteri Totin toiminnan kehittämistä. Taidetoimikuntalaitos kokonaisuudessaan on käynnistänyt tai tukenut erilaisia hankkeita ja monikulttuurisuusprojekteja. Esimerkiksi Pohjois-Karjalan taidetoimikunta käynnisti vuonna 2007 monikulttuurisuushankkeen ”uussuomalaisten” yhteistyötarpeista ja vuonna 2008 aloitti läänintaiteilija lastenkulttuurin ja monikulttuurisen toiminnan alueilla.

Kunnat ovat Taikalamppu-verkoston kautta vahvistaneet mm. ruotsinkielisen taidekasvatuksen verkkopalvelua, sanataidetta ja teatteritaideopetusta. Muissa Taikalamppu - hankkeissa maahanmuuttajataustaisille lapsille ja nuorille on suunnattu mm. tanssi- ja muita

taidekasvatusprojekteja. Lisäksi esimerkiksi Vantaalla on huomioitu eri kieli- ja kulttuuri-taustaisten lasten ja nuorten kanssa työskentelevät opettajat ja varhaiskasvattajat. Lapissa lastenkulttuuriverkoston avulla on kehitetty saamelaiden lasten ja nuorten kulttuurin edistämistä saamelaiden kotiseutualueella. Saamelaiskäräjät on käynnistänyt myös saamelaislapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelman valmistelun. Kaikki edellä todettu on lisännyt toiminnan suunnitelmallisuutta ja kulttuuripalvelujen tarjoamista omalla äidinkielellä.

Vähemmistökuulttuureita on tuettu myös suvaitsevaisuuden edistämiseksi ja rasismien ehkäisemiseksi. Maahanmuuttajanuorten parissa tehtävää nuorisotyötä on tuettu entistä voimakkaammin avustamalla erilaisia kokeilu- ja kehittämishankkeita liittyen mm. ehkäisvään päihdetyöhön ja erityisesti kulttuuriseen nuorisotyöhön (mm. teatteri). Tähän toimintaan osoitettu määräraha kasvoi 134 000 euroa vuoteen 2007 mennessä.

2.2.2 Liikkumis- ja toimimisesteiset

Lapset ja nuoret voivat olla eri tavoilla toimintarajoitteisia liikkumisen, näkemisen, kuulemisen, ymmärtämisen tai kokemisen osalta. Näistä rajoituksista huolimatta heillä on oikeus täysipainoiseen taiteesta nauttimiseen ja lahjojensa ilmaisemiseen taiteellisin keinoin. Taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden ja esteettömyyden sekä omatoimisen kulttuuritoiminnan edellytysten parantaminen nähtiin tärkeiksi toimenpiteiksi liikkumis- ja toimimisesteisten lasten ja nuorten osalta.

Se että julkiset kulttuurilaitokset ja muut kulttuurialan toimijat tiedostavat tarjonnan saavutettavuuteen ja esteettömyyteen liittyviä asioita on kulttuurista tasa-arvoa lisäävä asia ja samalla koko yhteisön luovuutta voimistava tekijä. Opetusministeriö on laatinut ohjelman taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden parantamiseksi. Ohjelmaa on lähdetty toteuttamaan siten, että erityisryhmiin kuuluviin lapsiin ja nuoriin kohdistuvat hankkeet ovat olleet etusijalla myönnettäessä ministeriön ja sen alaisen hallinnon avustuksia taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta parantaviin hankkeisiin. Myös erityisryhmien lasten ja nuorten omaehtoisen kulttuuritoiminnan edellytysten parantaminen on tärkeää. Vammaisyhteisöjen kulttuuritoimintaan osoitettua määrärahaa lisättiin vuoteen 2007 mennessä noin 180 000 euroa. Lisäksi muita olemassa olevia määrärahoja on suunnattu valtionavustuksin ja valtionosuuksin erityisryhmiin kuuluvien lasten ja nuorten kulttuuritarpeisiin. Lisäksi taidetoimikuntalaitosta ohjattiin huomioimaan erityisryhmiin kuuluvien lasten ja nuorten kulttuuritoiminta ja saavutettavuus.

Sosiaali- ja terveyssektorin sekä kulttuurisektorin toimijat ovat pyrkineet kehittämään taide- ja kulttuuripainotteisia toimintamuotoja, joissa huomioidaan myös erityisryhmiin kuuluvien lasten ja nuorten tarpeet. Opetusministeriö on myös tukenut valtakunnallisen ”Kulttuuria kaikille” - neuvontapalvelun vakinaistamista Valtion taidemuseon yhteyteen. Alueelliset taidetoimikunnat ovat mm. tukeneet kehitysvammaisten kulttuuritapahtumia ja työpajoja. Kunnat ovat Taikalamppu-verkoston avulla pyrkineet lisäämään erityislasten osallistumismahdollisuuksia. Esimerkiksi Tampereen kaupunki ja lasten ja nuorten kulttuurikeskus Pii Poo ovat yhteistyössä kehittäneet erityistä tukea tarvitseville lapsille suunnattujen kulttuuripalvelujen määrää ja laatua. Kirjastoihin hankitaan yleisesti helppolukuisia kirjoja ja äänitteitä eritasoisten lukijoiden lukuharrastuksen tukemiseksi. Hankinnoista päättävät kunnat ja koulutetut kirjastonhoitajat ottavat näitä tarpeita huomioon. Myös Yleisradion haluttiin vahvistavan viittomakielisten lasten ja nuortenohjelmien asemaa lähetystoiminnassa. Opetusministeriö on saattanut tavoitteet toimijoiden tietoon ja niiden toteuttaminen on tapahtunut resurssien ja yhteistyöhankkeiden priorisoinnin mahdollistamissa rajoissa.

2.3 Taide- ja kulttuuripalvelut ovat peruspalveluita

Opetusministeriön lähtökohtana on, että taide- ja kulttuuripalvelut kuten teatteri-, orkesteri- tai museopalvelut tulee määritellä kirjastopalveluiden rinnalla sivistykselliseksi peruspalveluiksi. Julkisen vallan panostus näihin palveluihin muodostuu kuntien ja valtion toimenpiteistä ja palvelujärjestelmän ylläpito ja kehittäminen on niiden yhteinen haaste. Kirjastojen kehittämisen osalta tärkeäksi asioiksi nähtiin lasten ja nuorten kirjallisuuden saatavuus ja asiantuntemus kirjastoissa, tiedon hankinta ja koulukirjastojen toiminta. Museoiden, teattereiden ja orkestereiden osalta tärkeänä nähtiin yhteistyö alan toimijoiden kanssa, lapsille suunnattu tarjonta ja taide- ja kulttuurilaitosten toiminnan vahvistaminen.

2.3.1 Yleiset kulttuurilaitokset

2.3.1.1 Kirjasto

Koulujen ja kirjastojen yhteistyötä pyrittiin kehittämään sekä tiedon hankinnan ja -hallinnan että koulukirjastojen tilan osalta. Tämä on edellyttänyt riittävän rahoituksen turvaamista kirjastoille ja alueellisen yhteistyön kehittämistä erityisesti pienten kuntien kirjastopalveluiden turvaamiseksi. Opetusministeriö on tukenut lapsille ja nuorille suunnattua kulttuurista ja tiedonhallintataitoja kehittävää sisältötuotantoa tietoverkkoihin sekä lukemisharrastuksen ja kirjallisuudentuntemuksen lisäämiseen tähtääviä hankkeita. Vuonna 2007 opetusministeriö myönsi lapsiin ja nuoriin suunnattuihin hankkeisiin noin 87 000 euroa enemmän kuin vuonna 2004. Vuosittain on myös ohjattu lääninhallitusten kautta noin 500 000 euroa lukemista edistäviin hankkeisiin.

Opetusministeriö ja kunnat ovat toteuttaneet Kirjastostrategia 2010:n, kirjastopoliittisen ohjelman sekä tietoyhteiskunnan lukutaidot -työryhmän ehdotuksia niiltä osin, kuin ne koskevat lasten ja nuorten parempia mahdollisuuksia hyödyntää kirjaston palveluita. Alueelliset taidetoimikunnat ovat aktivoineet lapsia ja nuoria kirjaston käyttöön esimerkiksi läänintaitelijoiden vetämin sanataidepajoin ja kirjavinkkaustoiminnalla. Opetusministeriö ja kunnat ovat pyrkineet turvaamaan mm. lasten ja nuorten kirjallisuuden asiantuntemusta kirjastoissa. Myös sektorirajat ylittävällä yhteistyöllä haluttiin edistää lastenkirjastonhoitajien virkojen perustamista. Yleisten kirjastojen kehittämisvaroilla on tuettu projektiluonteisesti lasten- ja nuortenkirjastotyön alueellista edistämistä mm. Pirkanmaalla ja Kalajokilaaksossa.

Opetusministeriö, opetushallitus ja lääninhallitukset tekevät yhteistyötä edistääkseen oppilaan tietohuoltoa ja tukevat hankerahoituksella yleisten kirjastojen kehittämisvaroista ja informaatio-ohjauksella koulun ja kirjaston yhteishankkeita sekä kirjastojen pyrkimyksiä kehittää lasten ja nuorten tiedonhankintataitoja ja kirjastonkäytön osaamista. Koulukirjastotoiminta eli oppilaan tietohuolto on kuntien ja yksittäisten koulujen vastuulla. Opetusministeriö ja kunnat yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa ovat pyrkineet luomaan koulukirjastotoiminnan yleiset valtakunnalliset linjaukset ja ovat kehittäneet kirjastomalleja erikokoisia ja -tyyppisiä kuntia varten. Esimerkiksi Avoimet oppimisympäristöt-hankkeessa (ESR) on pyritty luomaan valtakunnallisia linjoja ja toimivia malleja. Oppilaan tietohuollon ruotsinkielisessä Bittis- pilottihankkeessa, kehitettiin vuonna 2005 malleja koulun ja kirjaston yhteistyölle ja saatettiin koulujen kirjastot ja kirjakokoelmat ajantasaiseen kuntoon. Harkinnanvaraisilla avustuksilla tuetaan myös kirjallisuuden tuntemusta ja lukemisharrastusta edistäviä hankkeita. Esimerkiksi vuonna 2005 opetusministeriö ja lääninhallitukset

tukivat näitä hankkeita yhteensä 132 400 eurolla, josta opetusministeriön osuus oli 32 400 euroa.

Lasten ja nuorten kirjallisuuden, -lehtien ja uusien medioiden saatavuus kirjastoissa on tärkeää. Opetusministeriön ja lääninhallitusten kuntiin suunnatussa informaatio-ohjauksessa painotettiin lapsille ja nuorille suunnatun, monipuolisen ja tasokkaan aineistotarjonnan tärkeyttä. Aineiston hankkimisesta päättävät kunnat. Lastenkirjoja hankittiin vuonna 2007 2 % enemmän kuin edellisvuonna, lasten tietokirjoja 13,5 % enemmän kuin vuonna 2006. Lastenkirjojen lainaus laski kuitenkin noin prosentilla. Ministeriö on rahoittanut Parkki-projektia jossa mm. haettiin tunnuslukuja hyvään lasten- ja nuortenkirjojen tarjontaan. Myös opetusministeriön kirjastoille myöntämän vähälevikkisen laatukirjallisuuden ostotuen avulla kirjastojen on mahdollista täydentää lasten- ja nuorten kirjallisuuden kokoelmiaan. Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta vastaa tietokirjallisuuden osalta laatukirjallisuuden ostotuesta ja kaunokirjallisuuden ostotukilistan laati valtion kirjallisuustoimikunta. Esimerkiksi vuonna 2005 lasten- ja nuorten tietokirjallisuutta tuettiin kohdeapurahoilla yhteensä 28 000 eurolla.

Kunnat ja alueelliset taidetoimikunnat ovat järjestäneet kirjastojen yhteydessä monipuolista eri taiteenaloja koskevaa toimintaa erityisesti pienissä ja syrjäisissä kunnissa. Kirjastot ovat järjestäneet lapsille ja nuorille kulttuuritarjontaa ja asettavat mahdollisuuksien mukaan tiloja käyttöön muille kulttuuri- ja harrastustoiminnan järjestäjille.

2.3.1.2 Museo ja kulttuuriperintö

Kulttuuriperintöön sisältyvät esineellisen kulttuuriperinnön ohella kulttuuriympäristöt ja luonnonperintö. Lastenkulttuuripoliittisessa ohjelmassa oli tavoitteena museoiden yhteistyön lisääminen päiväkotien, koulujen ja alan muiden toimijoiden kanssa museopedagogiikan sekä taide- ja kulttuuriympäristökasvatuksen ja niihin liittyvien oheistapahtumien ja oppimateriaalin kehittäminen. Opetusministeriö ja museovirasto ovat kohdentaneet resurssiaan lapsille ja nuorille suunnattujen hankkeiden toteuttamiseen. Suomen Tammiverkosto on kehittänyt Opetushallituksen, Museoviraston ja ympäristöministeriön toimesta kulttuuriperintöopetusta verkostomaisesti vuosina 2005–2008. Yhtenä sen merkittävänä kehityskohteena on ollut rakennusperintö (kts. kohta 2.4.7). Kehittämistoimintaan liittyen on järjestetty opettajien täydennyskoulutusta mm. maailmanperintöopetuksessa.

Lapsille ja nuorille haluttiin tarjota myös mahdollisuuksia työpajojen, teemapäivien ym. avulla tehdä itse havaintoja ja osallistua esimerkiksi arkeologisiin kaivauksiin, kulttuuriympäristön hoitoon ja esinetutkimukseen. Museot ovat entisestään vahvistaneet lapsille ja nuorille suunnattua näyttely-, opetus- ja elämyksellisen toiminnan tarjontaa ottaen huomioon mm. taidemuseoiden erityisluonnetta tarkastellen selvityksen ehdotuksia. Alueelliset taidetoimikunnat kohdistivat toimenpiteitään mm. yhteistyön edistämiseen ja museon pedagogisten toimintamallien kehittämiseen. Opetusministeriö on lisännyt museopedagogista työtä yhdessä alan toimijoiden kanssa ja 2006 valmistui Museoviraston kulttuuriperintökasvatusstrategia. Museovirasto on myöntänyt vuosittain 2004–2007 avustuksia museoiden innovatiivisiin hankkeisiin. Määräraha on kasvanut 42 000 euroa vuoteen 2006 mennessä.

Opetusministeriö on vahvistanut taide- ja kulttuurilaitosverkon toiminnan ja sen kehittämisen edellytyksiä myös lastenkulttuurin näkökulmasta. Museoiden toimintaedellytyksiä kulttuuriperinnön välittäjinä, mutta myös taidelaitoksina on tuettu valtionosuusudistuksen avulla. Suomen kansallismuseon opetustoiminnan kehittämiseksi eri vastuualueilla on pyritty perustamaan uusia, yksinomaan opetustyötä tekeviä museolehtoreiden virkoja.

Suomen kansallismuseon museoista Kulttuurien museossa ja Suomen merimuseossa on museolehtori, muissa museoissa museo-opetusta hoitavat tutkijat muiden tehtäviensä ohella. Museolehtorien tehtäviin kuuluu opetustoimen lisäksi myös tiedotus-, markkinointi- ja tutkimustehtäviä.

2.3.2 Taidelaitokset sekä taiteilijat

Taidelaitosten ja taiteilijoiden osalta ohjelman tavoitteena oli parantaa taidelaitosten toimintaedellytyksiä, jotta ne kykenisivät vastaamaan toiminnallisiin haasteisiinsa; tarjoamaan perheille mahdollisuuden osallistua yhteisiin harrastuksiin taiteen ja kulttuurin parissa. Lisäksi pidettiin tärkeänä, että taidelaitosten lapsille ja lapsiperheille suuntaama tarjonta on korkeatasoista ja monipuolista, kohtuuhintaista sekä alueellisesti mahdollisimman tasavertaisesti kohdeyleisön saatavilla. Tarjonnan parantamiseksi nähtiin tärkeänä myös lastenkulttuurin kentällä työskentelevien taiteilijoiden mahdollisuudet omistautua luovaan ja esittävään työhön. Lisäksi haluttiin lisätä yhteistyötä taidelaitosten, taiteilijoiden ja mm. koulujen välillä.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusta koskevaan lakiin tehdyt muutokset lisäävät teattereiden, orkestereiden ja museoiden rahoitusta vuoteen 2010 mennessä noin 50 miljoonaa euroa. Toimenpide vahvistaa taidelaitosverkon toiminnan ja kehittämisen edellytyksiä myös lastenkulttuurin näkökulmasta ottaen huomioon erityisryhmien tarpeet (vrt. kohta 2.4.4. näyttämötaide). Taidelaitokset ovat tehostaneet palveluiden saatavuutta niin alueellisesti kuin myös eri ikäluokille ja erityisryhmille. On myös toteutettu tiettyihin taiteenaloihin keskittyviä teemavuosia lapsille tarjolla olevien kulttuuripalveluiden tietämyksen edistämiseksi. Vuosi 2005 oli lastenelokuva ja vuosi 2008 lastenteatterivuosi.

Lastenkulttuurin kentällä työskentelevien taiteilijoiden mahdollisuuksia omistautua luovaan ja esittävään työhön on edistetty valtakunnallisista ja alueellista apurahajärjestelmin sekä erilaisten projektitukien avulla. Taiteen keskustoimikunta on tukenut lasten ja nuorten taidekeiteitä eri taiteenalojen taiteilijoita apurahoin. Tämä toteutuu eri taidetoimikuntien apurahoissa ja Taiteen keskustoimikunnan 5-vuotisissa apurahoissa. Lisäksi vuonna 2005 lastenkulttuurijaosto myönsi apurahoja yksityishenkilöille ja työryhmille yhteensä noin 194 000 euroa.

Opetusministeriö, taidetoimikuntalaitos ja kunnat ovat edistäneet taidelaitosten ja taiteilijoiden yhteistyötä muiden kulttuuritoimijoiden, koulujen ja päiväkotien kanssa mm. tukemalla vierailuja ja erilaisia projekteja. Kaikki alueelliset taidetoimikunnat myöntävät lastenkulttuuritoimijoille apurahoja ja avustuksia osana kohdeapurahojen ja valtionavustusten jakoa. Alueelliset taidetoimikunnat ovat järjestäneet lisäksi mm. taideviikkoja kouluissa ja erilaisia yhteistyöhankkeita koulujen ja päiväkotien kanssa. Kolmella taidetoimikunnalla on lastenkulttuurin läänintaiteilija (Oulun lääni, Pohjois-Karjala, Uusimaa). Muilla taidetoimikunnilla läänintaiteilijoiden tehtäväkenttään kuuluvat lastenkulttuuriasiat yleisesti. Kunnat ovat Taikalamppu-verkoston avulla toimineet aktiivisina yhteistyön rakentajina. Erityisesti Annantalon taidekeskus ja Lapin lastenkulttuuriverkosto ovat kehittäneet taidelaitosten, päiväkotien ja koulujen yhteistyötä.

2.3.3 Lastenkulttuurikeskukset

Lastenkulttuurikeskusten osaamisen kehittämiseksi esitettiin käynnistettäväksi valtakunnallisesti kattava lastenkulttuurikeskusten verkosto. Verkostolla haluttiin kehittää monipuolisesti lastenkulttuurikeskusten toimintaa ja lastenkulttuuriosaamista.

Opetusministeriö käynnisti toiminnan vuonna 2003. Verkoston tavoitteena on tukea ja

kehittää jo olemassa olevien lastenkulttuurikeskusten toimintaa ja edistää toiminnan syntymistä sinne, missä sitä ei vielä ole. Toiminta sisältää eri taiteenaloihin liittyvän osaamisen ja monipuolisen lastenkulttuuriosaamisen (näyttely, esitystoiminta, taidekasvatus, tapahtumat, tutkimus) kehittämisen. Määräraha verkoston toimintaan vuodelle 2007 oli 520 000 euroa enemmän kuin vuonna 2003, jolloin toiminta käynnistyi. Vuodelle 2008 määräraha nousi edelleen 970 000 euroon. Verkostossa on mukana toimikaudella 2006–2008 kaikkiaan 10 toimijaa.

Verkoston ensimmäisestä toimikaudesta (2003–2005) tehdyn arvioinnin mukaan verkostolla on ollut myönteistä vaikutusta lastenkulttuuritoiminnan määrään, aktiivisuuteen ja suuntautumiseen. Uuden toimikauden (2006–2008) tavoitteenasettelu; yhdenvertaisuus, saatavuus ja toiminnan laadukkuus näyttävät toteutuvan oikean suuntaisesti. Myös tämän toimikauden arviointi oli toiminnalle erittäin myönteinen. Vuonna 2007 verkoston toiminnassa oli mukana noin 290 000 lasta ja nuorta. Palveluja käytettiin ahkerasti ja käyntikertoja syntyi noin 390 000. Hankkeessa työllistettiin noin 3 700 eri taiteen alojen ammattilaista, joiden avulla pyritään turvaamaan toiminnan laatua. Toimijoiden verkottuminen paikallisesti, alueellisesti, valtakunnallisesti ja kansainvälisesti on lisääntynyt. Taikalampputoiminnan voidaan katsoa edistävän lastenkulttuuripalveluiden laatua ja palveluiden syntymistä myös sinne, missä niitä ei vielä ole. Toiminnassa on otettu huomioon tarjonnan lisääntymisen lisäksi erilaiset kielivähemmistöt sekä toiminnalliset esteet.

2.3.4 Mediat

Mediat ovat luonteva osa lasten ja nuorten arkipäivää. Ne luovat uutta yhteisöllisyyttä ja nuorten alakulttuuria. Kirjallisuuden, lukemisen ja sanataiteen osalta perinteisellä painetulla medialla on suuri merkitys. Tasavertaiset mahdollisuudet uusien medioiden käyttöön, valistus ja mediakriittisyys sekä sisältötuotannon tukeminen olivat kehittämisen painopisteitä.

Lastenkulttuuri, kuten muutkin alat, tarvitsee viestintää, jolla perustellaan lastenkulttuurin merkitystä ja tarvetta. Alueelliset taidetoimikunnat ovat kiinnittäneet huomiota lastenkulttuurin osuuteen tiedotusvälineissä, erityisesti painetussa mediassa. Lastenkulttuuriin liittyvistä tapahtumista ja toimijoista tiedotetaan säännöllisesti lastenkulttuurin www-sivustoilla.

Uudet mediat mahdollistavat oman luovan tekemisen, jossa eri taiteenalojen integrointi ja uudenlaiset ilmaisumuodot ovat mahdollisia. Ne tarjoavat mahdollisuuksia kommunikointiin ja tiedon ja kulttuuritarjonnan vastaanottamiseen sekä tallentamiseen. Ohjelmassa pidettiin tärkeänä uusien medioiden tasavertaista käyttömahdollisuutta. Kunnat ovat pyrkineet vastaamaan tähän kirjastojen ja koulujen kautta hankkimalla lapsille ja nuorille suunnattua aineistoa ja välineistöä. Hankinnoista päättävät kunnat.

Televisio-ohjelmien, elokuvien, pelien ja erityisesti internetin osalta tarjontaan liittyy myös lastensuojelullisia näkökohtia. Tärkeänä pidettiin internetpalvelujen tarjoajien ja peliohjelmien tekijöiden vastuuta, lasten ja nuorten valistusta, mediakriittisyyttä ja eettisiä pohdintoja. Opetusministeriö on vahvistanut mediakasvatusta peruskouluissa yhteistyössä alan toimijoiden kanssa, mm. ottamalla käyttöön 16.1.2004 hyväksytyjen perusopetuksen opetus- suunnitelman perusteiden mukaiset opetussuunnitelmat asteittain syksyyn 2006 mennessä. Myös median, elokuvan, valokuvan sekä kuvataiteiden lukutaitoa edistäviä hankkeita on lisätty (kts. kohta 2.4.3).

Uusien medioiden sisällöntuotannon osalta opetusministeriö on laatinut toimenpideohjelman lapsille suunnatun väkivaltaviihteen rajoittamiseksi mediassa. Mediaväkivalta - Lapsen ja media -toimintaohjelmaluonnos kokosi tahoja ja toimijoita yhteen ja piti yllä keskustelua lapsiin ja mediaan liittyvistä kysymyksistä. Sitä toteutettiin sekä mediakasvatuksellisilla että lastensuojelullisilla toimenpiteillä. Ohjelma antoi sysäyksen myös muiden tahojen aktii-

viseen toimintaan ja mediaväkivallan ehkäisemiseksi toteutettiin mediakasvatus-hankkeita. Ns. kärkihankkeessa, Mediamuffinssissa, laadittua mediakasvatusmateriaalia toimitettiin mm. 9000 kpl Suomen päiväkodeihin ja hankkeessa koulutettiin 5000 kasvattajaa.

Taikalamppu-hankkeissa on mm. Lapin lastenkulttuuriverkosto järjestänyt mediakasvatuskoulutusta Lapin opettajille ja nuorisotyöntekijöille ja mediakasvatushankkeita ja media-työpajoja yläasteen, lukion ja ammatillisen opetuksen nuorille. Samoin lapsille ja nuorille suunnattua ohjelmistotarjontaa edistetään alueen media - ja elokuvafestivaaleilla. Myös Kulttuurianta Jyväskylän seudulta on järjestänyt mediatyöpajoja.

Uusien medioiden kotimaista, teknisesti korkeatasoista sekä esteettisesti ja eettisesti kestävä sisällötuotannon tukemista pidettiin tärkeänä. Opetusministeriö on lisännyt taiteen keskustoimikunnan määrärahaa lastenkulttuurin, monitaiteellisen toiminnan sekä kansainvälisen toiminnan edistämiseen. Vuoteen 2006 mennessä määräraha oli kasvanut 100 000 euroa. Vuonna 2007 käynnistettiin myös selvitys Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin - katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja -sääntelyn käytäntöihin.

Televisiolla ja radiolla on uusien medioiden rynnistyksestä huolimatta edelleen vahva rooli lasten ja nuorten arjessa. Yleisradio on julkisen palvelun periaatteella toimiva tiedotusväline, joka tarjoaa tasavertaisia mahdollisuuksia lastenohjelmien katsomiseksi ja kuulemiseksi. Erityisesti kotimaisen korkeatasoisen lasten- ja nuortenohjelman tuottamiseen ja välittämiseen on pyritty kiinnittämään huomiota. Jatkossa tämä on edelleen tärkeää. Digi-tv mahdollistaa entistäkin monipuolisemman ja erityisryhmille profiloituneen ohjelmatarjonnan. Kaupallisille TV-kanaville, joiden ohjelmistosta valtaosa on ulkomaista, on laadukkaan kotimaisen lastenohjelman tuottaminen ja välittäminen erityinen haaste. Vuonna 2004 opetusministeriö esitti lausunnon Yleisradio Oy:stä annetun lain muuttamisesta tehdystä raportista ”Televisiotoiminta ja Yleisradio Suomessa 2010”. Lakiehdotuksessa ehdotettiin lisättäväksi Yleisradio Oy:n julkisen palvelun tehtävään velvollisuus painottaa mm. lapsille suunnattuja ohjelmistoja. Lausunnossaan opetusministeriö piti tätä ehdotusta erityisen perusteltuna ja totesi, että ehdotus on linjassa opetusministeriön Lastenkulttuuripoliittisen ohjelman tavoitteiden kanssa.

2.4 Lastenkulttuuri eri taiteenaloilla

Eri taiteenalojen lastenkulttuurin tuotannon tulee olla monipuolista ja laadukasta sekä helposti saavutettavissa. Tämä tarkoittaa taideteosten tuotannon, jakelun ja kulutuksen edistämistä laadullisin kriteerein tasavertaisen saatavuuden näkökulmasta. Taiteenalat ovat erilaisia. Vaikka ohjelman pyrkimyksenä onkin ollut ehdotusten mahdollisimman laaja kattavuus, on tarvittu myös painopistealueita ja sen tunnustamista, että jokainen taiteenala vaatii myös erityisiä toimenpiteitä.

2.4.1 Elokvataide

Lastenelokuva ja lastenelokuvakulttuuri ovat viime aikoina nousseet kulttuuripoliittikan yhdeksi erityiseksi painopisteeksi. Lastenelokuva on olennainen osa suomalaista elokuvaa ja lastenkulttuuria. Elokuvan osalta tärkeänä nähtiin lastenelokuvakentän kehittäminen, elokuvakasvatus ja lasten ja nuorten elokuvatarkonta.

Elokvataiteessa on ollut tavoitteena lastenelokuvan koko kentän kehittäminen ja lastenelokuvan aseman vahvistaminen osana lastenkulttuuria. Opetusministeriö on edistänyt vuonna 2002 valmistuneen elokuvan tavoiteohjelman ehdotuksia julkisen tuen kehittämi-

seksi sekä yhteistyössä alan muiden toimijoiden kanssa vuosille 2002–2005 tehdyn lastenelokuvan kehittämisohjelman toimenpide-ehdotuksia. Lastenelokuvien kehittämiseksi ja edistämiseksi ohjelmakauden aikana kohdistettiin elokuvan tuotantotuesta vuosittain lisää noin 400 000 euroa. Kotimaisten lasten- ja nuortenelokuvien määrä on kasvanut 2000-luvulla ja ensi-iltaan tulevien pitkien elokuvien määrä on vuositasolla vakiintunut kahteen tai kolmeen.

Media ja muu kulttuurinen lukutaito ovat tietoyhteiskunnassa entistäkin tärkeämpiä. Koulujen taide- ja mediaopetuksessa kehitettiin elokuvakasvatusta. Elokuva on monipuolinen ja puhutteleva taidemuoto ja lapsille ja nuorille haluttiin tarjota mahdollisuus elokuvan harrastamiseen ja itse tekemiseen erilaisten yhteistyöhankkeiden avulla. Opetusministeriö suuntasi toimenpiteitä tukeakseen koulujen elokuvakasvatusta mm. tukemalla koulukinotoimintaa. Vuonna 2004 toteutettiin elokuvan teemavuosi Filmihillo, jossa keskeisenä teemana oli mediakasvatus (kts. kohta 2.3.4.). Opetusministeriö ja taidetoimikuntalaitos ovat pyrkineet vahvistamaan myös alueellisten elokuvakeskusten toimintaa erityisesti lasten ja nuorten elokuvakasvatukseen vahvistamiseksi. Elokvataidetoimikunta jakaa elokuvakeskusten rahat. Keskusten toiminnasta suuri osa on mm. lasten- ja nuorten mediakasvatusta. Myös kunnat ovat tukeneet elokuvataidetta Taikalamppu-verkoston avulla. Esimerkiksi Oulun seudulla Kulttuuritalo Valve on luonut alueelle elokuvaosaajaverkostot, joita ylläpidetään ja kehitetään Taikalampputyönä.

Lapsille suunnattujen elokuvien tekoa, esittämistä ja levittämistä pyrittiin kehittämään siten, että lapsille ja nuorille suunnattu elokuvatarjonta sisältäisi niin laadukkaita kansainvälisiä kuin myös kotimaisia elokuvia. Elokvataidetoimikunta on tukenut mm. nuortenelokuvakäsikirjoituksen kehittelyä, elokuvakurssin suunnittelua ja toteutusta sekä elokuvatapauksia. Lisäksi elokvataidetoimikunta on myöntänyt useille elokuvatapauksille avustuksia. Tapauksien ohjelmistoihin kuuluu toisinaan myös lastensarjoja - tai elokuvia. Opetusministeriö on kohdistanut toimenpiteitä myös Elävän kuvan museon kehittämiseen. Hanke on edennyt pienin askelin ja erilaisia pienimuotoisia museonäyttelyhankkeita on voitu toteuttaa vuodesta 2004 lähtien. Museokokoelman minimitaso hoito sisältyy KAVA:n (Kansallisen audiovisuaalisen arkiston, ent. SEA) toimintamenoihin.

2.4.2 Kirjallisuus

Kieli on olennainen osa kulttuuriperintöämme. Tämän vuoksi lasten ja nuorten monitahoisesta kirjallisuuden kirjoittaminen, julkaiseminen ja levitys sekä mahdollisuudet lukuharrastukseen ja luovaan kirjoittamiseen nähtiin ohjelmassa tärkeänä.

Kieli avautuu lukemisen ja kirjoittamisen kautta. Ohjelman tavoitteissa lapsilla ja nuorilla haluttiin olevan mahdollisuus lukuharrastukseen ja luovaan kirjoittamiseen. Kirjastoilla on huomattava merkitys lukuharrastukseen edistäjänä. Kirjastoihin on hankittu lasten- ja nuortenkirjallisuuden lisäksi myös helppolukuisia kirjoja ja äänitteitä eritasoisten lukijoiden lukuharrastuksen tukemiseksi. Hankinnoista päättävät kunnat. Useimmissa kunnissa kirjastot tekevät myös yhteistyötä päiväkotien kanssa, joissakin neuvoloiden ja iltapäivätoiminnan kanssa niin lukuharrastuksen ja kuin myös luovan kirjoittamisen edistämiseksi. Kirjastot ovat olleet oivallisia yhteistyökumppaneita mm. sanataiteen perusopetuksessa. Näitä yhteistyöhön liittyviä hankkeita on voitu tukea mm. yleisten kirjastojen kehittämishankkeista. Alueellisilla taidetoimikunnilla on ollut sanataideopetukseen liittyviä projekteja ja Taikalamppu-hankkeissa Kulttuuritalo Valve Oulussa on luonut sadataidekasvatukseen osaajaverkot alueelle ja aloittanut mm. iltapäiväkerhoyhteistyötä sanataiteessa. Annantalon taidekeskuksella sanataide on ollut kehittämishankkeena toimikaudella 2006–2008, jonka

aikana on kehittynyt erityisesti ruotsinkielinen sanataidekasvatus.

Opetusministeriö on kohdentanut toimenpiteitä kirjallisuuden osalta lastenkirjojen kirjoittamiseen, kääntämiseen ja julkaisemiseen sekä saatavuuden parantamiseen. Määrärahaa on lisätty mm. suomalaisen lasten- ja nuortenkirjallisuuden kääntämiseen muille kielille ja vastaavasti muista kielistä suomeksi. Lisäksi on tuettu lasten ja nuorten tietokirjallisuuden kirjoittamista tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan apurahoista. Vuonna 2007 lasten tietokirjallisuutta tuettiin 7000 euroa enemmän kuin edellisvuonna eli yhteensä noin 31 000 eurolla. Taidetoimikuntalaitosta ja Suomen kirjallisuuden tiedotuskeskusta on ohjattu huomioimaan tavoitteet. Taidetoimikuntalaitos on tukenut lasten- ja nuortenkirjojen kirjoittamista mm. apurahoilla ja avustuksilla.

Laadukkaan lasten- ja nuortenkirjallisuuden saatavuus on parantunut kirjallisuuden valikoivan ostotuen avulla. Ostotukimäärä on noussut 830 000 euroon vuosina 2006–2007. Kirjastoja on muistutettu mahdollisuudesta kartuttaa ostotuen avulla myös koulukirjastojen kokoelmia. Kirjastoapurahalakiin ei ole tehty muutoksia. Vuoden 2007 aikana on valmisteltu tekijänoikeuteen perustuvaa korvausjärjestelmää yleisistä kirjastoista tapahtuvan lainaamisen korvaamiseksi vuosittain noin 2-3 miljoonalla eurolla. Opetusministeriö on vahvistanut lasten- ja nuortenkirjallisuuden erityislehtien toimintaa kulttuurilehtien tukemiseen tarkoitettulla määrärahalla. Vuonna 2007 kulttuurilehtitukea myönnettiin yhteensä 15 800 euroa enemmän kuin vuonna 2004.

2.4.3 Kuvataide

Arkipäiväisen ympäristömme - mukaan lukien mediat - voimakas visualisoituminen on haaste lasten ja nuorten havainnoinnille, kuvalliselle hahmottamiselle ja kulttuurikäsitteiden muodostumiselle. Kuvataiteiden osalta tavoitteet liittyivät taideopetuksen kehittämiseen ja alan osaajien täydennyskoulutuksen parantamiseen sekä lasten visuaalisen elämänympäristön viihtyisyyden parantamiseen.

Kuvataiteilla on perinteisesti ollut hyvin itsenäinen asema taidekasvatuksessa ja -koulutuksessa. Ohjelman tavoitteet kuvataiteiden osalta kohdistuivat mm. kouluissa annettavaan taideopetukseen ja taiteen perusopetuksen piirissä tapahtuvaan media-, ympäristö-, yhteisö- ja käsitetaiteen sekä muiden uusien taidemuotojen opetukseen. Opetushallituksessa taide- ja taitokasvatus ml. kuvataide, on ollut tärkeä kehittämisen painopiste. Opetushallituksen Luovuus ja kulttuurikasvatushankkeen Lähde (2004–2007) myötä taito- ja taidekasvatuksen asemaa on pyritty vahvistamaan. Alan toimijat ovat pyrkineet yhteistyössä mm. koulujen ja päiväkotien kanssa tukemaan uusien taidemuotojen esittelemistä lapsille. Alueelliset taidetoimikunnat ovat panostaneet uusiin taidemuotoihin, työpajoihin ja koulutukseen.

Alan sisällöllinen kehittäminen ja taideopettajien ja taiteilijoiden täydennyskoulutus nähtiin tärkeinä painopistealueina alalle. Opetushallituksen myöntämien opetushenkilöstön täydennyskoulumäärärahojen painopistealueena onkin ollut taide- ja taitoaineiden opetus vuosina 2006 ja 2007 (kts. kohta 2.1.2.). Kunnat ovat kehittäneet opettajien täydennyskoulutusmallia ja järjestäneet mm. mediakasvatuskoulutusta Taikalamppu-verkoston avulla. Lisäksi alueelliset taidetoimikunnat ovat järjestäneet täydennyskoulutusta ja laatineet opetusmateriaalia.

Museot ovat kuvataiteen perinteisiä esittelypaikkoja. Opetusministeriö on vahvistanut taide- ja kulttuurilaitosverkon toiminnan ja sen kehittämisen edellytyksiä myös lastenkulttuurin näkökulmasta mm. valtionosuusuudistusten avulla (kts. kohta 2.3.2.).

Lasten visuaaliseen elinympäristöön haluttiin kiinnittää entistä enemmän huomiota. Tavoitteena lasten elinympäristön viihtyisyyden lisäämiseksi oli ottaa arkkitehdit, muo-

toilijat, tekstiilitaiteilijat ja kuvataiteilijat vahvemmin mukaan lapsille tarkoitettujen tilojen suunnitteluun. Uusia taidemuotoja lapsille on tuotu esille ja esimerkiksi valtion taideteostoimikunta tukee kuvataiteen saatavuutta ja esilläoloa lasten ja nuorten elämänympäristöissä kohdentamalla teoshankintoja kouluihin ja muihin tiloihin, joissa lapset aikaansa viettävät. Teoshankintoja tehtiin mm. vuonna 2006 Jyväskylän normaalikouluun ja vuonna 2007 Joensuun normaalikouluun.

2.4.4 Näyttämötaide

Jokaisella lapsella asuinpaikasta ja varallisuudesta riippumatta tulee olla mahdollisuus nauttia taide- ja kulttuuripalveluista. Tämän vuoksi on ollut tärkeää panostaa siihen, että puhe-, tanssi- ja nukketeatteria on tarjolla eri puolilla Suomea, mutta myös siihen, että lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus itse osallistua taiteen tekemiseen.

Lastenteatterin tekeminen on haastavaa ja arvokasta työtä. Opetusministeriö on omilla toimenpiteillään parantanut lastenteatteria tuottavien ammattiteattereiden taloutta. Ohjelmistoa ainoastaan lapsille teki vuonna 2007 yhteensä 9 valtionosuutta saavaa teatteria. Näistä 3 oli nukke- ja 3 tanssiteattereita. Näiden teattereiden lisäksi lähes kaikilla ns. maakuntateattereilla on vuosittain ohjelmistoa lapsille. Edellä todetun 9 lastenteatterin saama valtionosuus oli vuonna 2007 noin 2,3 miljoonaa euroa. Kasvu vuodesta 2003, noin 16 %, on merkinnyt lastenteattereille vakaampaa toimintaympäristöä tehdä laadukkaita esityksiä. Teattereiden saama rahoitus valtiolta kasvoi vuodesta 2006 noin 130 000 euroa, mikä johtui yksikköhinnan kasvusta ja harkinnanvaraisen määrärahan lisääntymisestä. Harkinnanvaraisella määrärahalta on tuettu mm. teattereiden kiertuetoimintaa ja tapahtumia kouluissa ja päiväkodeissa. Vuonna 2007 lastenteattereille myönnettiin 120 henkilötyövuotta. Valtionosuudet lastenteattereille tulevat kasvamaan vielä noin 340 000 euroa vuoteen 2010 mennessä, johtuen vuosille 2008–2010 ajoittuvasta valtionosuusjärjestelmän rahoitusuudistuksesta.

Vapaan kentän ammattilaistoiminnan rahoitusta on myös parannettu. Ministeriö on kasvattanut määrärahaa kaikkiaan noin 130 000 euroa vuodesta 2003 lähtien. Valtion näyttämötaidetoimikunta on tukenut määrärahasta mm. vapaan kentän ammattimaisia lastenteatteriryhmiä. Lisäksi kohdeapurahoissa ja lyhytaikaisissa ammattiteatterituotannoissa pyritään aina jakamaan apurahoja myös lastenteatterihankkeisiin. Esimerkiksi vuosina 2005 ja 2007 tuettiin lastenteatterituotantoja 21 000 eurolla. Myös alueelliset taidetoimikunnat ovat tukeneet lastenteatterin tekemistä mm. apurahoin ja toteuttamalla yhteistyöhankkeita. Kaiken kaikkiaan määräraha vapaan kentän toimintaan ei kuitenkaan ole toistaiseksi riittävä suhteessa toimijoiden ja toiminnan määrään.

Taidetoimikuntalaitos on tukenut kotimaisten lasten- ja nuortennäytelmien kirjoittamista. Valtion näyttämötaidetoimikunta on tukenut monia lastennäytelmien kirjoittajia, joita on mm. kantaesitystuen saajissa. Lasten näytelmäkirjallisuuden edistämiseen myönnettiin vuonna 2007 noin 20 000 € enemmän kuin vuonna 2005.

Alan harrastustoimintaan on kiinnitetty huomiota. Opetusministeriö on lisännyt alan järjestötoimintaan tarkoitettua määrärahaa ja se oli 157 500 € vuonna 2007. Vuoden 2004 jälkeen järjestökentälle ei ole tullut määrärahakorotuksia, sillä kaikki mahdollinen lisäys on kohdennettu vapaiden ryhmien toimintaan. Koska kustannusten nousua on tapahtunut, tulisi myös järjestökentän määrärahoja korottaa vastaamaan kustannusten tasoa.

Lastenkulttuurin kehittämistä kokonaisuutena ammatillisessa koulutuksessa eri oppilaitosasteiden yhteistyönä pidettiin tärkeänä. Tätä ei välttämättä ole tapahtunut näyttämötaiteen osalta, mutta valmiita malleja toteuttaa yhteistyötä eri oppilaitosasteiden kesken on

etsitty mm. Jyväskylän Taikalamppu-hankkeessa. Sen sijaan alan ammattilaisten ammattitaitoa on hyödynnetty mm. yleissivistävässä taideopetuksessa, taiteen perusopetuksessa ja harrastajateatteritoiminnassa esimerkiksi kuntatasolla Taikalamppu-hankkeissa.

Lastenteatteria on pidetty esillä yleisessä keskustelussa. Suomen Teatterit ry. julkisti vuoden 2008 lastenteatterivuodeksi. Lisäksi tehtiin kävijätutkimus erityisesti lastenteatterin osalta.

2.4.5 Muotoilu, kuvitus ja sarjakuva

Muotoilun/taideteollisuuden alalla lastenkulttuurin lähtökohdat liittyvät toisaalta perinteisiin käden taitoihin, käsityöhön ja esinekulttuuriin, toisaalta modernin muotoilun suunnittelutoiminnan, graafisen suunnittelun ja kulttuurisen sisältötuotannon kysymyksiin. Kuvitus ja sarjakuva ovat suhteellisen itsenäisiä ilmaisumuotoja, vaikka ne valtion taidehallinnossa kuuluvatkin muotoilun pariin. Kehittämisen kohteina olivat yhteistyö alan toimijoiden kanssa ja lapsille suunnattujen muotoilu-, kuvitus- ja sarjakuva-alan hankkeiden tukeminen.

Muotoilua, kuvitusta ja sarjakuvaa haluttiin edistää yhteistyöllä alan toimijoiden ja mm. koulujen kanssa. Opetusministeriö on vahvistanut sarjakuvan asemaa mm. taiteen perusopetuksessa ja selvittänyt lastenkirjakuvituksen arkistokysymystä. Sarjakuva huomioidaan taiteen perusopetuksen määrärahoja jaettaessa ja alaa tuetaan osana kuvataiteen taiteenala. Taiteen perusopetuksen opetustuntikohtaisen valtionosuuden laajentaminen eri taiteenaloilla parantaa mahdollisuuksia myös sarjakuva-alan koulutuksen tukemiseen. Toistaiseksi taiteen perusopetuksen valtionavustuksia ei ole haettu erityisesti sarjakuva-alan tukemiseen. Lastenkirjakuvituksen arkistokysymys on ratkaistu osittain ja vuonna 2007 kartoitustyö oli edelleen kesken. Työn loppuun saattaminen vaatii lisäresursseja. Kunnat ovat tukeneet esimerkiksi Taikalamppu-hankkeissa lapsille ja nuorille suunnattujen sarjakuvakilpailujen, näyttelyiden ja tapahtumien tuottamista. Lapin liitto on Taikalampun avulla edistänyt mm. sarjakuvan asemaa kouluopetuksessa.

Opetusministeriö ja taidetoimikuntalaitos ovat tukeneet lapsille suunnattuja muotoilu-, kuvitus- ja sarjakuva-alan hankkeita. Valtion muotoilutoimikunta on myöntänyt apurahoja alan taiteilijoille ja alueelliset taidetoimikunnat ovat tukeneet avustuksin ja järjestämällä koulutyöpajoja ja vierailuja. Museot ovat kehittäneet museopedagogiikkaa erityisesti lapsille ja nuorille. Taidetoimikunnat ovat kehittäneet yhteistyötä alueellisten taidemuseoiden kanssa.

Opetusministeriö ja taidetoimikuntalaitos ovat toteuttaneet mahdollisuuksien mukaan Muotoilu 2005! – valtioneuvoston muotoilupolitiikkaa koskevan periaatepäätöksessä ehdotettuja toimenpiteitä muotoilukasvatuksen edistämiseksi. Muotoilu 2005! -ohjelman muotoilukasvatusta korostavan osion ”Muotoilutietous peruskoulun ohjelmaan” tavoitteiden taustalla on Opetushallituksen tavoite muotoilukasvatuksen aseman kehittämiseksi peruskoulun opetussuunnittelussa. Muotoilu voidaan kytkeä joustavasti yleisen taidekasvatuksen yhteyteen sekä täydentämään ympäristökasvatuksen opetusta. Keskeisessä roolissa muotoilukasvatuksen toteutuksessa ovat pätevät kuvaamataidon ja käsityön opettajat. Opettajakoulutusta kehitetään siten, että opettajilla on ajantasainen käsitys muotoilusta ja sen merkityksestä ja käytöstä elinkeinoelämässä, teollisuudessa ja yhteiskunnassa. Muotoilukasvatuksen syventävälle opetukselle tärkeän kanavan muodostavat lasten ja nuorten taide- ja käsityökoulut. Vuosina 2003–2006 toteutettiin Euroopan Komission Kulttuuri 2000- hankkeena viiden maan designmuseoiden koordinoima Fantasy Design-projekti. Fantasy Design koostui kouluihin suunnatuista toiminnoista ja opettajakoulutuksesta. Suomessa toiminta on toteutettu yhteistyössä opetus- ja muotoilijatahojen kanssa.

2.4.6 Säveltaide

Kotimainen musiikkitarjonta lapsille ja nuorille on vähäistä. Myös kotimaisen ja erityisesti lapsille suunnatun musiikin tekijöitä ja ammattimaista esitystoimintaa on varsin vähän. Tästä johtuen haluttiin toimenpiteissä keskittyä erityisesti lapsille ja nuorille suunnatun musiikin tarjontaan ja esitystoimintaan.

Säveltaiteessa tavoitteena oli saada lapsille ja lapsiperheille suunnatun ulkomaisen musiikin lisäksi laadukkaasti tehtyä kotimaista musiikkia ja monimuotoista elävän musiikin tarjontaa, niin lastenlaulujen kuin yleensä kaikkien eri musiikkityylien muodossa. Opetusministeriö on tukenut yhteisöjä, jotka edistävät yhteistyötä säveltaiteen ja koulujen, päiväkotien sekä lastenkonserttien järjestäjien välillä. Valtion säveltaidetoimikunnan säveltaiteen edistämiseen suunnattu määräraha kasvoi vuodesta 2004 vuoteen 2007 mennessä 183 000 eurolla. Vuonna 2007 määrärahasta kohdentui 276 000 € yhteisöille, jotka edistävät yhteistyötä säveltaiteen ja koulujen, päiväkotien sekä lastenkonserttien järjestäjien välillä. Opetusministeriö otti ensimmäisen kerran lastenorkesterin (Loiskis) valtionosuuden piiriin vuonna 2003.

Taidetoimikuntalaitos on tukenut elävän lastenmusiikin esitystoimintaa. Säveltaidetoimikunta on nostanut mm. valtakunnallista koulu- ja päiväkotikonserttitoimintaa järjestävän yhdistyksen toiminta-avustusta ja vuodelle 2007 myönnettiin 220 000 euroa. Lasten-oppera- ja lastenmusiikkiteatterituotantoihin, kuorojen ja orkestereiden toimintaan ja koulutukseen, lapsille suunnattujen konserttien järjestämiseen, sävellysten tilaamiseen ja musiikkileirien järjestämiseen myönnettiin yhteensä noin 229 000 euroa vuonna 2007. Säveltaidetoimikunta avasi keskustelun taideaineiden laadun ja aseman parantamisesta peruskouluissa. Keskustelu jatkuu taidetoimikunnissa ja taiteen keskustoimikunnassa. Alueelliset taidetoimikunnat ovat järjestäneet musiikkitahtumia ja musiikkileirejä sekä laatineet opetusmateriaalia.

Kunnat ovat tukeneet Taikalamppu-hankkeissa monipuolisten musiikkielämysten ja musiikkitekemisen tarjontaa. Esimerkiksi Seinäjoen seudun lasten ja nuorten kulttuuriverkosto on järjestänyt työpajoja ja konsertteja, kehittänyt opetusmuotoja ja materiaalien suunnittelua kouluille ja taiteen perusopetukseen. Kulttuurianta Jyväskylän seudulta on Taikalampun avulla järjestänyt Laululaari - hankkeen koulujen ja päivähoidon musiikkikasvatuksen vahvistamiseksi.

2.4.7 Rakennustaide

Lapset kohtaavat rakennustaiteen kaikkialla ympäristössään ja ovat sen ”käyttäjiä” etenkin lähiympäristössään päivähoidossa ja kouluissa. Heidän kokemuksensa ympäristöstä poikkeavat aikuisten vastaavista kokemuksista. Rakennustaiteen osalta haluttiin kehittää arkkitehtuurikasvatusta sekä lasten ja nuorten mahdollisuuksia osallistua lähiympäristönsä suunnitteluun.

Arkkitehtuurikasvatusta, jolla voidaan tarkoittaa niin rakennettuun ympäristöön liittyvää ympäristö- ja taidekasvatusta kuin kulttuuriperintöopetustakin tulisi tukea mahdollisuuksien mukaan kaikille ikäluokille tarjottavana kansalaiskasvatuksena sekä taiteen perusopetuksena. Opetusministeriö on yhdessä alan toimijoiden kanssa toteuttanut valtioneuvoston hyväksymän arkkitehtuuripoliittisen ohjelman pohjalta laadittuja ehdotuksia mm. opettajien koulutuksesta, oppimateriaalin tuottamisesta ja alan verkottamisesta sekä mm. Suomen Tammi -kulttuuriperintöhankkeesta saatujen kokemusten hyödyntämisestä. Luovuus ja kulttuurikasvatushanke Lähde on kehittänyt Opetushallituksen ja usean tahon yhteistyönä kulttuuriopetusta vuosina 2004 - 2007. Suomen Tammi-verkosto on kehittä-

nyt Opetushallituksen, Museoviraston ja ympäristöministeriön toimesta kulttuuriperintö-opetusta verkostomaisesti vuosina 2005–2008 (kts. kohta 2.3.1.2.). Yhtenä sen merkittävänä kehityskohteenä on ollut rakennusperintö ja siihen liittyvä arkkitehtuurikasvatus. Kehittämistoiminnan edistämiseksi on järjestetty tuona aikana mm. opettajien täydennyskoulutusta.

Kunnat ovat tukeneet Taikalamppu-hankkeissa arkkitehtuurikasvatusta. Esimerkiksi Oulun seudulla Kulttuuritalo Valve perusti vuonna 2006 Kaava-työryhmän aloittamaan ja kehittämään arkkitehtuuri-, muotoilu-, kädentaitojen ja ympäristökasvatuksen opetusta. Opetusta tullaan kehittämään edelleen yhteistyössä Lapinlahden Lastun kanssa. Lastenkulttuurikeskus Lastu on toiminut erityisesti juuri arkkitehtuurin saralla; Lastu on tukenut arkkitehtuurikasvatuksen tavoitteiden toteuttamista suunnittelemalla ja toteuttamalla erilaisia kouluprojekteja, opetushankkeita ja kursseja (esim. kulttuurikurssit), tarjoamalla opetusmateriaaleja sekä osallistumalla meneillään olevaan opetussuunnitelmien uudistamistyöhön.

Valtion rakennustaidetoimikunta julkaisi lasten arkkitehtuurikasvatuksen työ- ja opas-kirjan opettajille (”Matkalla arkkitehtuurin maahan”) ja taiteen keskustoimikunta on tukenut Arkkitehtuurikasvatus.fi-sivuston avaamista. Rakennustaidetoimikunta myönsi valtionavustuksia rakennustaiteen edistämiseen vuodelle 2007. Alueelliset taidetoimikunnat ovat panostaneet myös osaltaan arkkitehtuurikasvatukseen mm. palkkaamalla läänintaiteilijoita edistämään alan hankkeita (kts. liite 2).

2.4.8 Tanssitaide

Tanssitaide on vakiinnuttanut asemaansa taidehallinnossa 1980 - luvulta lähtien, mutta alan tukimuodot ovat suuruudeltaan vielä varsin vähäiset suhteessa alan toimintaan ja myös muihin taiteenaloihin. Myös lapsille suunnattu tanssitaiteen esitys-, koulutus- ja harrastustoiminta, mukaan lukien taiteen perusopetus, on Suomessa varsin laajaa suhteessa toimintaan osoitettuihin resursseihin. Tästä johtuen asetetut tavoitteet liittyivät lapsille suunnattavan esitystoiminnan saatavuuden parantamiseen ja toisaalta lasten oman esiintymistoiminnan mahdollisuuksien lisäämiseen.

Opetusministeriö on parantanut lapsille suunnatun tanssin esitystoiminnan saatavuutta valtionosuusjärjestelmän avulla. Ohjelmistoa ainoastaan lapsille teki vuonna 2007 3 tanssiteatteria ja niiden toiminnasta iso osa on myös kiertuetoimintaa. Niiden saama valtionosuus toimintaan on kasvanut merkittävästi ja tulee kasvamaan edelleen vuoteen 2010 asti (kts. kohta 5.7.). Lisäksi tanssin vapaan kentän määrärahoja on kasvatettu noin 35 %. Vuonna 2007 määräraha oli 720 000 euroa. Tästä määrärahasta valtion tanssitaide-toimikunta voi tukea myös lapsille suunnattua esitystoimintaa tai lastenkulttuuriin liittyviä tanssihankkeita. Kaiken kaikkiaan taidetoimikuntalaitos on tukenut lastenesitysten ohjelmiston tuottamista ja esitystoimintaa sekä tapahtumia. Esimerkiksi alueelliset taidetoimikunnat ovat tukeneet tanssitaideita lastenkulttuurin alalla myöntämällä apurahoja mm. ammattiryhmille ja muille toimijoille sekä kiertuetoiminnalle.

Kunnat ovat tukeneet Taikalamppu-hankkeissa lapsille ja nuorille suunnattujen tanssiesitysten kiertuetoimintaa, festivaaleja ja pienimuotoisia tanssitapahtumia. Erityisesti Vantaalla on edistetty tanssitaiteen saatavuutta lapsille ja nuorille Taikalampun avulla ja toteuttanut useita hyviä yhteishankkeita tanssitaiteen ammattilaisten kanssa.

2.4.9 Valokuvataide

Osa joka päivä näkemistämme kuvista on valokuvia. Harrastustoiminnalla ja kuvataideope-tuksella on merkittävä asema lasten valokuvapedagogian vakiinnuttamisessa osaksi kuvien

lukutaidon kehittämistä. Valokuvan lukutaidon, alueellisten valokuvakeskusten ja alan erikoismuseoiden toiminnan kehittäminen nähtiin tärkeinä tavoitteina.

Valokuvapedagogiikkaa kehitettäessä alueellisten valokuvakeskusten ja alan erikoismuseoiden toiminta ja niiden yhteistyö koulujen kanssa korostuu. Alueelliset valokuvakeskukset ovat ottaneet lastenkulttuurin vahvemmin huomioon toiminnassaan. Valokuvakeskuksissa lastenkulttuuri on noussut osaksi toiminnan peruslinjauksia ja koulutustapahtumat, työpajat sekä koululaisvierailut ym. tapahtumat ovat olennainen osa toimintaa. Kunnat ovat tukeneet lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa valokuvataidetta mm. Taikalamppu-hankkeessa. Esimerkiksi Porissa kehitetty lasten ja nuorten valokuviiin keskittyvä Vähäx valottaa-valokuvafestivaali (2008) on luonut uudenlaisen mahdollisuuden niin Taikalamppukeskusten, valokuvakeskusten kuin kuvataidekoulujen väliseen yhteistyöhön. Festivaalia suunnataan kansainväliseksi ja maakunnalliseksi.

2.4.10 Sirkustaide

Sirkus ja estraditaide ovat vakiinnuttamassa asemaansa valtion taidehallinnossa muiden taiteenlajien ohessa. Sirkustaiteen tavoitteet liittyivät sirkuksen aseman vahvistamiseen taide-
muotona ja alan ammattilais- ja järjestötoiminnan sekä koulutuksen kehittämiseen.

Opetusministeriö on lisännyt sirkuksen ammattimaisten ryhmien toiminnan rahoitusta vahvistaen näin sirkuksen rakenteita. Tuen piiriin on nostettu useita ryhmiä ja niiden kansainvälistymistä on myös tuettu. Uuden sirkuksen tapahtumat, vapaat toimijat sekä harrastustoiminta ovat saaneet tukea perustetun Sirkuksen tiedotuskeskuksen kautta, jonka toimintaa ministeriö tukee uutena tiedotuskeskuksena. Vuonna 2007 teatteri- ja orkesterilain ulkopuolisten ammattiteattereiden toimintamääräraha oli 1080 000 €. Tästä määrärahasta tuettiin kahta ammattimaista sirkusryhmää 25 000 eurolla. Vuonna 2008 tuetaan neljää sirkusryhmää 75 000 eurolla ja lisäksi vuodelle 2009 sirkustaide sai valtion talousarviossa oman rivinsä. Muutoin taidetoimikuntalaitos on varannut sirkustaiteelle resursseja erilaisten sirkustapahtumien järjestämiseksi. Taiteen keskustoimikunnan sirkusjaostolla on ollut oma erityismääräraha jo noin kymmenen vuoden ajan. Vuodesta 2005 apuraha on ollut 55 000. Myös alueelliset taidetoimikunnat ovat myöntäneet apurahoja sirkustaiteen kehittämiseen.

Sirkustaide kuuluu taiteen perusopetuksen piiriin ja alalla annetaan myös ammatillista koulutusta. Sirkuksen asema on parantunut taiteen perusopetuksessa, jossa se on nostettu uutena taiteenalana valtionosuuden piiriin (kts. kohta 2.1.2.).

Kunnat ovat tukeneet Taikalamppu-verkoston avulla sirkustaiteen opetus- ja harrastustoimintaa. Lasten ja nuorten kulttuurikeskus ARX (Hämeenlinna) on perustanut yhteistyössä Sorin sirkuksen kanssa Sirkuskoulu ARX:in ja järjestänyt työpajatoimintaa. Toimintaa on jatkokehitetty ja kaikki Suomen nuorisosirkukset yhteen kokoavan Suomen Nuorisosirkusliiton kanssa on tiedotettu muun muassa sirkustaiteen käyttämisestä kouluissa sirkuslaboratorio-projektissa. Seminaareja sirkustaiteen edistämiseksi on järjestetty mm. yhteistyössä Tampereen Taikalamppu -keskuksen kanssa.

3 Johtopäätökset ohjelman toteumasta

Edellä on käyty läpi ohjelman toteumaa yksityiskohtaisesti niin toiminnoittain kuin taiteenaloittain erityisesti niiltä osin kuin opetusministeriö on voinut tulokseen vaikuttaa. Arviona voidaan todeta, että lastenkulttuuripolitiikan, taidekasvatuksen ja palveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden kehittämiseksi tehdyt toimenpiteet ovat olleet asetettujen tavoitteiden mukaisia ja ne on saavutettu pääosin hyvin ja osittain jopa ylitettykin. Vastaavasti myös eri taiteenalojen osalta tehdyt toimenpiteet ovat olleet tavoitteiden mukaisia ja ne ovat pääsääntöisesti toteutuneet. Edelleen on kuitenkin joitakin tavoitteita ja niiden toteuttamiseksi esitettyjä toimenpiteitä, jotka ovat kokonaan käynnistymättä tai ovat toteutuneet vain osittain.

Opetusministeriön lastenkulttuurin edistämistoimintoihin kohdentama määrärahalisäys on ohjelman aikana ollut noin 7 miljoonaa euroa. Tämän lisäksi esimerkiksi kunnat, valtion taidetoimikunnat ja erityisesti alueelliset taidetoimikunnat ovat panostaneet lastenkulttuuriin oman talousarvionsa rajoissa. Näitä panostuksia on vaikea arvioida, mutta voidaan todeta, että yhteenlaskettu määrärahalisäys on ollut huomattava. Ohjelma on herättänyt panostamaan lastenkulttuuriin, mutta onko yhteenlaskettu määrärahalisäys tavoitellun 15 miljoonan luokkaa ei voida varmasti sanoa. Huomattavaa kuitenkin on, että nyt ministeriön lisäyksenä saavutettu noin 7 miljoonan euron lisäys on kertaluontoisuuden sijasta pysyvää.

Selvityksen perusteella voidaan todeta, että lastenkulttuuri on ollut vahvasti esillä opetusministeriön koko hallinnonalalla. Sen lisäksi, että opetusministeriön omat toimet ohjelman toimeenpanemiseksi ovat onnistuneet hyvin, myös alainen hallinto on ottanut ohjelman huomioon omassa toiminnassaan. Opetushallitus on edistänyt taiteen ja kulttuurin asemaa koulujen arjessa ja taidetoimikuntalaitos huolehtinut siitä, että lapset ja nuoret on huomioitu eri taiteenalojen sisällä. Erityisesti alueellisten taidetoimikuntien toiminta on vaikuttanut siihen, että ohjelma on toteutunut ja että lastenkulttuuri on ollut esillä eri puolilla maata. Lastenkulttuurihankkeita on toteutettu ottaen huomioon alueiden erityispiirteet ja käytettävissä olevat resurssit. Voidaan todeta, että yhteistyö ministeriön ja sen alaisen hallinnon välillä on onnistunut hyvin. Ministeriön tulohjaus on pääsääntöisesti toiminut toivotulla tavalla.

Ohjelman aikana on toteutettu toimenpiteitä, jotka tukevat taideopetusta koulussa. Opetussuunnitelmatyön, opettajien täydennyskoulutuksen, taiteilijoiden ja taidelaitosten sekä koulujen yhteistyön kehittämällä on tuettu taidekasvatuksen tarjontaa koko ikäluokalle. Lähtökohtana on ollut tarjota lapsille ja nuorille mahdollisuus saada monipuolista ja laadukasta opetusta eri taiteenlajeissa. Selvitys osoittaa, että opetusta taideaineissa on tarjolla pienistä lapsista aina toisen asteen yleissivistävään opetukseen asti. Vaikka taiteen ja kulttuu-

rin asemaa koulujen opetusympäristöissä, opetusmenetelmissä ja sisällöissä on kehitetty, niin yleissivistävän taide- ja taitoaineopetuksen osalta vuonna 2004 tehty tuntijakouudistus ei näyttäisi olevan kaikilta osin onnistunut ratkaisu. Opetus on pitkäaikaista ja tavoitteellista, mutta nykyisen tuntijaon puitteissa sitä ei voida turvata yhteisenä oppiaineena jokaiselle lapselle kaikilla peruskoulun luokka-asteella. Lisäksi voi todeta, että vaikka taidekasvatuksen osalta tavoitteisiin on voitu vastata osittain, jää tulevaisuuden haasteeksi monitaiteisen - ja ammatillisen yhteistyötoiminnan vakiinnuttaminen mm. opetussuunnitelmayhteistyön, tietopankin ja menetelmäoppaiden avulla sekä dokumentoinnin ja seurannan kehittäminen.

Toimenpiteet ovat tukeneet taidekasvatuksen ja lastenkulttuurin kehittämistä myös kouluajan ulkopuolella. Taiteen perusopetuksen tarjontaa on kehitetty, lisätty ja laajennettu. Lasten ja nuorten mahdollisuuksia itse tekemiseen ja taiteiden harrastamiseen on lisätty ja monipuolistettu mm. harrastustoimintamahdollisuuksia ja ilta- ja aamupäivätoimintaa kehittämällä. Lasten ja nuorten mahdollisuudet itse tehdä taidetta ovat lisääntyneet toimenpiteiden myötä. Ohjelman aikana ei ole tehty erillistä tutkimusta toimenpiteiden vaikutuksista lasten ja nuorten kehitykseen. Kuitenkin aiempien tutkimusten perustella voidaan todeta, että tehdyt toimenpiteet niin koulun taideopetuksen kuin koulun ulkopuolisen harrastustoiminnan kehittämiseksi ovat olleet sellaisia, jotka ovat omiaan lisäämään taiteen ja kulttuurin tuntemusta ja arvostusta sekä näiden alueiden osaamisen vahvistumista. Toimenpiteet ovat olleet myös sellaisia, joiden tiedetään vahvistavan lasten ja nuorten itsetunnon kehittymistä ja vahvistumista.

Opetusministeriön kulttuuripolitiikassa painotetaan sitä, että lapsille suunnattujen taide- ja kulttuuripalveluiden tarjonnan avulla taataan kaikille tasa-arvoiset mahdollisuudet yksilölliseen kehittymiseen ja aktiiviseen kansalaisuuteen. Toimenpiteet taide- ja kulttuurilaitosten rahoituksen korjaamiseksi, niiden ja kirjastojen lapsille suunnattujen palveluiden kehittämiseksi ja mm. lastenkulttuuriverkoston toiminnan käynnistäminen ovat lisänneet lastenkulttuuripalveluiden saatavuutta. Apurahoja ja avustuksia eri taiteenaloille on lisätty taiteilijoiden ja alan yhdistysten mahdollisuuksien lisäämiseksi toimia lastenkulttuurin saralla. Kuitenkin niin kirjastosektorilla kuin taide- ja kulttuurilaitosten toiminnassa yleensäkin on edelleen tarpeen pitää yllä tietoisuutta lasten ja nuorten hankkeiden tärkeydestä tuomalla asia esille mm. tuloskeskusteluissa ja informaatio-ohjauksessa sekä varamalla hankerahoituksesta tarpeeksi suuri osa näihin hankkeisiin. Esimerkiksi taiteenaloista näyttämötaiteessa alan ammattilaisten ja harrastajien yhteistyön kehittäminen liittyen mm. materiaalin lainaukseen ja yhteistyöhankkeiden toteutukseen ei ole toteutunut siinä määrin kuin olisi toivottu. Vastaavasti rakennustaiteessa tulisi edelleen kiinnittää huomiota lasten ja nuorten mahdollisuuksiin osallistua paikallisella tasolla heille tarkoitettujen laitosten ja heidän lähiympäristönsä suunnitteluun. Lastenkulttuurin taiteilijaprofessuuria ei ole toistaiseksi myöskään saatu.

Ohjelman myötä lastenkulttuuripalveluiden saavutettavuus on parantunut. Julkisten kulttuurilaitosten ja muiden kulttuurialan toimijoiden tarjonnan saavutettavuuteen ja esteettömyyteen sekä vammaisten lasten ja nuorten omaehtoiseen kulttuuritoiminnan lisäämiseen ja kehittämiseen on kiinnitetty huomiota. Esimerkiksi ”Kulttuuria kaikille” -toimenpideohjelman mukaisella toteutuksella, oikeilla painotuksilla sekä taidetoimikuntien tulosohjauksella myös liikkumis- ja toimimisesteisten lasten ja nuorten omaehtoisen kulttuuritoiminnan edellytykset ovat parantuneet. Vähemmistökulttuurien ja kielivähemmistöjen palveluiden tukemiseksi tehdyt toimenpiteet ovat toteutuneet odotetulla tavalla ja vahvistaneet myös etnisiin vähemmistöihin kuuluvien lasten kulttuuritoiminnan edellytyksiä. Vaikka saavutettavuuden voidaan katsoa parantuneen, niin edelleen määrärahojen niukkuus näkyy erityisesti näiden toimenpiteiden toteuttamisessa.

Ohjelma on onnistunut nostamaan lastenkulttuurin esille yhteiskunnallisessa keskustelussa ja tuomaan sen osaksi poliittista päätöksentekoa. Tietoisuus ja keskustelu lastenkulttuurista ja sen merkityksestä on lisääntynyt ohjelman myötä. Lastenkulttuurin asema kulttuuri-, taide-, ja koulutuspolitiikan ja myös muiden hallinnonalojen strategisissa linjauksissa ja toiminnassa on vahvistunut. Hyvin käyntiin lähtenyt lapsipoliittinen ohjelmatyö niin valtakunnan kuin kuntien tasolla osoittaa, että lapsipoliitikkalle ja lastenkulttuuripoliitikkalle asetetut tavoitteet ovat toteutuneet oikean suuntaisina. Hallituksen poikkihallinnollisen lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman laadinta ja valtakunnallisen lapsiasiainvaltuutetun viran perustaminen osaltaan ovat nostaneet lastenkulttuurin ja lapsipoliitiikan osaksi strategista suunnittelutyötä ja päätöksentekoa.

Oma merkityksensä lastenkulttuurin nousulla osaksi yhteiskunnallista keskustelua on ollut lastenkulttuurin alan argumentoinnin kehittämiseksi tehty työ. Erilaisissa lasten ja nuorten taide- ja kulttuurihankkeissa on tehty seuranta ja arviointeja toiminnasta. Hankkeista, hyvistä käytännöistä ja tuotetuista materiaaleista on tiedotettu erilaisten kampanjoiden, tapahtumien ja seminaarien avulla.

Sen lisäksi, että lastenkulttuurin saatavuus ja saavutettavuus ovat parantuneet ja lastenkulttuuri noussut osaksi yhteiskunnallista keskustelua, myös osaaminen lastenkulttuuritoiminnan järjestämisessä ja toteuttamisessa on parantunut. Määrärahalisäysten ohella on panostettu erityisesti lastenkulttuurin parissa työskentelevien koulutukseen ja toisaalta yhteistyöhön. Opettajien täydennyskoulutuksella ja yleensäkin lastenkulttuurialan koulutuksen ja sen toimijoiden osaamisen kehittämisellä on parannettu lasten mahdollisuuksia saada taidekasvatusta ja -koulutusta. Myös eri taiteenalojen sisällä tapahtunut täydennyskoulutus on ollut omiaan vahvistamaan toimijoiden osaamista. Tulokset osoittavat, että erityisen positiivisesti ohjelma on vaikuttanut eri toimijoiden väliseen yhteistyöhön. Yhteistyö esimerkiksi koulujen ja taidelaitosten sekä taitelijoiden välillä on lisääntynyt ja vahvistunut monipuolistaen lastenkulttuuritoimintaa. Vastaavasti lapsipoliittisten ohjelmien myötä sektorirajat ja jopa kuntarajat ylittävä yhteistyö on lisääntynyt. Yhteistyöstä on tullut ”helpompaa”, kun erilaiset toimijat ja henkilöstö ovat tutustuneet toisiinsa. Voisi väittää, että osaamisen kasvaessa ja vahvistuessa myös lastenkulttuuritoiminnan ammatillisuus vahvistuu. Edelleen on kuitenkin kehitettävää erityisesti mm. koulujen ja taidelaitosten yhteistyössä.

Nyt tehty selvitys kohdentui vuosiin 2003-2007. Tuona ajanjaksona lastenkulttuurin osalta tapahtui paljon myönteistä kehitystä. Vaikka kehitys on edelleen jatkunut, niin selvää lienee, että paljon on vielä tehtävää. Tätä tukee mm. Taiteen keskustoimikunnan vuonna 2009 valmistunut selvitys Taiteen taskurahat, jossa on selvitetty mm. lastenkulttuurin määrärahakehitystä. Olisikin tärkeää, että lastenkulttuuripoliittinen ohjelma saisi jatkoa jossakin muodossa.

Opetussuunnitelmien perusteista

Opetushallitus antaa eri koulutusmuotoja ja -aloja sekä tutkintoja varten perusteet. Opetussuunnitelman perusteet on määräys, jolla koulutuksen järjestäjä veloitetaan sisällyttämään koulu- tai järjestäjäkohtaiseen opetussuunnitelmaan opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Määräyksellä varmistetaan koulutuksellisten perusoikeuksien, tasa-arvon, opetuksellisen yhtenäisyyden, laadun ja oikeusturvan toteutuminen.

Perusopetus

Valtioneuvoston asetuksen (1435/2001) mukaan yhteisinä aineina opettavien taide- ja taitoaineiden vähimmäistuntimäärä vuosiluokilla 1–4 on kaikille oppilaille vähintään 26 vuosiviikkotuntia joista musiikkia on vähintään neljä, kuvataidetta vähintään neljä, käsityötä vähintään neljä ja liikuntaa vähintään kahdeksan vuosiviikkotuntia. Jäljelle jäävät kuusi vuosiviikkotuntia (yhteinen opetusaika) tulee paikallisessa opetussuunnitelmassa jakaa taide- ja taitoaineiden kesken joko niin, että tuntijako on sama kaikille oppilaille tai niin, että tunnit tai osa niistä jätetään oppilaitoskohtaisesti valittaviksi taide- ja taitoaineiden syventäviksi opinnoiksi.

Vuosiluokilla 5–9 taide- ja taitoaineita on yhteensä vähintään 30 vuosiviikkotuntia, josta vähintään kolme musiikkia, vähintään neljä kuvataidetta, vähintään seitsemän käsityötä ja vähintään kymmenen liikuntaa. Loppu kuusi vuosiviikkotuntia jaetaan taide- ja taitoaineiden kesken noudattaen samoja periaatteita kuin luokilla 1–4. Kotitalouden vähimmäistuntimäärä on kolme vuosiviikkotuntia vuosiluokilla 7–9. Kotitalouden oppiainetta voi opetuksen järjestäjän niin päättäessä opettaa myös alemmilla vuosiluokilla. Muille kuin oppivelvollisille annettavan perusopetuksen tuntijakoon ei sisälly erikseen mainittuna taide- ja taitoaineita.

Valinnaisena aineena voidaan perusopetuksessa opettaa asetuksen (1435/2001) 6 §:n 1 momentissa mainittujen oppiaineiden syventäviä ja soveltavia oppimääriä sekä useasta oppiaineesta tai aihekokonaisuudesta muodostettuja kokonaisuuksia. Valinnaisista aineista päätetään paikallisesti, mutta asetuksen mukaan niiden tuntimäärän tulee olla vähintään 13 vuosiviikkotuntia perusopetuksen aikana.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2004 Opetushallitus on korostanut taide- ja taitoaineiden asemaa valinnaisista aineista päätettäessä. Perusteissa todetaan, että valinnaisten aineiden tehtävänä on syventää erityisesti taide- ja taitoaineiden, mukaan lukien kotitalous, tietoja ja taitoja oppilaan valinnan mukaisesti.

Lukio

Lukion tuntijako on annettu valtioneuvoston asetuksella lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta (955/2002). Nuorille annettavan lukiokoulutuksen tuntijaon mukaan taide- ja taitoaineissa on yhteensä viisi pakollista kurssia, joista kaksi kurssia on liikuntaa ja yhteensä kolme tuntia musiikkia ja kuvataidetta (1 tai 2 kurssia musiikkia ja 1 tai 2 kurssia kuvataidetta). Koulutuksen järjestäjän on tarjottava lisäksi kussakin mainitussa oppiaineessa kolme valtakunnallista syventävää kurssia. Tuntijaon mukaisten pakollisten ja syventävien kurssien lisäksi koulutuksen järjestäjä voi tarjota omia syventäviä ja soveltavia kursseja taide- ja taitoaineissa.

Soveltaviin kursseihin voivat kuulua myös taito- ja taideaineissa suoritettavat lukiodiplomit. Opetushallitus on määritellyt kotitalouden, kuvataiteen, käsityön, liikunnan, median, musiikin, tanssin ja teatteritaiteen lukiodiplomeille valtakunnalliset suoritusohjeet.

Taide- ja taitoaineissa erityisen koulutustehtävän saaneita lukioita on 18. Näissä lukioissa opiskelijat saavat muita lukioita enemmän opetusta muun muassa musiikissa, kuvataiteessa ja liikunnassa. Aikuisille tarkoitetun lukiokoulutuksen tuntijaon mukaan opiskelevan opiskelijan, joka on aloittanut lukio-opintonsa alle 18 vuotiaana, tulee opiskella muun muassa vähintään yksi kurssi liikuntaa sekä kaksi kurssia kuvataidetta tai musiikkia tai yksi kurssi kumpaakin viimeksi mainittua.

Ammatillinen peruskoulutus

Valtioneuvoston päätöksen (213/1999) mukaan ammatillisen peruskoulutuksen kaikissa perustutkinnoissa on ammattitaidon saavuttamiseksi tarpeellisia ja ammattitaitoa täydentäviä yhteisiä opintoja 20 opintoviikkoa. Näistä 16 opintoviikkoa on pakollisia ja 4 valinnaisia opintoja. Taito- ja taideaineita on pakollisina taide ja kulttuuri sekä liikunta. Kummatkin opinnot ovat laajuudeltaan 1 ov. Lisäksi opiskelija voi valita näitä opintoja 0–4 opintoviikkoa. Yksi opintoviikko on 40 tuntia opiskelijan työtä. Ammatillisessa peruskoulutuksessa voi taide- ja taitoaineita opiskella myös omina tutkintoinaan seuraavilla aloilla: käsi- ja taideteollisuusala, audiovisuaalinen viestintä, kuvallinen ilmaisu, tanssi-, musiikki- ja sirkusala.

Taiteen perusopetus

Opetushallitus on vahvistanut 6.8.2002 taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2002 musiikkiin, tanssiin, teatteritaiteeseen ja visuaalisiin taiteisiin (arkkitehtuuri, kuvataide ja käsityö). Lisäksi Opetushallitus on vahvistanut 30.3.2005 taiteen perusopetuksen sirkustaiteen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2005. Opetushallitus on vahvistanut 30.3.2005 taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2005 seuraaville taiteenaloille: musiikki, sanataide, tanssi, esittävät taiteet (sirkustaide ja teatteritaide) ja visuaaliset taiteet (arkkitehtuuri, audiovisuaalinen taide, kuvataide ja käsityö).

Liite 2. Esimerkkejä ohjelman toimeenpanosta: alueelliset taidetoimikunnat

Toteuma:	Esimerkkejä
<p>Lapsipolitiikka ja lastenkulttuuripolitiikka</p> <ul style="list-style-type: none"> - Taidetoimikunnat ovat järjestäneet lastenkulttuuriaiheisia seminaareja toiminta-alueillaan mm. liittyen tarpeeseen saada aikaan kuntakohtaisia lapsipoliittisia ohjelmia sekä olleet perustamassa ja osallistuneet alueellisten lastenkulttuurin neuvottelukuntien työskentelyyn. Lisäksi toimikunnat ovat järjestäneet mm. täydennyskoulutusta ja koonneet alan toimijoita yhteen. - Taidetoimikunnat ovat huomioineet alueelliset ja paikalliset lastenkulttuurihankkeet apuraha- ja avustustoiminnassaan sekä jakavat taidekasvatuspalkintoja. - Taidetoimikunnat tekevät vuosittain esityksen Taiteen keskuustoimikunnalle Lastenkulttuurin valtionpalkinnosta ja OPM:lle Lapsen päivä -palkinnosta. 	<p>Tekijäpankit</p> <p>Taiteen keskuustoimikunnan lastenkulttuurijaosto on myöntänyt avustuksia paikallisten, alueellisten ja valtakunnallisten lastenkulttuurialan tekijäpankkien laatimiseen ja kehittämiseen yht. 25 000 €. Alueelliset taidetoimikunnat ovat osallistuneet tekijäpankkien suunnitteluun ja tietojen hankintaan, joista esimerkkeinä</p> <ul style="list-style-type: none"> - www.luovasavo.fi, jonka toteuttamisesta vastasivat lastenkulttuurikeskus Lastu, Varkauden kaupunki ja Pohjois-Savon taidetoimikunta. - Kaakkois-Suomen taidetoimikunta on laittanut alueen halukkaista opettajista ja taiteilijoista yhteystiedot internettiin. - Lapin taidetoimikunta on valmistanut Lapin lastenkulttuuri –www-sivut, joissa tiedotetaan säännöllisesti lastenkulttuuriin liittyvistä tapahtumista, toimijoista ym. Sivuja ylläpitää tällä hetkellä Lapin Liitto/Taikalamppu. - Oulun läänin taidetoimikunta kokoaa alueen toimijoita yhteen vuonna 2007 valmistuneella nettisivustolla www.kulttuurikiikari.fi. Yksi tärkeä osa sivustoa on taiteentekijöiden tekijäpankki, jonka kautta voi ilmoittaa tapahtumia, taiteilijat omaa osaamistaan ja esim. opettajat etsiä taiteilijoista yhteistyökumppania. - Varsinais-Suomen taidetoimikunta on koonnut maakunnan lastenkulttuuritoimijat sähköiseksi tiedostoksi, joka toimii verkoston ja yhteisen toiminnan perustana. - Varsinais-Suomen taidetoimikunta on koonnut maakunnan lastenkulttuuritoimijat tekijäpankiksi www-sivuilleen. Tekijäpankki toimii verkostoitumisen ja yhdessä tekemisen perustana. <p>Foorumit</p> <p>Lastenkulttuurikeskus Lastu ja Pohjois-Savon taidetoimikunta ovat perustaneet säännöllisesti kokoontuvan Pohjois-Savon lastenkulttuurifoorumin ja järjestävät vuosittain ”Hurmospäiviä”, joissa koulutetaan taiteen, museoiden ja kulttuuriperinnön hyödyntämiseen opetustyössä. Lapsipoliittisten ohjelmien tekoa käsittelevä Pohjanmaan taidetoimikunnan järjestämä seminaari toteutettiin ”Näkymätön lapsi näkyväksi” –aiheella Seinäjoella.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Varsinais-Suomen taidetoimikunta järjesti yhdessä taitotalo Valoauringon kanssa lastenkulttuurin kokoontumisajat maaliskuussa 2007. <p>Lastenkulttuuripalkinnot</p> <p>Etelä-Savon taidetoimikunta jakaa vuosittain taidekasvatuspalkinnon tunnustuksena esimerkiksi Eteä-Savon taiteenkeskuksesta taidekasvatustyöstä. Satakunnan taidetoimikunnalla on myös koko toimintansa ajan ollut erillinen lastenkulttuuripalkinto.</p> <p>Strategiatyö</p> <p>Ilon ja valon Satakunta – Satakunnan kulttuurin toimenpideohjelma 2007 – 2013 laadittiin työryhmässä, joka koostui Satakunnan taidetoimikunnan ja</p>

	<p>Satakuntaliiton jäsenistä sekä muista asiantuntijoista. Ohjelmassa on tärkeä sija myös lastenkulttuurilla.</p> <p>Varsinais-Suomen taidetoimikunta kokoaa vuosina 2009-2010 lastenkulttuuristrategian. Lastenkulttuuri on noussut esille kaikessa varsinaissuomalaisessa taiteen ja kulttuurin strategiatyössä.</p> <p>Etelä-Savon, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon taidetoimikunnat ovat aloittamassa Itä-Suomen yhteisen lastenkulttuuristrategian työstämistä.</p>
<p>Taidekasvatus</p> <p>Taidetoimikunnat tekivät vuonna 2007 yhteisen kannanoton, jossa vaadittiin luokanopettajakoulutuksen taideaineiden osa-alueen vahvistamista.</p> <p>Taidetoimikuntien edustajat Etelä-Savon ja Hämeen taidetoimikunnista ovat olleet sivistysvaliokunnan kuultavina julkilausumasta, jossa painotettiin taideaineiden opetusta kaikille yhteisenä oppiaineena kaikilla peruskoulun luokka-asteilla. Taideaineiden opetuksen tärkeys on myös huomioitava yleissivistävässä ja ammatillisessa toisen asteen koulutuksessa. Erityisen tärkeä asema taidekasvatuksella tulisi olla opettajakoulutuksessa.</p> <p>Osalla taidetoimikuntia on tai on ollut lastenkulttuurin läänintaitelija (Oulu, Pohjois-Karjala, Lappi, Uusimaa; lasten arkkitehtuurikasvatuksen It, Etelä-Savo; sanataiteen ja lastenkulttuurin It), lisäksi on painotettu jotain erityistä taiteen osa-aluetta ja muilla taidetoimikunnilla läänintaitelijoiden tehtäväkenttään kuuluvat myös lastenkulttuuriasiat. Jokaisen läänintaitelijan tehtäviin kuuluu suunnitella ja toteuttaa taidekasvatushankkeita omalla taiteenallallaan.</p> <p>Taidetoimikuntien näkökulmasta erityinen painoarvo on sillä, että alueen lapsilla ja nuorilla on tasavertaiset mahdollisuudet asuinpaikasta riippumatta päästä kosketuksiin eri taiteenalojen kanssa. Toimikuntien periaatteena on edistää ammattitaitelijoiden käyttöä lasten –ja nuorten taidekasvatushankkeissa.</p>	<p>Taidekasvatushankkeet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hämeen taidetoimikunta veti vuonna 2003 taidekasvatustalouksia Taide ja perhe sekä järjesti vuonna 2007 draamakasvatuseminaarin Veteen piirretty viiva. - Kaakkois-Suomen taidetoimikunnan projekteissa tuotettiin näytelmiä, kuvaa ja sanaa yhdistäviä näyttelyitä ja esittäviä proosatekstejä eri lastenkulttuuritapahtumiin vuosina 2006 ja 2007. - Varsinais-Suomen taidetoimikunta on järjestänyt neuvotteluja Salon esittävän taiteen ja Uudenkaupungin arkkitehtuurin perusopetuksen kehittämiseksi. Taiteen perusopetuksen saavutettavuus oli esillä alueen kulttuuripoliittisessa ohjelmassa ja kaikissa KULMA-projektin ja taidetoimikunnan kokoamisessa eri taiteenalojen alueellisissa strategioissa. Lisäksi taidetoimikunta järjesti yhdessä lääninhallituksen kanssa tilaisuuden kulttuuri ja taide koulujen opetussuunnitelmissa vuonna 2005. <p>Täydennyskoulutus</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oulun läänin taidetoimikunta on järjestänyt Luova luokka - täydennyskoulutusta lapsille ja aikuisille kolmen täydennyskoulutuksen sarjana vuosina 2006 - 2008. Koulutus on suunnattu luokanopettajille, iltapäiväkerhojen vetäjille, aineenopettajille jne. Lisäksi vuonna 2005 Oulun läänissä järjestettiin Taiteen perusopetuksen seminaari. - Varsinais-Suomen taidetoimikunnan alueella järjestettiin Salon esittävän taiteen perusopetuksen kehittämiseksi koulutusta ja neuvotteluja. Taiteen perusopetuksen saavutettavuus oli esillä alueen kulttuuripoliittisessa ohjelmassa ja kaikissa KULMA-projektin strategioissa. <p>Työpajat</p> <ul style="list-style-type: none"> - Etelä-Savon taidetoimikunnan Eletään yhdessä työpajat ovat vieneet taitelijat tekemään työtä yhdessä lasten kanssa jo kymmenen vuoden ajan. Toimikunnan läänintaitelijat sanataiteessa, visuaalisissa taiteissa (erit. elokuva ja animaatiotaide) sekä musiikissa ovat käyneet alueen kaikissa kunnissa erilaisten taidekasvatustalouksien kanssa. - Pohjois-Savon taidetoimikunnan taidetyöpajat kouluille vuosina 2004-2008. Toiminnan jatkuvuus on turvattu siirtämällä koordinointi- ja järjestämisvastuu lastenkulttuurikeskus Lastulle.

	<p>- Varsinais-Suomen taidetoimikunta, Turun kaupunginteatteri ja Turun ammattikorkeakoulu järjestivät yhdessä kaksipäiväisen taidekasvatustyöpajan; Tarinoista maailmankuvaksi keväällä 2005. Kaupunkitapahtuma Olohuone tarjoaa kesäkuun alussa Turussa runsaasti omaehtoisia työpajoja lapsille.</p>
<p>Kulttuurinen monimuotoisuus</p> <p>Taidetoimikunnat huomioivat näkökulman mm. läänintaiteilijoiden työssä tai erillisinä projekteina. Saamelaisitaiteesta on tehty pysyvä taiteenala läänintaiteilijatoiminnassa.</p>	<p>Läänintaiteilijatyö</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vuodesta 2004 lähtien Lapin taidetoimikunta on pyrkinyt tuomaan joikumusiikkia esiin kouluissa läänintaiteilijan avustuksella. Saamelaisitaiteesta on tehty pysyvä taiteenala läänintaiteilijatoiminnassa. - Pohjois-Karjalan taidetoimikunta on perustanut vuoden 2008 alusta lastenkulttuurin ja monikulttuurisen toiminnan läänintaiteilijan tehtävän. <p>Projektit</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hämeen taidetoimikunta järjesti Yhtä juhlaa -monikulttuuritapahtuman Lahdessa vuosina 2005, 2006 ja 2007 yhteistyössä Lahden kulttuuritoimen kanssa. Nuorille 7 - 17 -vuotiaalle suunnatussa tapahtumassa tuettiin ja vahvistettiin lasten ja nuorten positiivista sosiaalista kehitystä ja lisättiin heidän ymmärrystään vieraista kulttuureista. - Pohjanmaan taidetoimikunta on käynnistänyt vuonna 2005 hankkeen, jossa maahanmuuttajavanhempia koulutetaan käyttämään kuvataidetta kriisityössä yhdessä lasten kanssa. - Kaakkois-Suomen taidetoimikunta on toteuttanut vuosina 2006 ja 2007 monikulttuurisuusprojektit. - Oulun läänin taidetoimikunnassa on suunnattu vuosina 2006 - 2008 maahanmuuttajanuorille valokuva- ja sanataiteen työpajoja. - Etelä-Savon taidetoimikunta työskentelee yhteisissä projekteissa ja hankkeissa alueen monikulttuuri- ja kotouttamistyötä tekevien Mimora ry:n ja Omega ry:n kanssa.
<p>Liikkumis- ja toimimiseiset</p> <p>Taidetoimikuntien työntekijät ovat mukana valtion taidemuseon valtakunnallisen Kulttuurin kaikille -verkoston asiantuntijoina.</p> <p>Taidetoimikunnat ovat huomioineet projekteissaan Opetusministeriön toimenpideohjelman kulttuurin saavutettavuuden lisäämiseksi myös erityisryhmiin kuuluvien lasten ja nuorten tarpeisiin.</p> <p>Taidetoimikunnat ovat huomioineet erityisryhmät avustustoiminnassaan ja hankkeissaan tavoitteena kehittää taide- ja kulttuuripainotteisia toimintamuotoja, joissa</p>	<p>Projektit</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pohjois-Savon taidetoimikunta palkkaa työllistettäviä taiteilijoita. Periaatteena, että työllistettävä aktivoituu itse mieleiselleen alueelle. Näin on syntynyt mm. hanke Mäntykankaan koululla, joka on erityisopetuksen ja kuntoutuksen palvelukeskus. Pohjois-Savon taidetoimikunta on "Kulttuuri kaikille, virtaa verkostoista" Savon vammaisasuntosäätiön –projektin ohjausryhmässä. - Lapin taidetoimikunnan lastenkulttuurin läänintaiteilija on vuonna 2006 järjestänyt erityisryhmien parissa kehitysvammaisten taideleirin sekä taidenäyttelyn Simojärvellä. - Oulun läänin taidetoimikunta on järjestänyt neljä valokuvauksen työpajaa kehitysvammaisille lapsille, nuorille ja aikuisille vuosina 2006 - 2008. - Etelä-Savon taidetoimikunnan Mittarimato-pajat kehitysvammaisille 2006 - 2008. Etelä-Savon taidetoimikunnan ja Suomen kulttuurirahaston Myrsky-hankkeen Myrskyävää - matkalla

huomioidaan myös vammaisten lasten ja nuorten tarpeet.	erilaisuuteen toteuttaa vuosina 2008 - 2010 erilaisia työpajoja nuorille (maahanmuuttajat, kehitysvammaiset, ns. katve-nuoret)
Yleiset kulttuurilaitokset Kirjasto	
Taidetoimikunnat ovat yhdessä kirjastojen kanssa aktivoineet lapsia ja nuoria kirjaston käyttäjiksi esimerkiksi kirjavinkkaustoiminnalla ja muilla projekteilla.	<p>Projektit</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pohjanmaan taidetoimikunta on 90-luvulta lähtien järjestänyt kirjavinkkaustoimintaa. Uutena toimintamuotona on tullut kouluihin vuonna 2007 kaverikirjavinkkauskoulutus. Läänintaitelija on myös tiedottanut kirjavinkkauksesta laajasti oman alueen ulkopuolella. - Pohjois-Savon taidetoimikunta on järjestänyt vuosina 2007 ja 2008 kirjailijavierailuja kirjastoautojen reiteillä Kirjakantti-tapahtuman yhteydessä.
Museo ja kulttuuriperintö	
Taidetoimikunnat ovat kohdistaneet toimenpiteitään yhteistyön edistämiseen mm. koulujen ja museoiden välillä ja museon pedagogisten toimintamallien kehittämiseen.	<p>Projektit</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uudenmaan taidetoimikunta käynnisti vuonna 2005 Museopedagogisia toimintamalleja-hankkeen, jonka tavoitteena on Suomen rakennustaiteen museon ja oppilaitosten välisen yhteistyön edistäminen sekä museon pysyvämpien pedagogisten toimintamallien kehittäminen ja vakiinnuttaminen osaksi museon toimintaa. - Etelä-Savon taidetoimikunta on mukana Suomen kulttuurirahaston Myrsky-hankkeen Etäköön Etelä-Savon esihistoria 3-vuotisessa projektissa (alk. v. 2008) - Pirkanmaan taidetoimikunta järjesti Tampereen taidemuseon kanssa valtakunnallisen museopedagogiikka-seminaarin vuonna 2002 ja julkaisi vuonna 2003 yhdessä Voipaalan lastenkulttuurikeskuksen kanssa teemaan liittyvän kirjasen Lasten ja aikuisten museo.
Taidelaitokset sekä taiteilijat	
Taidetoimikunnat ovat edistäneet taidelaitosten ja taiteilijoiden yhteistyötä muiden kulttuuritoimijoiden, koulujen, päiväkotien kanssa mm. tukemalla vierailuja ja tekemällä erilaisia yhteisprojekteja.	<p>Projektit</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hämeen taidetoimikunta oli Lahden tanssiopiston kanssa tekemässä tanssisatu Riitalintua Lahden kaupunginteatteriin vuonna 2005 sekä oli vuonna 2007 tukemassa Tanssi- ja musiikinäytelmä Agentti Q:ta, jota esitettiin Riihimäen teatterissa. - Pohjois-Savon taidetoimikunnan keskeisenä periaatteena on eri alojen ammattitaiteilijoiden integroiminen taitekasvatustyöhön. Tämän seurauksena on syntynyt Valo latoon, majaan ja vinttiin -kurssit eri ikäisille. - Etelä-Savossa Mikkelin aluetaidemuseo tuotti SKOn ja Sibelius-Akatemian kanssa Ekat oopperat DVD:n; Ibretotekstit sanataidepajoissa läänintaitelijan ohjaamana, samoin lopulliset animaatiot läänintaitelijan tuottamina ja ohjaamina animaatiopajoissa 2005 - 2007. - Varsinais-Suomen taidetoimikunta tuotti Aboa Vetus & Ars Nova -museon kanssa vuonna 2007 Digitally Yours -näyttelyn. Näyttelyn yhteydessä toteutettiin pedagoginen ohjelma.
Taidetoimikunnat ovat tukeneet lasten ja nuorten taidetta tekeviä eri taiteenalojen taiteilijoita ja tahoja apurahoin ja avustuksin.	
Taidetoimikunnat ovat järjestäneet lisäksi mm. taideviikkoja koulussa ja erilaisia yhteistyöhankkeita koulujen ja päiväkotien kanssa.	

<p>Lastenkulttuurikeskukset</p> <p>Taidetoimikunnat ovat tukeneet lastenkulttuurikeskusten toimintaa ja edistäneet Taikalamppu-verkoston työtä. Alueilla, jossa ei ole Taikalamppu-verkoston toimijaa tai muuta lastenkulttuurikeskusta, taidetoimikunnat ovat toimineet aktiivisesti toiminnan aikaansaamiseksi.</p>	<p>Koulutus ja tuki</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kaakkois-Suomen taidetoimikunta on järjestänyt koulutusta liittyen lastenkulttuurikeskuksen kehittämishankkeeseen. - Pohjois-Karjalan taidetoimikunta on koordinoitunut Majakkaperävaunu-kiertävää lastenkulttuurihanketta. -Pirkanmaan taidetoimikunta tuki toimintaa Pirkanmaalaisen maakunnallisen Pirkkaset-hankkeen levittämiseksi muihinkin maakuntiin. - Pohjanmaan taidetoimikunnan tukemana Seinäjoelle saatiin vuoden 2006 alusta lähtien Taikalamppu-verkoston kuuluva lasten ja nuorten musiikkikasvatusyksikkö Louhimo. - Turku, Parainen ja Salo ovat yhdessä Varsinais-Suomen taidetoimikunnan kanssa tehneet Taikalamppu-verkosta varten lasten vaikuttamista painottavan Kasvunvara -suunnitelman, joka keskittyy lastenkulttuurin toimijalähtöiseen strategiaan. - Satakunnan taidetoimikunta osallistui läänintaitelijantöillä Laku-keskuksen (Porin lastenkulttuurikeskus - Satakunnan lastenkulttuuriverkosto) Pori 450-vuotistapahtumiin. <p>Työryhymät</p> <ul style="list-style-type: none"> - Satakunnan taidetoimikunnan pääsihteeri kuului Porin lastenkulttuurikeskuksen - Satakunnan lastenkulttuuriverkoston projektiryhmään sekä läänintaitelijat monitaiteellisiin työryhmiin. Pohjois-Savon taidetoimikunnan pääsihteeri kuuluu lastenkulttuurikeskus Lastun hallitukseen ja ohjausryhmään.
<p>Mediat</p> <p>Taidetoimikunnat ovat kiinnittäneet huomiota lastenkulttuurin osuuteen tiedotusvälineissä sekä olleet mukana median, elokuvan, valokuvan sekä kuvallukutaitoa edistävien hankkeiden suunnittelussa.</p>	<p>Projektit</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pohjois-Savon, Etelä-Savon ja Pohjois-Karjalan taidetoimikuntien yhteinen mediakasvatustäydennyskoulutus opettajille toteutettiin Kuopion, Joensuun ja Mikkelin taidemuseoissa vuonna 2006. - Pohjois-Karjalan taidetoimikunnan mediakasvatuskoulutus toteutettiin opettajien täydennyskoulutuksena yhteistyössä Itä-Suomen lääninhallituksen kanssa vuosina 2005 - 2007. - Etelä-Savon taidetoimikunnan läänintaitelijan työn painopistealueena on ollut vuosina 2004 - 2008 mediakasvatus. Viiden vuoden ajan käytännön mediakasvatusta on annettu animaatiopajoissa yhteistyössä aluetaidemuseon ja taidetoimikunnan kanssa. Myös opettajille on järjestetty mediakoulutusta. - Oulun läänin taidetoimikunta on toteuttanut useita projekteja, mm. Näppituntuma-kiertueprojekti poikkitaiteellisesti uusien taidemuotojen kanssa vuonna 2004, "Minä ja kuvan tarina" - digitaalisen kuvankäsittelyn kurssi peruskoulujen yläasteelle vuonna 2005 ja "Ympäristö ja minä" mediataiteen oppilaille suunnattu kurssi vuonna 2005. - Porin lastenkulttuurikeskuksen - Satakunnan lastenkulttuuriverkoston taitelijatyöryhmässä tuotettiin Satakunnan Kansan kanssa yhteistyönä 100 sekuntia -viikko. Viikon arkipäivinä lehti esitteli kokosivun artikkeleissa lasten tekemiä sadan sekunnin taideteoksia. "Punainen

	<p>tähdittää lasten videoita" käsitteli videotaideteoksia, joita läänintaitelija oli tuottamassa syksyn aikana porilaisten päiväkotien kanssa. Satakunnan taidetoimikunta myös järjesti vuonna 2007 lasten ja nuorten medialeirin Porissa. Laajempaan mediakasvatushankkeeseen, Mekastukseen, kehitetyä Mediaviikko-toimintamallia testattiin samana syksynä. Mediaviikot järjestettiin alueen kouluissa ja iltapäiväkerhoissa. Opetuksesta mediaviikoilla vastasivat media-alan ammattilaiset, jotka olivat mukana myös viikkojen sisällön suunnittelussa.</p>
<p>Elokvataide</p> <p>Taidetoimikunnat ovat tukeneet alueellisten elokuvakeskusten projekteja sekä toimineet yhteistyössä niiden kanssa lasten ja nuorten elokuvakasvatuksen vahvistamiseksi.</p>	<p>Projektit</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pohjois-Savon taidetoimikunnan ja lastenkulttuurikeskus Lastun elokuvatyöpajat tuotettiin kouluihin vuosina 2006 ja 2007. - Hämeen taidetoimikunta tuki vuosina 2004 - 2007 nuorille suunnattua Clone Digital Film festivaalia. - Pohjanmaan taidetoimikunta on perustanut vuonna 2007 yhdistyksen tavoitteena alueellisen elokuvakeskuksen toimintamalli. Toiminnan painopiste on lasten ja nuorten elokuvakasvatuksen tukeminen. - Oulun läänin taidetoimikunta oli järjestämässä luokanopettajien ja varhaiskasvattajien täydennyskoulutusta elokuvakasvatuksesta syksyllä 2008. - Satakunnan taidetoimikunta jatkoi vuonna 2007 Satakunnan Eliävän Kuvan Keskuksen kanssa yhteistä Elokvakipinä-työskentelyä. Elokvakipinän idea on tukea kouluuokkia tai muita lapsiryhmiä oman elokuvan käsikirjoittamisessa sekä toteutuksessa. Elokvakipinä-projektissa läänintaitelija työskenteli alueen koulujen kanssa. Elokvakipinät esitettiin kaapelikanava Ganal-tv:llä sekä Rauman Blue Sea Film Festivaaleilla. - Etelä-Savon taidetoimikunnassa elokuvaan erikoistunut visuaalisen taiteen läänintaitelija on tuottanut useita elokuvan ja animaation jatko- ja täydennyskoulutustyöpajoja Etelä-Savon alueen opettajille vuosina 2004-2008. - Keski-Suomen elokuvakeskus on järjestänyt yhteistyössä Keski-Suomen taidetoimikunnan kanssa lukuisia elokuvakasvatussemaan liittyviä hankkeita kuten kouluisten elokuvatapahtuma Hurmos, Indie elokuvapäivä ja Tähtitaivas elokuvanäyttely. - Varsinais-Suomen taidetoimikunta, Aniksitit ja Vakkaopisto käynnistivät yhdessä animaatiopajan Laitilaan.
<p>Kirjallisuus</p> <p>Taidetoimikunnat ovat järjestäneet erilaisia lastenkirjallisuuteen liittyviä projekteja ja hankkeita sekä sanataiteen opetukseen liittyvää koulutusta.</p>	<p>Projektit</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sanataideopetukseen liittyviä projekteja ovat toteuttaneet (Etelä-Savon-, Lapin-, Pohjois-Karjalan-, Pohjois-Savon ja Varsinais-Suomen taidetoimikunnat). - Hämeen taidetoimikunnan kotisivuilla on toiminut vuodesta 1997 lähtien nuorten sähköinen runokirjasto (nyk. Runonetti) ja taidetoimikunnan kirjallisuuslehti Optimistissa on julkaistu nuorten kirjoittajien tekstejä vuosina 2003 ja 2006. - Hämeen taidetoimikunta otti vuonna 2004 uuden painoksen taidetoimikunnan tekemästä lähialueantologiasta Väinämöisen paluu. Antologia yhdistää nuoria ruotsinsuomalaisia,

	<p>hämäläisiä, virolaisia, komilaisia, vepsäläisiä, inkeriläisiä ja karjalaisia kirjoittajia.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hämeen taidetoimikunta kokosi ja toteutti vuosina 2006 - 2007 kirjallisuusohjelman lastentapahtuma Hippaloihin. - Pirkanmaan taidetoimikunta on osana Pirkanmaan Sanansaattajat -sarjaa järjestänyt lasten- ja nuorten kirjallisuusseminaarin yhdessä Suomen nuorisokirjallisuuden instituutin kanssa 2005 - Kaakkois-Suomen taidetoimikunta on panostanut sanataiteen perusopetuksen edistämiseen mm. Sanavelho- ja Slämäri -projekteissa. Lisäksi erilaisissa projekteissa tuotettiin näytelmiä, kuvia ja sanaa yhdistäviä näyttelyitä ja esittäviä proosatekstejä. Pietarin Pushkinin lastenkirjaston kanssa on tehty useina vuosina yhteistyötä ja tuotettu yhteinen suomalaisvenäläinen, kaksikielinen Satuja -kirja, joka on koottu molemmin puolin järjestetyissä kirjoitus- ja kuvitustyöpajoissa siten, että suomalaiset lapset ovat kuvittaneet venäläisten lasten kirjoittamia satuja ja päinvastoin. - Varsinais-Suomessa on annettu sanataiteen perusopetusta, tehty sanataidekasvatusta ja koulutettu sataideohjaajia 1990-luvulta lähtien suomeksi ja ruotsiksi. Sanataidekoulu Kratti koordinoi ja hoitaa osin suomenkielistä sanataidekasvatusta ja Sydkustens Förbund ruotsinkielistä sanataidekasvatusta. - Pohjois-Savon taidetoimikunnan tukema Kirjakantti –hanke järjestää Pohjois-Savon alueen kirjastoautojen kanssa kirjailijavierailuja kouluille. - Etelä-Savon taidetoimikunta on järjestänyt vuodesta 2007 lähtien kirjoituskilpailun lapsille Sylvi Symposium -tapahtuman yhteydessä. - Keski-Suomen kirjallisuuden läänintaitelijan työ keskittyi kirjallisuus- ja lukemisharrastuksen edistämiseen lasten ja nuorten parissa mm. koulutuksen ja tapahtumien avulla.
<p>Kuvataide</p> <p>Taidetoimikunnat ovat osallistuneet ja tukeneet lasten visuaalisen elämänympäristön parantamiseen tähtääviä hankkeita.</p>	<p>Projektit</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hämeen taidetoimikunta toteutti vuonna 2005 nuorille suunnatun Urbaania ulottuvuutta - graffititaideprojektin. - Keski-Suomen taidetoimikunnan Raamit –hankkeella toteutettiin lasten ja nuorten ympäristötaitteen projekteja. Läänintaitelija myös konsultoi erilaisissa taidekasvatustilaisuuksissa. - Etelä-Savon taidetoimikunnan kuvataiteilijat ovat vierailleet kouluilla ja tuottaneet yhteistyöprojekteja koulujen opettajien kanssa vuosina 2005-2008. - Etelä-Savon taidetoimikunta on yhdessä taidekeskus ArtRadius Saksalan kanssa järjestänyt kesinä 2007 - 2008 kansainvälisen taidekasvatus-symposiumin (kuvataide- kierrätys-ympäristö) Mikkelin Haukivuorella sekä täydennyskouluttanut Mikkelin opettajia ArEdu-projektissaan vuosina 2007 - 2008. - Varsinais-Suomen taidetoimikunta ja alueen taiteilijajärjestöt järjestävät vuosittain Kulkulupa- ateljeekierroksen. Kierroksen eri pisteissä on lasten savi-, maalaus- ja muita kuvataiteen pajoja.

Näyttämötaide

Alueelliset taidetoimikunnat ovat osallistuneet ja tukenneet lasten näyttämötaiteeseen liittyviä hankkeita.

Läänintaiteilijatyö

- Hämeen taidetoimikunnan näyttämötaiteen läänintaiteilijan työn (vuodesta 2004 lähtien) painopiste alue on ollut taidekasvatus. Työssä on painottunut pohjoismainen yhteistyö, mm. nukketheateriesitysten ja pajojen kautta; Dockteater Svarta Kattenin tuottaminen Tukholmasta, vuonna 2004 pohjoismainen nukketheaterikierue sekä pohjoismaisen lastenteatteriseminaarin järjestäminen Hämeeseen, vuonna 2005 yhteistyö ruotsalaisen Dockteaterkollektiv-ryhmän ja norjalaisen Levende Dukker-ryhmän kanssa.
- Varsinais-Suomen ja Etelä-Savon taidetoimikunnissa on nukketheaterin läänintaiteilija.

Projektit

- Hämeen taidetoimikunta aloitti vuonna 2007 kaksivuotisen Pipo silmillä - näytelmäkirjahankkeen yhteistyössä WSOY:n ja lasten ja nuorten kulttuurikeskus ARX:n kanssa.
- Hämeen taidetoimikunta järjesti vuonna 2006 päiväkotilapsille Olipa kerran -työpajoja yhteistyössä ARX:n ja Hämeenlinnan kaupunginteatterin kanssa. Riihimäellä Hämeen taidetoimikunta järjesti lapsille varjoteatterityöpajoja.
- Hämeen taidetoimikunnan läänintaiteilija on osallistunut vuonna 2006 lastentapahtuma Hippaloihin mm. tuottamalla ja suunnitteleamalla 16 nukketheateriesityksen kokonaisuuden ja lisäksi taidetoimikunta oli järjestämässä lastenteatteriseminaaria.
- Oulun läänin taidetoimikunta on käynnistänyt teatteritaiteen perusopetuksen Hukka- projektin Oulun läänin kolmessa kunnassa vuonna 2006.
- Lapin taidetoimikunnan lastenkulttuurityössä on painottunut nukketheaterityöpajojen ja Barentsin alueen yhteistyön kautta. Lisäksi taidetoimikunnan erityispainopiste on ns. katvealueilla olevat nuoret ja mm. Kolariin on perustettu nuorisoteatteri läänintaiteilijan tuella syksyllä 2007.
- Pohjois-Savon, Etelä-Savon ja Pohjois-Karjalan taidetoimikuntien yhteishanke lastennäytelmien käsikirjoittajakoulutus tuotti kantaesitykset Joensuuun, Kuopion ja Varkauden teattereihin.
- Pohjois-Savon taidetoimikunnassa on aloitettu ”Sallittu 14-18 –vuotiaille” –nuorten teatteriesityksen valmistaminen yhteistyössä ns. katveessa olevien nuorten kanssa.
- Satakunnan taidetoimikunnan Nukkero-nukketheaterifestivaali vuonna 2007 kokosi yhteen alueen nukketheaterintekijöitä, tarjosi koulutusta ja luentoja sekä teki nukke- ja katuteatterin eri mahdollisuuksia tunnetuiksi. Tapahtumasta on tulossa jokavuotinen. Toimikunnalla ja näyttämötaiteen läänintaiteilijalla on ollut merkittävä rooli KA-TU katuteatteri -yhdistyksen hallinnoimassa hankkeessa, joka kehittää teatterialan koulutusta, näkyvyyttä ja yhteistoimintaa Porissa ja ympäristökunnissa. Hankkeen ulkopuolinen yhteistyökumppani on Teatro Due Mondì Bolognan läheltä. Länsi-Suomen lääninhallituksen nuorisotyön kehittämörahalla palkatun koordinaattorin tehtävänä oli lasten ja nuorten monitaiteellisen harrastustoiminnan kehittäminen Rauman seudun kunnissa. Näyttämötaiteen läänintaiteilija tuotti toiminnan sisällön, käytti laajoja kontaktejaan ja palkkasi tapahtumien kouluttajat ja vetäjät.

	<p>- Varsinais-Suomen taidetoimikunta on ollut käynnistämässä alueen vapaan kentän toimijoiden yhteistä tukiverkostoa, Framil ry:tä. Yhdistys kokoaa teatterin vapaan kentän, nukketheaterin, sirkuksen, soveltavan draaman ja performansen tekijät yhteen, tavoitteena luoda yhteinen näyttämö- ja esitystaiteen aluekeskus Varsinais-Suomeen. Framil ja taidetoimikunta ovat toteuttaneet mm. nukketheaterin kehittämisprojektin Niilon, josta valmistui kuusi uutta nukketheateriesitystä, pääosa lapsille ja nuorille. Aluillaan on myös lastenteatterin kehittämisrinki Lasse, joka käynnistyy vuoden 2009 alussa. Taidetoimikunta on ollut asiantuntija-apuna luotaessa uusia vierailunäyttämöitä seudun vapaan kentän toimijoille. Turun Seikkailupuiston uuden Timantti-teatterin ohjelmistohaussa taidetoimikunta oli tiedotus- ja valinta-apuna, samoin kuin Turun Nuoren Teatterin aulatilian muokkaamisesta nukketheateritilaksi. Teatteri- ja nukketheateripainotteisia iltapäiväkerhoja käynnistettiin taidetoimikunnan avulla mm. Sauvoon ja Turkuun.</p>
<p>Muotoilu, kuvitus ja sarjakuva</p> <p>Taidetoimikunnat ovat huomioineet toiminnassaan Muotoilu 2005! – valtioneuvoston muotoilupoliittikkaa koskevan periaatepäätöksessä ehdotetut toimet muotoilukasvatuksen edistämiseksi.</p> <p>Taidetoimikunnat ovat tukeneet lapsille suunnattuja muotoilu-, kuvitus- ja sarjakuva-alan hankkeita avustuksin ja järjestämällä koulutyöpajoja ja vierailuja.</p>	<p>Työpajat</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hämeen taidetoimikunnan läänintaitelijia oli Häme muotoilee 2005 -näyttelyn yhteydessä järjestämässä varhaiskasvatuksen työpajoja alakouluille Forssassa ja Heinolassa. - Vuosina 2005 - 2006 Oulun läänin taidetoimikunta järjesti muotoilukasvatuksen seminaarin. Vuonna 2007 Luova luokka -seminaarin osana oli muotoilu- ja arkkitehtuurikasvatus. Vuonna 2006 järjestettiin Muotoilukasvatus kouluissa - täydennyskoulutusta ja Ampiainen-hanke toteutui vuosina 2005 - 2008. Muotoilu- ja kädentaitotyöpajoja on järjestetty kouluissa sekä harrastustoimintana lapsille vuodesta 2002. Varhaiskasvatujille on järjestetty kädentaitojen täydennyskoulutusta vuosina 2002 - 2003 ja 2008. Päiväkodeissa on järjestetty pidempikestoisia työpajoja vuosina 2004 - 2005. Vuonna 2004 toteutettiin kainuulaisissa kouluissa kädentaitoja ja nukketheateria yhdistävä Näppituntuma-hanke. Vuodesta 2007 on järjestetty käsityöpajoja maahanmuuttajalapsille ja nuorille. Vuonna 2006 on taidetoimikunnan aloitteesta Ouluun perustettu ansiantuntijojista koostuva Kaava-ryhmä arkkitehtuuri- ja muotoilukasvatuksen kehittämiseen. Kulttuuritalo Valveelle avattiin käsityö-, muotoilu- ja arkkitehtuurikasvatukseen tarkoitettut tilat 2007. Tilasuunnittelussa ja toimintojen kehittämässä taidetoimikunta on ollut mukana. Vuonna 2008 Oulussa käynnistettiin koulun kolmivuotinen arkkitehtuuri- ja muotoilukasvatuksen kehittämishanke, jonka suunnittelussa ja koordinoinnissa taidetoimikunta on mukana. - Kaakkois-Suomen taidetoimikunta on vuosina 2005 - 2007 toteuttanut erilaisia koulutyöpajoja Etelä-Karjalassa ja Venäjän lähialueella. Työpajoissa on ollut mm. kuvitusta, saviötä ja kirjoittamista saduista. Vuonna 2007 näistä saduista valmistettiin yhdessä Pietarin Pushkinin kirjaston kanssa lasten satukirja. Lisäksi Kaakkois-Suomen taidetoimikunta on kehittänyt yhteistyötä alueellisten taidemuseoiden kanssa. Esimerkiksi vuonna 2006 järjestettiin lapsille korutyöpajoja ja lapsille suunnattu kiertonäyttely Taidereppu yhteistyössä Etelä-Karjalan taidemuseon kanssa. Taidereppu-hanketta jatkettiin vuonna 2007.

	<p>Projektit</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pohjois-Savon taidetoimikunta on valmistanut oppimateriaalia muotoilusta ja esineiden valmistamisesta "Tehdään" –DVD sarjan muodossa. - Varsinais-Suomen muotoilun tavoitteita ja toimenpiteitä määrittävässä Tarranauha -ohjelmassa käsin tekeminen ja käsityökasvatus nähdään tärkeänä osana lasten elämän hallintaa. Oman ympäristön tuunaaminen on antanut käsitteille uusia ulottuvuuksia ja hävittänyt vanhoja ennakkoluuloja. - Lapin taidetoimikunta tuotti yhteistyössä saamelaiskäräjien kanssa saamelaislasten sarjakuvanäyttely.
<p>Säveltaide</p> <p>Taidetoimikunnat ovat tukeneet apurahoin ja avustuksin elävän lastenmusiikin esitystoimintaa ja yhteisöjä, jotka edistävät yhteistyötä säveltaiteen ja koulujen, päiväkotien sekä lastenkonseranttien järjestäjien välillä.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Hämeen taidetoimikunta on vuosina 2003 - 2005 osallistunut valtakunnalliseen musiikkiikuntakasvatukseen, mm. musiikin läänintaitelijan säveltämällä levyillä Nopsanikat ja Loruloikkaa. Lisäksi musiikin läänintaitelija veti vuosina 2003 - 2005 eri paikkakunnilla nuorille suunnattuja bändiprojekteja sekä koulutti nuoria. Taidetoimikunnalla oli vuonna 2004 ensi-iltaansa saanut multitaiteellinen produktio Punainen Hirvi ja esitykseen osallistui kymmeniä nuoria. Hämeen taidetoimikunta vei vuonna 2003 läänintaitelijan johdolla hämeenlinnalaisia lukiolaisia Petroskoihin, jossa esitettiin nuorille suunnattu musiikkiteatteresitys. Hämeen taidetoimikunta tuki taloudellisesti ja läänintaitelijan työpanoksella vuonna 2007 Sysmän Suvisoiton yhteydessä järjestettyä musiikkileiriä. - Lapin taidetoimikunta on läänintaitelijavetoisesti järjestänyt musiikkitahtumia joiden yhteydessä on pidetty musiikkileirejä varhaisnuorille vuonna 2005. Vuosina 2006 - 2007 keskityttiin joiun opetukseen ja Saamen perinnemuusiikkiopetusmateriaalin tuottamiseen. - Kaakkois-Suomen taidetoimikunta on vienyt kansanmusiikkia lapsille ja järjestänyt mm. kiertueen kouluissa vuosina 2005 - 2007. - Oulun läänin taidetoimikunta on järjestänyt erilaisia musiikkitahtumia ja festivaaleja lapsille ja nuorille mm. vuonna 2006 Matomootori-Lastenmusiikkia Oulun läänistä-festivaali keräsi yhteen läänin lastenmuusikoita, -säveltäjiä ja -bändejä. - "Flamenccon kaksi satamaa" yhdisti Rauman nuoret soittajat ja Porin tanssijat. Hankkeen yhtenä tavoitteena oli parantaa maakunnallista yhteistyötä taidepedagogien ja taitelijoiden välillä. Vuonna 2007 säveltaiteen läänintaitelija järjesti valtakunnallisella Suomalaisen musiikin viikolla oman ÄÄNIÄ-musiikkiviikon Satakunnassa. Työnimellä "Säveltäjä koulussa" -hanke alkoi jo vuoden 2006 loppupuolella. Sen tavoitteena oli järjestää työpajoja, jotka auttaisivat oppilaita hahmottamaan musiikin peruselementtejä sekä johdattaa heitä omaehtoiseen musisointiin ja musiikillisiin kokemuksiin. Karvialla järjestettiin musiikkityöpaja. Lisäksi järjestettiin koulukonsertteja Pohjois-Satakunnan kunnissa. - Pirkanmaan taidetoimikunnan kansan- ja maailmanmusiikin läänintaitelija kiersi kaikki maakunnan kunnat ja teki niiden koulujen ja päiväkotien kanssa työpajayhteistyötä vuosina 2003 - 2005.

<p>Rakennustaide</p>	<p>Taidetoimikunnat ovat huomioineet toiminnassaan valtioneuvoston hyväksymän arkkitehtuuripoliittisen ohjelman pohjalta laadittuja ehdotuksia ja panostaneet osaltaan arkkitehtuurikasvatukseen.</p> <p>Läsnintaitelijatyö</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uudenmaan taidetoimikunta palkkasi vuonna 2004 lasten ja nuorten arkkitehtuurikasvatuksen edistämiseen keskittyvän läsnintaitelijan toteuttamaan Suomen arkkitehtuuripoliittisen ohjelman APOLI:n tavoitteita. Läsnintaitelija jatkaa työtään vuoden 2009 loppuun. - Uudenmaan taidetoimikunta on tukenut arkkitehtikasvatuksen internetsivujen rakentamista (www.arkkitehtuurikasvatus.fi). - Uudenmaan taidetoimikunta on ollut suunnittelemassa, käynnistämässä ja toteuttamassa ns. <i>Ampiainen</i> -hanketta, joka on Designmuseon, Suomen arkkitehtiitto SAFA:n, Suomen rakennustaiteen museon, Teollisuustaiteen liitto Ornamon ja Uudenmaan taidetoimikunnan yhteinen arkkitehtuuri- ja muotoilukasvatushanke (vuodesta 2008 mukana myös Graafisen alan ammattilaisjärjestö Grafia). <i>Ampiaisen</i> luo vuosittain tilaisuuksia suunnittelualaolojen ammattilaisten, koululaisten ja opettajien kohtaamiselle: kannustamalla arkkitehti- ja muotoilijavierailujen toteuttamiseen kouluissa sekä järjestämällä työpajoja, tapahtumia ja koulutusiltoja. Lisäksi <i>Ampiaisen</i> tuottaa opetusmateriaalia, julkaisee <i>Ampiaisen</i> -lehteä sekä pitää yllä verkkosivua www.ampiainen.fi. <i>Ampiaisen</i> on seurantakaudella toteutettu vuosina 2005 - 2007, ja sen jälkeen vuonna 2008 jo neljättä kertaa. <i>Ampiaisen</i> -hanketta on toteutettu myös muualla Suomessa yhteistyössä paikallisten taidetoimikuntien ja muiden toimijoiden kanssa. - Uudenmaan taidetoimikunta on Museopedagogisia toimintamalleja -hankkeella tukenut olemassa olevia ja kehittänyt uusia toimintamalleja Suomen rakennustaiteen museon ja oppilaitosten välisen vuorovaikutuksen lisäämiseksi. Hankkeessa on panostettu erityisesti kestävän kehityksen periaatteiden tuntemuksen edistämiseen (Jutta, vanhaa, vihreää - koululaisille suunnattu näyttely ja työpajat vuosina 2006-2007) sekä museon saavutettavuuteen verkkomateriaalin avulla (Uutta, vanhaa, vihreää -verkkonäyttely www.mfa.fi/ 2006 - 2007, Arkkitehtuurin vuosikymmenet -arkkitehtuurin historian opetusta tukeva verkkopeli www.mfa.fi/ vuosina 2007 - 2008). Hanke jatkuu vuoden 2009 loppuun. - Uudenmaan taidetoimikunta on edistänyt arkkitehtuurikasvatusta useilla lyhytaikaisemmillä hankkeilla. <i>Arkkitehtuurikasvatusta päiväkoteihin</i> - hanke tuotti Arkkitehtuurialmanakka - opetuspaketin (2006) ja etsi päiväkotien henkilöstölle sopivaa koulutusmallia, joilla herätetään kiinnostusta arkkitehtuurin/rakennetun ympäristön käsittelyyn esiopetuksessa. Matkalla arkkitehtuurin maahan -koulutuksia toteutettiin erityisesti Vantaalla yhteistyössä Lasten taidetalo Pessin kanssa (2006 - 2007). <i>Arkkitehtuuria kuvataidekouluun</i> - hanke panosti arkkitehtuurin taiteen perusopetuksen edistämiseen läntisellä Uudellamaalla. Hankkeen myötä syntyi Inkoon kuvataidekoulun ensimmäinen arkkitehtuurin opetussuunnitelma, jonka myötä kaksi viikottaista arkkitehtuuriryhmää aloitti toimintansa vuoden 2005 alussa. Lisäksi järjestettiin koulutusta opettajille. <i>Elävä Porvo</i> -hankkeessa etsittiin arkkitehtuurikasvatuksen ja eri oppiaineiden välisiä yhteyksiä ja toimintamalleja toteuttamalla lukuvuoden mittainen arkkitehtuuriprojekti koulussa vuosina 2005 - 2006. <i>Vanha konepaja</i> -hankkeessa vuosina 2004 - 2005 puolestaan etsittiin toimintamalleja osallistavaan kaupunkisuunnitteluun yhteistyössä Lasten ja nuorten arkkitehtuurikoulu Arkin kanssa. Edellisten lisäksi
-----------------------------	--

	<p>arkkitehtuurikasvatuksen läänintaitelijat on pitänyt luentoja, esityksiä ja työpajoja eri tahojen järjestämissä tilaisuuksissa sekä osallistunut seminaari- ja koulutusjärjestelyihin eri yhteistyötahojen kanssa.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Etelä-Savon taidetoimikunnan läänintaitelijat tuotti yhdessä oppilaitosten ja opettajien kanssa opetusmateriaalin arkkitehtuurikasvatukseen. - Oulun läänissä on taidetoimikunnan koordinoimana toteutettu Ampiaisen -hanke vuosina 2005 - 2008, johon liittyen on myös järjestetty koulutusta opettajille, muotoilijoille sekä arkkitehdeille. Vuonna 2006 taidetoimikunnan aloitteesta Oulun perustettiin ansiantuntijojista koostuva Kaava-ryhmä arkkitehtuuri- ja muotoilukasvatukseen kehittämiseen ja Kulttuuritalo Valveelle avattiin käsityö-, muotoilu- ja arkkitehtuurikasvatukseen tarkoitettut tilat vuonna 2007. Vuonna 2008 Oulussa käynnistyi kolmivuotinen arkkitehtuuri- ja muotoilukasvatuksen kehittämishanke. - Turun Seikkailupuisto ja Varsinais-Suomen taidetoimikunta käynnistivät Erkkerin uudelleen vuoden 2008 alusta, ensin nuorimmille ryhmille. Erkkerin fokusessa on monikerroksinen historiallinen kaupunkimiljö. <p>Ohjelmatyö</p> <ul style="list-style-type: none"> - Etelä-Savon, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon taidetoimikunnat ovat arkkitehtuuripoliittisen ohjelman pohjalta toteuttaneet Itä-Suomen arkkitehtuuripoliittisen ohjelman, jossa on myös huomioitu arkkitehtuurikasvatus ja lasten osallistuminen omaa elinympäristöään koskeviin hankkeisiin. - Arkkitehtuurikasvatuksen merkitys on vahvasti esillä Varsinais-Suomen arkkitehtuuripoliittisessa ohjelmassa, "Hetken työ tuhatvuosiin vaikuttaa".
<p>Tanssitaide</p> <p>Taidetoimikunnat ovat tukeneet tanssitaidetta lastenkulttuurin alalla myöntämällä apurahoja mm. ammattiryhmille ja muille toimijoille sekä kiertue-toiminnalle sekä tukeneet tanssin aluekeskusten hankkeita tai toimineet yhteistyössä niiden kanssa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Hämeen taidetoimikunnan vuonna 2004 valmistuneessa Punainen hirvi-esityksessä oli mukana kymmeniä nuoria tanssin opiskelijoita. Toimikunta oli myös vuonna 2005 järjestämässä nuorille kansainvälisiä Ball of Culture -tanssiaisia ja tapahtuma jatkui myös seuraavana vuonna. Tanssin läänintaitelijat osallistui vuonna 2007 pohjoismaisen lasten ja nuorten tanssikatselmuksen Young Nordic Dance 2007. - Pohjois-Savon taidetoimikunta osallistui vuonna 1997 läänintaitelijan työpanoksella kansainvälisen "Dance and the child" -lastentanssin tapahtuman järjestämiseen Kuopioon. - Etelä-Savon taidetoimikunta on järjestänyt yhdessä Etelä-Savon tanssikoulun (Mikkelissä) ja taidekoulu Hyrrän kanssa (Savonlinnassa) tanssin katselmuksia. - Keski-Suomen tanssitaiteen läänintaitelijat osallistuu Jyväskylän taiteen perusopetuksen neuvottelukunnan työhön. Läänintaitelijat toteutti ja laati koreografian JAO:n/Konservatorion tanssin perusopetuksen workshopiin. Tanssin Aika -festivaalilla oli ohjelmistossa myös vauvatanssia. Taidetoimikunta osallistui tanssin aluekeskuksen järjestämään poikkitaiteelliseen vauvatanssiprodukioon, joka kiertää maakunnassa. Lisäksi toimikunta on tukenut hankasalmelaista Hallan haltijat -työryhmää, joka on järjestänyt kahdeksana kesänä perinneorientoituneen monitaiteilerin. Vuonna 2008 Ruisleipää ja tanssia -leirillä leivottiina ruisleipää ja tutustuttiin leivän tiehen pelloilta paistetuksi leiväksi. Koko prosessista tarinoineen

	<p>ja työliikkeineen tehtiin tanssi.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Varsinais-Suomen taidetoimikunta ja Läntinen Tanssin Aluekeskus käynnistivät keväällä 2008 haun projektiin Uusi Yhdistelmä 2009, jossa haluttiin löytää tanssin ja toisten taiteenlajien uusia ilmaisumuotoja yhdistelevä liitto. Projektiin valittiin tanssia, videotaidetta, performancea ja äänitaidetta yhdistelevä teos, joka valmistuu vuoden 2009 aikana.
<p>Valokuva</p> <p>Alueelliset taidetoimikunnat ovat tukeneet valokuva-alan lastenkulttuurihankkeita ja alueellisten valokuvakeskusten lastenkulttuuriin kohdistuvaa toimintaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Hämeen taidetoimikunta järjesti vuonna 2006 Kanta- ja Päijät-Hämeen kouluikäisille lapsille ja nuorille Keskiviikko -digikuvakisan teemalla "tavallinen päivä". - Oulun läänin taidetoimikunta järjesti vuonna 2006 järjestettiin valokuvakurssin oululaisille nuorille. - Satakunnan taidetoimikunta oli näyttelyllä vuonna 2008 mukana Porin lastenkulttuurikeskuksen - Satakunnan lastenkulttuuriverkoston ensimmäisillä valtakunnallisilla Vähäx valottaa -lastenvalokuvafestivaaleilla. Taidetoimikunta on mukana myös seuraavilla festivaaleilla 2011 ja lastenkulttuurin läänintaitelijatyön (toimikausi alkaa toukokuussa 2009) myötä entistä vahvemmin.
<p>Sirkustaide</p> <p>Taidetoimikunnat ovat tukeneet apurahoin ja avustuksin alan ammattimaista että harrastajatoimintaa.</p>	<p>Pohjois-Savon taidetoimikunta antoi vuonna 2008 taidepalkinnon Kuopion sirkuksen ohjaajalle.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Varsinais-Suomen taidetoimikunta on mukana prosessissa, jossa etsitään turkulaisille sirkustaitelijoille vakituista harjoitus- ja esiintymistilaa. Tilapäisiä esiintymistiloja taidetoimikunta on ollut järjestämässä mm. Turun Seikkailupuiston Timantti-teatteriin. Sirkus näkyy alueella vahvasti, koska Turun taideakatemiassa (Turun ammattikorkeakoulu) on sirkusalan koulutusta.

ammattilaisia.

Taideaineita opettavien opettajien ammatillisen koulutuksen ja heidän sekä muiden alan ammattilaisten täydennyskoulutuksen tulee antaa valmiuksia käyttää opetusmenetelmiä, jotka tukevat lasten ja nuorten luovien kykyjen, tunne-elämän ja kulttuurisen ymmärryksen kehittymistä. Vastuutahoina asiassa ovat opetushallitus ja yliopistot ja alan muu koulutus.

Opetusministeriö ja kunnat lisäävät muiden taiteen alojen kuin musiikin opetusyksiköitä taiteen perusopetuksen piirissä sininä määrin kuin taloudellista liikkumavaraa syntyy.

Opetushallituksen tulee antaa taiteen perusopetuksen valtakunnallisten opetussuunnitelmien perusteet laajan oppimäärän osalta.

Kuntien tulisi mahdollisuuksien mukaan tukea lasten- ja nuorisokulttuureihin liittyvää koulun ulkopuolista toimintaa kuten iltapäivätoimintaa niin, että myös pienillä paikkakunnilla lapsilla ja nuorilla olisi mahdollisuus ohjattuun luovaan ilmaisuun.

Koulujen ja taiteen perusopetusta antavien yksikköjen, taidelaitosten ja kirjastojen yhteistyötä taidekasvatuksessa tulisi lisätä.

Taiteen alan ammatillista koulutusta antavien oppilaitosten tulisi kiinnittää erityistä huomiota lastenkulttuuriin. Eri koulutusasteiden ja koulutusyksiköiden yhteistyötä lastenkulttuuriin alalla tulisi lisätä.

Opetusministeriö ja muut toimijat tukevat mahdollisuuksien mukaan eri taiteenalojen ammatillista täydennyskoulutusta lastenkulttuuriin liittyen. Opetusministeriön ja alan oppilaitosten tulisi edistää lastenkulttuurialan tuottajakoulutuksen organisoimista ja koulutuksen kehittämistä kunnallisten ja seutukunnallisten hankkeiden tuottamiseksi ja toimintojen koordinoimiseksi.

Opetushallitus on myöntänyt täydennyskoulutusmäärärahoja opetushenkilöstön täydennyskoulutukseen. Painopistealueena on vuosina 2006 ja 2007 ollut taide- ja taitoaineiden opetus. Kunnat ja muut toimijat ovat myös kehittäneet mm. opetusmateriaalia ja järjestäneet täydennyskoulutusta. Jyväskylän yliopistossa on valmisteltu lastenkulttuuriin tutkimus- ja opetuskeskuksen sekä lastenkulttuuriin maisteriohjelman perustamista.

Opetusministeriö on lisännyt taiteen perusopetuksessa valtionosuuden perusteena käytettävien opetustuntien määrää kehyksen sisäin siirtoin vuosina 2007 ja 2008. Valtionosuus kattaa nyt suhteellisesti yhtä suuren osan kaikkien valtionosuuden piirissä olevien taiteenalojen opetuksesta.

Opetushallitus on vahvistanut taiteen perusopetuksen valtakunnallisen opetussuunnitelman osalta kaikkien muiden taiteen perusopetuksen piirissä olevien taiteenalojen laajan oppimäärän perusteet lukuun ottamatta audiovisuaalista- ja sanataidetta.

Opetusministeriö tukee koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa ohjaustuntikohtaisella valtionosuudella. Kaikkiaan perusopetuslaissa tarkoitettua koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestää 96,5% manner-Suomen kunnista ja toiminnassa on mukana noin 44 000 lasta. Tämä tarkoittaa, että lähes puolet 1. vuosiluokan oppilaista ja isoissa kaupungeissa lähes puolet kaikista kohderyhmän oppilaista osallistuu toimintaan. Myös alueelliset taidetoimikunnat ovat osaltaan olleet toteuttamassa aamu- ja iltapäivätoimintaa. Vuodelle 2008 on määräraha kerhotoimintaa varten peruskoulu paremmaksi -kehittämisohjelmassa.

Taidetoimikunnat ovat tukeneet tavoitetta järjestämällä mm. täydennyskoulutusta ja kokoamalla alan toimijoita yhteen. Myös Taikalamppu-toiminnassa on erityisesti Jyväskylässä paneuduttu taiteilijoiden ja koulujen yhteistyöhön.

Taikalampputoiminnassa on kehitetty mm. monitaiteen ja -ammattillisen yhteistyöverkoston luomista. Jyväskylän yliopistossa on valmisteltu lastenkulttuuriin tutkimus- ja opetuskeskuksen sekä lastenkulttuuriin maisteriohjelman perustamista.

Opetushallitus on myöntänyt täydennyskoulutusmäärärahoja opetushenkilöstön täydennyskoulutukseen. Painopistealueena on vuosina 2006 ja 2007 ollut taide- ja taitoaineiden opetus. Kunnat ja muut toimijat ovat myös kehittäneet mm. opetusmateriaalia ja järjestäneet täydennyskoulutusta.

<p>Kulttuurinen monimuotoisuus</p>	<p>Alan toimijoiden tulisi kehittää lapsille ja nuorille suunnattuja taide- ja kulttuuripalveluita ottaen huomioon kielivähemmistöjen tarpeet.</p> <p>Saamelaiskäräjät perustaa mahdollisuuksien mukaan saamelaislapsi- ja nuorisokulttuuripoliittisen neuvottelukunnan ja laatii saamelaislapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelman.</p> <p>Opetusministeriö kehittää lasten ja nuorten taide- ja kulttuuripalveluita ottamalla ne huomioon osana kulttuurin ja taiteen tukemisen yleisiä järjestelmiä ministeriön maahanmuuttopoliittisten linjausten mukaisesti.</p> <p>Eimisiin vähemmistöihin kuuluvien lasten kulttuuritarpeet otetaan huomioon myös vähemmistökulttuurin erityisuuksissa.</p> <p>Opetusministeriö tukee maahanmuuttajanuorten parissa tehtävän nuorisotyön sekä nuorisotoiminnan kokeilu- ja kehittämishankkeita aikaisempaa voimakkaammin.</p> <p>Liikunnan, taiteen ja kulttuurin avulla suvaitsevaisuutta edistävän toiminnan tukemista jatketaan vähintään entisessä laajuudessaan.</p>	<p>Kielivähemmistöjen palveluihin on kiinnitetty entistä enemmän huomiota tukemalla mm. viittomakielisen teatteri Totin toiminnan kehittämistä. Taidetoimikuntalaitos, kunnat ja Taikalamppuverkosto ovat kokonaisuudessaan toteuttaneet hankkeita, joissa on otettu huomioon eri kielivähemmistöjen tarpeita.</p> <p>Saamelaiskäräjät on käynnistänyt saamelaislapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelman valmistelun. Neuvottelukuntaa ei ole perustettu.</p> <p>Opetusministeriön vähemmistökulttuurien tukemiseen ja rasismien vastaiseen työhön osoitettu määräraha on kasvanut noin 200 000 euroa. Siiitä kohdennuu vuosittain 40-80% hankkeisiin, joissa on lapsi ja nuorisopainotus. Määräraha on kuitenkin edelleen avustustarpeeseen nähden riittämätön. "Kulttuuria kaikille" -toimenpideohjelman mukaisella toteutuksella, oikeilla painotuksilla sekä taidetoimikuntien tulosohjauksella myös liikkumis- ja toimimisesteisten lasten ja nuorten omaehtoisen kulttuuritoiminnan edellytykset ovat parantuneet tavoitteiden mukaisesti.</p> <p>Maahanmuuttajanuorten parissa tehtävää nuorisotyötä on tuettu voimakkaammin avustamalla erilaisia kokeilu- ja kehittämishankkeita. Määräraha on kasvanut noin 135 000 euroa. Suvaitsevaisuutta edistävää toimintaa on tuettu myös osana SLU: n toiminta-avustusta. Liikuntamääräahoja tähän tarkoitukseen on kasvatettu.</p>
<p>Liikkumis- ja toimimisesteiset</p> <p>Opetusministeriö laatii toimenpideohjelman kulttuurin saavutettavuuden lisäämiseksi julkisissa taide- ja kulttuurilaitoksissa kiinnittäen huomiota myös erityisryhmiin kuuluvien lasten ja nuorten tarpeisiin.</p> <p>Taide- ja kulttuurilaitosten tulisi tehostaa kehittämisyytensä ohessa palvelujen saavutettavuutta niin alueellisesti kuin myös erilaisille yleisöille, eri ikäluokille ja erityisryhmille.</p> <p>Opetusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä kuntien tulisi lisätä taidepainotteisen työskentelyn käyttämistä erityispäivähoitossa ja -opetuksessa.</p> <p>Opetusministeriö tukee kulttuurin saavutettavuuteen</p>	<p>Opetusministeriö on laatinut ohjelman taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden parantamiseksi. Erityisryhmiin kuuluviin lapsiin ja nuoriin kohdistuvat hankkeet ovat etusijalla.</p> <p>Kts. alla.</p> <p>Kts. alla.</p> <p>Opetusministeriö on tukenut valtakunnallisen "Kulttuuria kaikille" - neuvontapalvelun vakinaistamista</p>	

<p>liittyvän valtakunnallisen neuvontapalvelun kehittämistä. Lasten- ja nuorten kulttuurin parissa toimivia järjestöjä ja kulttuurilaitoksia kannustetaan hyödyntämään palvelua.</p> <p>Sosiaali- ja terveyssektorin sekä kulttuurisektorin toimijoiden tulisi kehittää taide- ja kulttuuripainotteisia toimintamuotoja, joissa huomioidaan myös vammaisten lasten ja nuorten tarpeet.</p> <p>Opetusministeriö varaa erityisresursseja kohdennettavaksi erityisryhmiin kuuluvien lasten ja nuorten oman kulttuuritoiminnan edellytysten parantamiseen.</p> <p>Näkövammaisten kirjaston tulisi lisätä mahdollisuuksien mukaan koskettelukirjojen ja lapsille ja nuorille suunnattujen digitaalisten äänikirjojen tuotantoa.</p> <p>Yleisradion tulisi vahvistaa viittomakielisten lasten- ja nuortenohjelmien asemaa lähetystoiminnassa</p>	<p>Valtion taidemuseon yhteyteen.</p> <p>Sosiaali- ja terveyssektorin sekä kulttuurisektorin toimijat ovat pyrkineet kehittämään taide- ja kulttuuripainotteisia toimintamuotoja, joissa huomioidaan myös erityisryhmiin kuuluvien lasten ja nuorten tarpeet. Alueelliset taidetoimikunnat ovat mm. tukeneet kehitysvammaisten kulttuuritapahtumia ja työpajoja. Kunnat ovat Taikalamppu-verkoston avulla lisänneet erityislasten osallistumismahdollisuuksia. Esimerkiksi Tampereen kaupunki ja lasten ja nuorten kulttuurikeskus Pii Poo ovat yhteistyössä kehittäneet erityistä tukea tarvitseville lapsille suunnattujen kulttuuripalvelujen määrää ja laatua. Kirjastoihin hankitaan yleisesti helppolukuisia kirjoja ja äänitteitä eritasoisten lukijoiden lukuohjelmien tukemiseksi. Hankinnoista päättävät kunnat ja koulutetut kirjastonhoitajat ottavat näitä tarpeita huomioon.</p> <p>Erityisryhmien lasten ja nuorten omaehtoisen kulttuuritoiminnan edellytyksiä on parannettu. Vammaisyhteisöjen kulttuuritoimintaan osoitettua määrärahaa on lisätty vuoteen 2007 mennessä noin 180 000 euroa. Muita olemassa olevia määrärahoja on suunnattu valtionavustuksien ja valtionosuuksien erityisryhmiin kuuluvien lasten ja nuorten kulttuuritarpeisiin. Lisäksi taidetoimikuntalaitos on ohjattu huomioimaan erityisryhmiin kuuluvien lasten ja nuorten kulttuuritoiminta ja saavutettavuus.</p> <p>Kirjastoihin hankitaan yleisesti helppolukuisia kirjoja ja äänitteitä eritasoisten lukijoiden lukuohjelmien tukemiseksi. Hankinnoista päättävät kunnat ja koulutetut kirjastonhoitajat ottavat näitä tarpeita huomioon.</p> <p>Opetusministeriö on saattanut tavoitteet toimijoiden tietoon ja niiden toteuttaminen on tapahtunut resurssien ja yhteistyöhankkeiden priorisoimien mahdollistamissa rajoissa.</p>
<p>Yleiset kulttuurilaitokset Kirjasto</p> <p>Opetusministeriön ja kuntien tulisi toteuttaa Kirjastostrategia 2010:n, kirjastopolitiittisen ohjelman sekä tietoyhteiskunnan lukutaidot -työryhmän ehdotukset ja nuorten parempia mahdollisuuksia hyödyntää kirjaston palveluita. Alueelliset taidetoimikunnat ovat aktivoineet lapsia ja nuoria kirjaston käyttöön esimerkiksi kirjavinkkaustoiminnalla.</p> <p>Opetusministeriön ja kuntien tulisi turvata lasten ja nuorten kirjallisuuden asiantuntemus kirjastoissa. Myös sektorirajat ylittävällä yhteistyöllä tulisi edistää lastenkirjastonhoitajien verkkojen perustamista.</p> <p>Opetusministeriön ja kuntien tulisi turvata riittävä lasten ja nuorten kirjallisuuden, -lehtien ja uusien medioiden</p>	<p>Opetusministeriö ja kunnat ovat toteuttaneet Kirjastostrategia 2010:n, kirjastopolitiittisen ohjelman sekä tietoyhteiskunnan lukutaidot -työryhmän ehdotuksia niiltä osin, kuin ne koskevat lasten ja nuorten parempia mahdollisuuksia hyödyntää kirjaston palveluita. Alueelliset taidetoimikunnat ovat aktivoineet lapsia ja nuoria kirjaston käyttöön esimerkiksi kirjavinkkaustoiminnalla.</p> <p>Sektorirajat ylittävällä yhteistyöllä on tuettu lastenkirjastonhoitajien verkkojen perustamista. Yleisten kirjastojen kehittämiseksi on tuettu projektituonteisesti lasten- ja nuorten kirjastotyön alueellista edistämistä mm. Pirkanmaalla ja Kalajokilaaksossa.</p> <p>Opetusministeriön ja lääninhallitusten kuntiin suunnatussa informaatio-ohjauksessa painotettiin lapsille ja nuorille suunnatun, monipuolisen ja tasokkaan aineistotarjonnan tärkeyttä. Aineiston hankkimisesta</p>

<p>saatavuus kirjastoissa.</p> <p>Opetusministeriön ja kuntien tulisi yhteistyöllä muiden toimijoiden kanssa luoda koulukirjastotoiminnan yleiset valtakunnalliset linjaukset ja kehittää kirjastomallit erikokoisia ja -tyyppisiä kuntia varten.</p> <p>Koulujen ja kirjastojen tulisi tehostaa mahdollisuuksien mukaan koulun ja kirjaston yhteistyötä erityisesti tiedon hankinnan ja -hallinnan osalta.</p> <p>Opetusministeriö edistää kirjastojen lapsille ja nuorille tarkoitettua kulttuurin, kirjallisuuden ja tiedonhauksen sisältötuotantoa tietoverkkoihin.</p> <p>Kuntien ja kirjastojen tulisi yhteistyössä mm. neuvoloiden, päiväkotien ja iltapäiväkerhojen kanssa selvittää mahdollisuuksia lisätä pitkäjänteistä yhteistyötä.</p> <p>Kuntien ja alueellisten taidetoimikuntien tulisi yhteistyössä edistää mahdollisuuksia järjestää kirjastojen yhteydessä monipuolista eri taitteenaloja koskevaa toimintaa erityisesti pienissä ja syrjäisissä kunnissa.</p>	<p>päättävät kunnat. Lastenkirjoja hankittiin vuonna 2007 2 % enemmän kuin edellisvuonna, lasten tietokirjoja 13,5 % enemmän kuin vuonna 2006. Lastenkirjojen lainaus laski kuitenkin noin prosentilla. Ministeriö on rahoittanut Parkki-projektia, jossa mm. haettiin tunnuslukuja hyväään lasten- ja nuortenkirjojen tarjontaan. Opetusministeriön kirjastoille myöntämän vähälevikkisen laatukirjallisuuden ostotuen avulla kirjastojen on mahdollista täydentää lasten- ja nuorten kirjallisuuden kokoelmiaan. Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta vastaa tietokirjallisuuden osalta laatukirjallisuuden ostotuesta. Esimerkiksi vuonna 2005 lasten- ja nuorten tietokirjallisuutta tuettiin kohdeapurahalla yhteensä 28 000 eurolla.</p> <p>Opetusministeriö ja kunnat yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa ovat pyrkineet luomaan koulukirjastotoiminnan yleiset valtakunnalliset linjaukset ja ovat kehittäneet kirjastomalleja erikokoisia ja -tyyppisiä kuntia varten.</p> <p>Koulujen ja kirjastojen yhteistyötä pyrittiin kehittämään sekä tiedon hankinnan ja -hallinnan että koulukirjastojen tilan osalta. Tämä on edellyttänyt riittävän rahoituksen turvaamista kirjastoille ja alueellisen yhteistyön kehittämistä erityisesti pienten kuntien kirjastopalveluiden turvaamiseksi. Opetusministeriö on tukenut lapsille ja nuorille suunnattua kulttuurista ja tiedonhallintatietoja kehittävää sisältötuotantoa tietoverkkoihin sekä lukemisharrastuksen ja kirjallisuudentutemuksen lisäämiseen tähtääviä hankkeita. Vuonna 2007 opetusministeriö myönsi lapsille ja nuorille suunnattuihin hankkeisiin noin 87 000 euroa enemmän kuin vuonna 2004. Vuositain on myös ohjattu lääninhallitusten kautta noin 500 000 euroa lukemista edistäviin hankkeisiin.</p> <p>Lukokeskuksen Lukuleikki-Lästek -kampanja tavoitti valtakunnallisesti alle kouluikäisiä lapsia ja heidän vanhempiaan yhteistyössä neuvoloiden, päiväkotien, kerhojen ja kirjastojen kanssa. Lapset, vanhemmat ja lasten parissa työskentelevät ammattilaiset tapasivat lastenkirjailijoita ja kuvittajia, ja varhaiskasvattajille ja alan opiskelijoille järjestettiin lastenkirjallisuusaicheisiä koulutusilaisuuksia. Kampanjan kuluessa toimitettiin kirjalliset materiaalit sekä pienten lasten vanhemmille että lasten kanssa työskenteleville ammattilaisille, molemmilla kotimaisilla kielillä, sekä useisiin neuvoloihin eri puolilla maata perustettiin laadukkaat lastenkirjallisuuden hyllyt.</p> <p>Kunnat ja alueelliset taidetoimikunnat ovat järjestäneet kirjastojen yhteydessä monipuolista eri taitteenaloja koskevaa toimintaa erityisesti pienissä ja syrjäisissä kunnissa. Kirjastot ovat järjestäneet lapsille ja nuorille kulttuuritarjontaa ja asettavat mahdollisuuksien mukaan tiloja käyttöön muille kulttuuri- ja harrastustoiminnan järjestäjille.</p>
<p>Museo ja kulttuuriperintö</p> <p>Taide- ja kulttuurilaitosverkon toiminnan ja sen kehittämisen edellytyksiä vahvistetaan lastenkulttuurin näkökulmasta. Myös kuntien ja muiden museoita ylläpitävien tahojen tulisi vahvistaa lastenkulttuurin toiminnan edellytyksiä museoissa.</p>	<p>Museoiden toimintaedellytyksiä kulttuuriperinnön välittäjinä, mutta myös taidelaitoksina on tuettu valtionosuusudistuksen avulla. Suomen kansallismuseon opetustoiminnan kehittämiseksi eri vastualueilla on pyritty perustamaan uusia, yksinomaan opetustyötä tekeviä museolehtoreiden virkoja. Suomen kansallismuseon museoista Kulttuurien museossa ja Suomen merimuseossa on museolehtori,</p>

<p>Opetusministeriö ja Museovirasto kohdentavat resurssija lapsille ja nuorille suunnattujen hankkeiden toteuttamiseen.</p> <p>Museoiden tulisi entisestään vahvistaa lapsille ja nuorille suunnattua näyttely-, opetus- ja elämyksellisen toiminnan tarjontaa ottaen huomioon mm. taidemuseoiden erityisluonnetta tarkastelleen selvityksen ehdotuksia.</p> <p>Museoiden, koulujen, opetus- ja ympäristöhallinnon sekä käytännön asiantuntijoiden yhteistyönä tulisi kehittää opetusmateriaaleja ja kokeiluhankkeita hyödyntäen mm. Suomen Tammi+ -hankkeesta saatuja kokemuksia.</p>	<p>muissa museoissa museo-opetusta hoitavat tutkijat muiden tehtäviensä ohella.</p> <p>Opetusministeriö ja museovirasto ovat kohdentaneet resurssiaan lapsille ja nuorille suunnattujen hankkeiden toteuttamiseen.</p> <p>Lapsille ja nuorille on tarjottu mahdollisuuksia työpajojen, teemapäivien ym. avulla tehdä itse havaintoja ja osallistua esimerkiksi arkeologisiin kaivauksiin, kulttuuriympäristön hoitoon ja esinetutkimukseen. Museot ovat entisestään vahvistaneet lapsille ja nuorille suunnattua näyttely-, opetus- ja elämyksellisen toiminnan tarjontaa ottaen huomioon mm. taidemuseoiden erityisluonnetta tarkastelleen selvityksen ehdotuksia. Alueelliset taidetoimikunnat kohdistivat toimenpiteitä mm. yhteistyön edistämiseen ja museon pedagogisten toimintamallien kehittämiseen. Opetusministeriö on lisännyt museopedagogista työtä yhdessä alan toimijoiden kanssa ja vuonna 2006 valmistui Museoviraston kulttuuriperintökasvatustrategia. Museovirasto on myöntänyt vuosina 2004 - 2007 avustuksia museoiden innovatiivisiin hankkeisiin. Määräraha kasvoi 42 000 euroa vuoteen 2006 mennessä.</p> <p>Suomen Tammi-verkosto on kehittänyt Opetushallituksen, Museoviraston ja ympäristöministeriön toimesta kulttuuriperintöopetusta verkostomaisesti vuosina 2005 - 2008. Yhtenä sen merkittävänä kehityskohteenä on ollut rakennusperintö. Kehittämis toimintaan liittyen on järjestetty opettajien täydennyskoulutusta mm. maailmanperintöopetuksessa.</p>
<p>Taidelaitokset sekä taiteilijat</p> <p>Opetusministeriö vahvistaa taidelaitosverkon toiminnan ja kehittämisen edellytyksiä lastenkulttuurin näkökulmasta. Myös kuntien ja taidelaitosten muiden ylläpitäjien tulisi vahvistaa lasten ja nuorten taide- ja kulttuuripalveluiden tarjontaa.</p> <p>Taidelaitosten tulisi tehostaa palveluiden saavutettavuutta niin alueellisesti kuin myös eri ikäluokille ja erityisryhmille.</p> <p>Opetusministeriön, taidetoimikuntalaitoksen ja kuntien tulisi edistää taidelaitosten ja taiteilijoiden yhteistyötä muiden kulttuuri toimijoiden, koulujen, päiväkotien kanssa mm. tukemalla vierailuja ja erilaisia projekteja.</p> <p>Alan toimijoiden tulisi toteuttaa vuosittain tiettyihin taiteenaloihin keskittyvän valtakunnallisen lastenkulttuurin teemavuoden mm. perheiden lapsille tarjolla olevien</p>	<p>Teattereiden, orkestereiden ja museoiden toimintaedellytyksiä on parannettu valtiosuusuudistuksen avulla. Se vahvistaa taidelaitosten toimintaa sekä lisää tarjontaa myös lastenkulttuurin näkökulmasta. Apurahajärjestelmät tukevat taiteilijoiden mahdollisuuksia toimia lastenkulttuurin saralla. Yhteistyö taidelaitosten, taiteilijoiden sekä mm. koulujen välillä on käynnistynyt hyvin.</p> <p>Kts. kohta kulttuurinen monimuotoisuus.</p> <p>Opetusministeriö, taidetoimikuntalaitos ja kunnat ovat edistäneet taidelaitosten ja taiteilijoiden yhteistyötä muiden kulttuuri toimijoiden, koulujen ja päiväkotien kanssa mm. tukemalla vierailuja ja erilaisia projekteja. Alueelliset taidetoimikunnat ovat järjestäneet mm. taideviikkoja kouluissa ja erilaisia yhteistyöhankkeita koulujen ja päiväkotien kanssa. Kolmella taidetoimikunnalla on lastenkulttuurin läänintaiteilija ja muilla taidetoimikunnilla läänintaiteilijoiden tehtäväkenttään kuuluvat lastenkulttuuriasiat yhteisesti. Myös kunnat ovat Taikalamppu-verkoston avulla toimineet aktiivisina yhteistyön rakentajina. Erityisesti Annantalon taidekeskus ja Lapin lastenkulttuuriverkosto ovat kehittäneet taidelaitosten, päiväkotien ja koulujen yhteistyötä.</p> <p>Vuosi 2004 oli elokuvan ja vuosi 2008 lastenteatterin teemavuosi.</p>

<p>kulttuuripalveluiden tietämyksen edistämiseksi.</p> <p>Taiteen keskus toimikunta tukee lasten ja nuorten taidetta tekeviä eri taiteenalojen taitelijointa apurahoin.</p> <p>Taiteen keskus toimikunta ottaa taitelijaprofessorin viran täytössä huomioon lastenkulttuurin edustajan.</p>	<p>Taidetoimikuntalaiset myöntävät lastenkulttuuritoimijoille apurahoja ja avustuksia. Lastenkulttuurin taitelijaprofessuuria ei ole toistaiseksi saatu. Virkaa ei ole perustettu, mutta tarkoituksena on, että taiteen keskus toimikunta nimitetään tulevaisuudessa vapautuvaan virkaan lastenkulttuurialalla toimivan taitelijan.</p>
<p>Lastenkulttuurikeskukset</p> <p>Opetusministeriö ja alan muut toimijat tukevat lastenkulttuurikeskusten toimintaa ja edistävät Taikalamppuverkoston työtä myös sen tulevina toimikausina.</p>	<p>Opetusministeriö ja alan muut toimijat ovat käynnistäneet lastenkulttuurikeskusten verkosto Taikalampun toiminnan. Verkosto edistää lasten taide- ja kulttuuripalveluiden saatavuuden ja sisällön kehittämistä.</p>
<p>Mediat</p> <p>Alan toimijoiden tulisi kiinnittää huomiota lastenkulttuurin osuuteen tiedotusvälineissä.</p> <p>Kuntien tulisi tarjota lapsille tasavertainen mahdollisuus uusien medioiden käyttäjinä kirjastojen ja koulujen kautta.</p> <p>Opetusministeriön, Taiteen keskus toimikunnan ja alan muiden toimijoiden tulisi yhteistyössä tukea uusien medioiden kotimaisen, taide- ja kulttuuripainotteisen sisällön tutkimusta, tuotekehitystä ja tuotantoa sekä järjestää aiheesta seminaareja. Alan toimijoiden tulisi kiinnittää huomiota uusien medioiden sisällöntuotantoon lastensuojelullisesta näkökulmasta.</p> <p>Mediakasvatusta tulisi vahvistaa peruskouluissa yhteistyössä alan toimijoiden kanssa. Myös median, elokuvan, valokuvan sekä kuvataiteiden lukutaitoa edistäviä hankkeita tulisi lisätä.</p> <p>Valtion taideteostoimikunta tilaa taideteoksia myös lasten käyttämiin ympäristöihin. Myös mediataiteen mahdollisuuksia hyödynnetään taidetta valitessa.</p>	<p>Alueelliset taidetoimikunnat ovat kiinnittäneet huomiota lastenkulttuurin osuuteen tiedotusvälineissä, erityisesti painetussa mediassa. Lastenkulttuuriin liittyvistä tapahtumista ja toimijoista tiedotetaan säännöllisesti lastenkulttuurin www-sivustoilla.</p> <p>Kunnat ovat tukeneet uusien medioiden käyttömahdollisuuksien lisäämistä kirjastojen ja koulujen kautta hankkimalla lapsille ja nuorille suunnattua aineistoa ja välineistöä.</p> <p>Uusien medioiden sisällöntuotannon osalta opetusministeriö on laatinut toimenpideohjelman lapsille suunnatun väkivaltavihteen rajoittamiseksi mediassa. Mediaväkivalta - Lapset ja media -toimintaohjelmaluonnos kokosi tahoja ja toimijoita yhteen ja piti yllä keskustelua lapsiin ja mediaan liittyvistä kysymyksistä. Sitä toteutettiin sekä mediakasvatuksellisilla että lastensuojelullisilla toimenpiteillä. Ohjelma antoi sysäyksen myös muiden tahojen aktiiviseen toimintaan ja mediaväkivallan ehkäisemiseksi toteutettiin mediakasvatus-hankkeita mm. ns. kärkihanke Mediamaufinssi. Kunnat ja alan muut toimijat ovat järjestäneet mediakasvatuskoulutusta, mediakasvatushankkeita ja -työpajoja lapsille ja nuorille. Uusien medioiden kotimaista, teknisesti korkeatasoista sekä esteettisesti ja eettisesti kestävä sisällöntuotannon tukemista on vahvistettu. Opetusministeriö on lisännyt taiteen keskus toimikunnan määrärahaa lastenkulttuurin, monitaiteellisen toiminnan sekä kansainvälisen toiminnan edistämiseen. Vuonna 2007 käynnistettiin myös selvitys Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin - katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatukseen ja -säätelyn käytäntöihin.</p> <p>Opetusministeriö on vahvistanut mediakasvatusta peruskouluissa yhteistyössä alan toimijoiden kanssa, mm. ottamalla käyttöön 16.1.2004 hyväksytyjen perusopetuksen opetus- suunnitelman perusteiden mukaiset opetus suunnitelmat asteittain syksyyn 2006 mennessä. Myös median, elokuvan, valokuvan sekä kuvataiteiden lukutaitoa edistäviä hankkeita on lisätty.</p> <p>Kts. kohta kuvataide.</p> <p>Vuonna 2004 opetusministeriö esitti lausunnon Yleisradio Oy:stä annetun lain muuttamisesta tehdystä</p>

<p>Yleisradion tulisi edelleen vahvistaa lastenohjelmien asemaa lähetystoiminnassa lisäämällä omaa ohjelmatuotantoa ja tilaamalla korkealaatuisia kotimaista ohjelmistoa. Huomiota tulisi kiinnittää mm. koko perheelle suunnattuihin ohjelmakokonaisuuksiin.</p> <p>Yleisradion yhteistyössä lasten ja varhaisnuorten ohjelmien kanssa tulisi selvittää mahdollisuus lapsille suunnatun radioteatterin elvyttämiseen.</p> <p>Koulujen tulisi yhteistyössä alan muiden toimijoiden kanssa vahvistaa edelleen televisiota koskevaa mediakasvatusta.</p> <p>Yleisradion tulisi osallistua eri tavoin vuonna 2004 lastenelokuvan teemavuoden toteuttamiseen.</p>	<p>raportista ”Televisiotoiminta ja Yleisradio Suomessa 2010”. Laki ehdotuksessa ehdotettiin lisättäväksi Yleisradio Oy:n julkisen palvelun tehtävään velvollisuus painottaa mm. lapsille suunnattuja ohjelmistoja. Lausunnossa opetusministeriö piti tätä ehdotusta erityisen perusteltuna ja totesi, että ehdotus on linjassa opetusministeriön lastenkulttuuripoliittisen ohjelman tavoitteiden kanssa.</p> <p>Tavoite saatettu yleisradion tietoon.</p> <p>Kts. edellä tehdyt toimenpiteet.</p> <p>Tavoite saatettu yleisradion tietoon.</p>
<p>Elokuva- ja taide</p> <p>Opetusministeriön ja taidetoimikuntalaitoksen tulisi vahvistaa alueellisten elokuvakeskusten toimintaa erityisesti lasten ja nuorten elokuvakasvatuksen vahvistamiseksi.</p> <p>Opetusministeriö selvittää mahdollisuudet ”Elävän kuvan museon” perustamisesta asiasta vuonna 1998 tehdyn selvityksen pohjalta.</p> <p>Opetusministeriö toteuttaa ja edistää yhteistyössä alan muiden toimijoiden kanssa vuosille 2002–2005 tehdyn lastenelokuvan kehittämisohjelman toimenpide-ehdotuksia mahdollisuuksien mukaan.</p> <p>Opetusministeriö edistää vuonna 2002 valmistuneen elokuvan tavoiteohjelman ehdotuksia julkisen tuen kehittämiseksi mahdollisuuksien mukaan.</p> <p>Opetusministeriö tukee koulujen elokuvakasvatusta.</p>	<p>Alueelliset elokuvakeskukset ovat vahvistaneet toimintaansa lastenkulttuurin osalta ja toiminnasta iso osa on mm. lasten- ja nuorten mediakasvatusta.</p> <p>Elävän kuvan museon kehittäminen on edennyt pienin askelin ja erilaisia pienimuotoisia museonäyttelyhankkeita on voitu toteuttaa vuodesta 2004 lähtien. Museokokoelman minimitason hoito sisältyy KAVA:n (Kansallisen audiovisuaalisen arkiston, ent. SEA) toimintamenoihin.</p> <p>Lastenelokuvan asemaa on vahvistettu kehittämällä julkista tukea ja tekemällä yhteistyötä alan muiden toimijoiden kanssa. Lastenelokuvien kehittämiseksi ja edistämiseksi ohjelmakauden aikana kohdistettiin elokuvan tuotantotuesta vuosittain lisää noin 400 000 euroa. Kotimaisten lasten- ja nuortenelokuvien määrä on kasvanut 2000 -luvulla ja ensi-iltaan tulevien pitkien elokuvien määrä on vuositasolla vakiintunut kahteen tai kolmeen.</p> <p>Kts. edellä tehdyt toimenpiteet.</p> <p>Koulujen taide- ja mediaopetuksessa on kehitetty elokuvakasvatusta. Lapsille ja nuorille on tarjottu mahdollisuuksia alan harrastamiseen ja itse tekemiseen erilaisien yhteistyöhankkeiden avulla. Opetusministeriö suuntasi toimenpiteitä tukeakseen koulujen elokuvakasvatusta mm. tukemalla koulukinotoimintaa. Vuonna 2004 toteutettiin elokuvan teemavuosi Filmihillo, jossa keskeisenä teemana oli mediakasvatusta. Elokuvakeskukset ja mm. Taikalamppu-verkosto ovat myös tukeneet lasten- ja nuorten elokuva- ja mediakasvatusta. Lapsille suunnattujen elokuvien tekoa, esittämistä ja levittämistä on kehitetty siten, että elokuvatarjonta sisältäisi niin laadukkaita kansainvälisiä kuin myös kotimaisia elokuvia. Elokuvataidetoimikunta on tukenut mm. nuortenelokuvakäsikirjoituksen kehittelyä,</p>

	<p>elokuvarssin suunnittelua ja toteutusta sekä elokuvatahtia. Lisäksi elokuvatahtitoimikunta on myöntänyt useille elokuvatahtimille avustuksia. Tapahtumien ohjelmistoihin kuuluu toisinaan myös lastensarjoja - tai elokuvia.</p>
<p>Kirjallisuus</p> <p>Opetusministeriö tukee mahdollisuuksien mukaan tasokkaan kotimaisen lasten ja nuortenkirjallisuuden (ml. tietokirjallisuuden) kirjoittamista ja kääntämistä muille, erityisesti pohjoismaisille kielille. Myös vieraskielisten teosten kääntämistä kotimaisille kielille tuetaan.</p> <p>Opetusministeriö parantaa kirjallisuuden valikoivan ostotuen avulla laadukkaan lasten ja nuortenkirjallisuuden saatavuutta yleisissä ja koulujen kirjastoissa.</p> <p>Neuvoloiden, päivähoiton ja eri järjestöjen yhteistyönä tulisi tukea vanhempia tuomaan lastenkirjallisuutta kodin arkeen pienimpien lasten ulottuville.</p> <p>Opetusministeriön, kirjastojen ja alan muiden toimijoiden tulisi parantaa helpolluisten kirjojen ja äänikirjojen saatavuutta eritasoisten lukijoiden lukuharrastuksen tukemiseksi.</p> <p>Opetusministeriö vahvistaa lasten- ja nuortenkirjallisuuden erityislehtien toiminnan kehittämistä ja monipuolistamista.</p>	<p>Opetusministeriö on kohdentanut toimenpiteitä kirjallisuuden osalta lastenkirjojen kirjoittamiseen, kääntämiseen ja julkaisemiseen sekä saatavuuden parantamiseen. Taidetoimikuntalaitosta ja Suomen kirjallisuuden tiedotuskeskusta on ohjattu huomioimaan tavoitteet. Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto on tukenut lasten ja nuorten tietokirjallisuuden kirjoittamista tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan apurahoista. Vuonna 2007 lasten tietokirjallisuutta tuettiin 7000 euroa enemmän kuin edellisvuonna eli yhteensä noin 31 000 eurolla.</p> <p>Laadukkaan lasten- ja nuortenkirjallisuuden saatavuus on parantunut kirjallisuuden valikoivan ostotuen avulla. Ostotukimäärä on noussut 830 000 euroon vuosina 2006-2007. Kirjastoja on muistutettu mahdollisuudesta kartuttaa ostotuen avulla koulukirjastojen kokoelmia. Kirjastoapurahalakiin ei ole tehty muutoksia. Vuoden 2007 aikana on valmisteltu tekijänoikeuteen perustuvaa korvausjärjestelmää yleisistä kirjastoista tapahtuvan lainaamisen korvaamiseksi vuosittain noin 2-3 miljoonalla eurolla.</p> <p>Kirjastoihin on hankittu lasten- ja nuortenkirjallisuuden lisäksi helpollukuisia kirjoja ja äänitteitä eritasoisten lukijoiden lukuharrastuksen tukemiseksi. Useimmissa kunnissa kirjastot tekevät myös yhteistyötä päiväkotien, joissakin neuvoloiden ja iltapäivätoiminnan kanssa niin lukuharrastuksen kuin luovan kirjoittamisen edistämiseksi. Kirjastot ovat olleet yhteistyökumppaneita mm. sanataiteen perusopetuksessa. Näitä yhteistyöhön liittyviä hankkeita on tuettu mm. yleisten kirjastojen kehittämisarjoista. Alueellisilla taidetoimikunnilla on ollut sanataideopetukseen liittyviä projekteja. Taikalamppu-toiminnassa on luotu sanataidekasvatuksen osaajaverkkoja alueille ja aloitettu mm. iltapäiväkerho-yhteistyötä. Myös erityisesti ruotsinkielistä sanataidekasvatusta on kehitetty Taikalamppu-hankeissa.</p> <p>Opetusministeriö on vahvistanut lasten- ja nuortenkirjallisuuden erityislehtien toimintaa, jossa määrärahaa on kohdistettu kulttuurilehtien tukemiseen. Vuonna 2007 kulttuurilehtitukea myönnettiin yhteensä 15 800 euroa enemmän kuin vuonna 2004.</p>
<p>Kuvataide</p> <p>Opetusministeriön, taidetoimikuntalaitoksen ja kuntien tulisi tukea lasten visuaalisen elämänympäristön parantamiseen tähtääviä hankkeita.</p> <p>Valtion taidetoimikunta tukee kuvataiteen saatavuutta ja esilläoloa lapsille ja nuorille tarkoitetuissa tiloissa sekä ottaa lapsille ja nuorille suunnatun taiteen huomioon hankinnoissaan.</p> <p>Alan toimijoiden tulisi yhteistyössä mm. koulujen ja päiväkotien kanssa tukea uusien taidemuotojen esittelemistä lapsille.</p>	<p>Valtion taidetoimikunta on kohdentanut teoshankintoja tiloihin, joissa lapset ja nuoret viettävät aikaansa, lasten visuaalisen elämänympäristön viihtyisyyden parantamiseksi.</p> <p>Kts. edellä.</p> <p>Kuvataiteissa on kehitetty mm. taide- ja taitokasvatuksen alan osaajien täydennyskoulutusta. Museoiden mahdollisuuksia esitellä uusia taidemuotoja lapsille on tuettu valtionosuusudistuksen avulla.</p>

<p>Näyttämötaide</p> <p>Opetusministeriön, taidetoimikuntalaitoksen ja kuntien tulisi tukea ammattimaista lastenteatteritoimintaa.</p> <p>Opetusministeriö toteuttaa mahdollisuuksien mukaan Nukketheaterityöryhmän muistiossa esitettyjä toimenpite-ehdotuksia tukemalla mm. alan festivaali- ja harrastajateatteritoimintaa</p> <p>Valtion näyttämötaidetoimikunta tukee erityisesti lapsille ja nuorille suunnattua näytelmäkirjallisuutta ja uusien kotimaisten lasten- ja nuortennäytelmien tuottamista.</p> <p>Alan toimijoiden tulisi aktivoida lastennäytelmien kirjoittamista kilpailuin.</p>	<p>Näyttämötaiteen edistämiseksi on parannettu lastenteatteria tuottavien ammattiteattereiden taloutta lisäämällä valtionosuuksia ja -avustuksia. Tehty toimenpide koskee myös nukketattereita.</p> <p>Omaehtoista harrastajateatteritoimintaa on tuettu lisäämällä määrärahaa. Alan ammattilaisten ja harrastajien yhteistyön kehittämiseen liittyvä tavoite mm. materiaalin lainauksesta ja yhteishankkeiden toteutuksesta ei ole toteutunut siinä määrin kuin olisi ollut toivottavaa.</p> <p>Lapsille ja nuorille suunnatun näytelmäkirjallisuuden tukemiseen tarkoitettua määrärahaa on lisätty ja siitä on tuettu mm. lastennäytelmien kirjoittajia.</p> <p>Vuosi 2008 oli lastenteatterin teemavuosi, johon liittyi myös lastennäytelmien kirjoittaminen.</p>
<p>Muotoilu, kuvitus ja sarjakuva</p> <p>Opetusministeriö ja taidetoimikuntalaitos toteuttavat mahdollisuuksien mukaan Muotoilu 2005! – valtioneuvoston muotoilupolitiikkaa koskevassa periaatepäätöksessä ehdotetut toimet muotoilukasvatuksen edistämiseksi.</p> <p>Alan museoiden tulisi kehittää museopedagogiikkaa erityisesti lapsille ja nuorille.</p> <p>Alan toimijoiden tulisi kiinnittää huomiota lasten arkipäivän ympäristöjen mm. koulujen sisustukseen, värikyseen ja esineympäristöön alueellisilla kampanjoilla.</p> <p>Opetusministeriö ja taidetoimikuntalaitos tukevat lapsille suunnattuja muotoilu-, kuvitus- ja sarjakuva-alan hankkeita.</p> <p>Opetusministeriö selvittää mahdollisuuksia sarjakuva-alan koulutuksen tukemisesta ja järjestämisestä. Sarjakuvan asemaa vahvistetaan taiteen perusopetuksen</p>	<p>Opetusministeriö ja taidetoimikuntalaitos ovat toteuttaneet mahdollisuuksien mukaan Muotoilu 2005! -periaatepäätöksessä ehdotettuja toimenpiteitä. Opetushallitus on kehittänyt muotoilukasvatuksen asemaa peruskoulun opetussuunnittelussa siten, että muotoilu voidaan kytkeä joustavasti yleisen taidekasvatuksen yhteyteen sekä täydentämään ympäristökasvatuksen opetusta. Myös opettajakoulutusta on kehitetty.</p> <p>Vuosina 2003-2006 toteutettiin Euroopan Komission Kulttuuri 2000- hankkeena viiden maan designmuseoiden koordinoima Fantasy Design-projekti. Fantasy Design koostui kouluihin suunnatuista toiminnoista ja opettajakoulutuksesta. Suomessa toiminta on toteutettu yhteistyössä opetus- ja muotoilijatahojen kanssa.</p> <p>Kts. kohta kuvataiteet.</p> <p>Opetusministeriö ja taidetoimikuntalaitos ovat tukeneet lapsille suunnattuja muotoilu-, kuvitus- ja sarjakuva-alan hankkeita. Valtion muotoilutoimikunta on myöntänyt apurahoja alan taiteilijoille. Alueelliset taidetoimikunnat ovat tukeneet toimintaa avustuksen ja järjestämällä koulutyöpajoja ja vierailuja. Taidetoimikunnat ovat kehittäneet myös yhteistyötä alueellisten taidemuseoiden kanssa.</p> <p>Taiteen perusopetuksen laajeneminen eri taiteenaloilla mahdollistaa tulevaisuudessa myös sarjakuva-alan koulutuksen tukemisen. Toistaiseksi taiteen perusopetuksen valtionavustuksia ei ole haettu erityisesti sarjakuva-alan tukemiseen.</p>

<p>piirissä siinä määrin kuin taloudellista liikkumavaraa syntyy.</p> <p>Opetusministeriö selvittää lastenkirjakuviuksen arkistokysymyksen.</p>	<p>Lastenkirjakuviuksen arkistokysymys on ratkaistu osittain ja vuonna 2007 kartoitustyö oli edelleen kesken. Työn loppuun saattaminen vaatii edelleen lisäresursseja. SNI on saanut tukea työn jatkamiseen mm. Kirjastosäätiöltä.</p>
<p>Säveltaide</p> <p>Opetusministeriö ja taidetoimikuntalaitos tukevat elävän lastenmusiikin esitystoimintaa. Valtion säveltaidetoimikunta tukee luovaa ja esittää lastenmusiikkia esimerkiksi uudella tukimuodolla; Lastenmusiikkiin laatuella.</p> <p>Opetusministeriö ja taidetoimikuntalaitos tukevat yhteisöjä, jotka edistävät yhteistyötä säveltaiteen ja koulujen, päiväkotien sekä lastenkonseranttien järjestäjien välillä.</p>	<p>Opetusministeriö lisäsi säveltaiteen edistämiseen suunnattua määrärahaa vuodesta 2004 vuoteen 2007 183 000 eurolla. Rahalla on tuettu mm. elävän lastenmusiikin esitystoimintaa. Vuonna 2007 määrärahaa kohdentui 276 000 €yhteisöille, jotka edistävät yhteistyötä säveltaiteen ja koulujen, päiväkotien sekä lastenkonseranttien järjestäjien välillä. Ensimmäinen lastenorkesteri (Loiskis) otettiin valtionosuuden piiriin vuonna 2003. Tehty valtionosuusuudistus parantaa myös lastenmusiikin tarjontaa.</p> <p>Valtakunnallista koulu- ja päiväkotikonsernttoimintaa on tuettu lisäämällä määrärahaa toimintaan. Määräraha lastenooppera- ja lastenmusiikkiteatterituotantoihin, kuorojen ja orkesterien toimintaan ja koulutukseen, lapsille ja nuorille suunnattujen konserttien järjestämiseen, sävellysten tilaamiseen ja musiikkikeriirien järjestämiseen on lisätty. Säveltaidetoimikunta avasi keskustelun taideaineiden laadun ja aseman parantamisesta peruskouluissa. Alueelliset taidetoimikunnat ovat järjestäneet musiikkitapahtumia ja -leirejä sekä laatineet opetusmateriaalia. Kunnat ovat tukeneet esimerkiksi Taikalamppu-hankeissa monipuolisten musiikkielämysten ja -tekemisen tarjontaa.</p>
<p>Rakennustaide</p> <p>Kuntien tulisi lisätä lasten ja nuorten mahdollisuuksia osallistua paikallisella tasolla heille tarkoitettujen laitosten ja heidän lähiympäristönsä suunnitteluun.</p> <p>Opetusministeriö ja alan toimijat toteuttavat mahdollisuuksien mukaan valtioneuvoston hyväksymän arkkitehtuuripoliittisen ohjelman pohjalta laadittuja ehdotuksia mm. opettajien koulutuksesta, oppimateriaalin tuottamisesta ja alan verkottamisesta sekä mm. hyödyntävät Suomen Tammi -kulttuuriperintöhankeesta saatuja kokemuksia.</p>	<p>Luovuu- ja kulttuurikasvatushankkeessa (Lähde) on kehitetty Opetushallituksen ja usean tahon yhteistyönä kulttuuriopetusta vuosina 2004 - 2007. Suomen Tammi-verkosto on kehittänyt Opetushallituksen, Museoviraston ja ympäristöministeriön toimesta kulttuuriperintöopetusta verkostomaisesti vuosina 2005-2008. Yhtenä sen merkittävänä kehityskohteena on ollut rakennusperintö ja siihen liittyvä arkkitehtuurikasvatusta. Kehittämistoiminnan edistämiseksi on järjestetty tuona aikana mm. opettajien täydennyskoulutusta.</p> <p>Valtion rakennustaidetoimikunta julkaisi lasten arkkitehtuurikasvatuksen työ- ja opaskirjan opettajille ("Matkalla arkkitehtuurin maahan") ja taiteen keskuustoimikunta on tukenut Arkkitehtuurikasvatusta.fi-sivuston avaamista. Rakennustaidetoimikunta on myöntänyt valtionavustuksia rakennustaiteen edistämiseen vuodelle 2007. Alueelliset taidetoimikunnat ovat panostaneet arkkitehtuurikasvatukseen.</p> <p>Kunnat ovat tukeneet Taikalamppu-hankkeissa arkkitehtuurikasvatusta suunnittelella ja toteuttamalla erilaisia kouluprojekteja, opetushankkeita ja kursseja (esim. kulttuurikurssit), tarjoamalla opetusmateriaaleja sekä osallistumalla menellään olevaan opetussuunnitelmien uudistamistyöhön.</p>
<p>Tanssitaide</p> <p>Opetusministeriön, taidetoimikuntalaitoksen ja kuntien tulisi edistää lapsille ja nuorille suunnattujen tanssiesitysten kiertuetoimintaa. Opetusministeriön, taidetoimikuntalaitoksen ja</p>	<p>Opetusministeriö on parantanut lapsille suunnatun tanssin esitystoiminnan saatavuutta valtionosuusjärjestelmän kautta. Myös kiertuetoimintaa tuetaan tästä määrärahasta. Tanssin vapaan kentän määrärahoja on kasvatettu. Tästä määrärahasta valtion tanssitaidetoimikunta on tukenut</p>

<p>kuntien tulisi tukea festivaalien lisäksi pienimuotoisia tanssitapahtumia, esimerkiksi koulujen kanssa toteutettavia yhteishankkeita.</p>	<p>lastenesitysten ohjelmiston tuottamista ja esitystoimintaa sekä tapahtumia. Alueelliset taidetoimikunnat ovat tukeneet tanssitaidetta lastenkulttuurin alalla myöntämällä apurahoja mm. ammattilaisryhmille ja muille toimijoille sekä kiertue-toiminnalle. Kunnat ovat tukeneet Taikalamppu-hankkeissa lapsille ja nuorille suunnattujen tanssiesitysten kiertue-toimintaa, festivaaleja ja pienimuotoisia tanssitapahtumia.</p>
<p>Valokuva</p> <p>Alueellisten valokuvakeskusten tulisi ottaa lastenkulttuuri vahvemmin huomioon toiminnassaan.</p> <p>Valokuvataiteen valtakunnallisen erikoismuseon tulisi toteuttaa yhteistyössä alan muiden toimijoiden kanssa valokuvapedagogiikan kehittämishanke.</p>	<p>Alueelliset valokuvakeskukset ovat ottaneet lastenkulttuurin vahvemmin huomioon toiminnassaan. Valokuvakeskuksissa lastenkulttuuri on noussut osaksi toiminnan peruslinjauksia ja koulutustapahtumat, työpajat sekä koululaisvierailut ym. tapahtumat ovat olennainen osa toimintaa. Kunnat ovat tukeneet lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa valokuvataidetta mm. Taikalamppu-hankkeessa.</p> <p>Valokuvataiteen valtakunnallinen erikoismuseo on toteuttanut valokuvapedagogiikan kehittämishankkeen.</p>
<p>Sirkustaide</p> <p>Opetusministeriö tukee alan järjestötoimintaa mahdollisuuksien mukaan.</p> <p>Opetusministeriö ja kunnat lisäävät sirkustaiteen opetusyksiköitä taiteen perusopetuksen piirissä siinä määrin kuin liikkumavaraa rahoituksessa syntyy. Taidetoimikuntalaitos varaa sirkustaiteelle resursseja erilaisten sirkustapahtumien järjestämiseksi.</p>	<p>Uuden sirkuksen tapahtumat, vapaat toimijat sekä harrastustoiminta ovat saaneet tukea perustetun sirkuksen tiedotuskeskuksen kautta, jonka toimintaa ministeriö tukee uutena tiedotuskeskuksena. Sirkustaide on saanut oman momentinsa valtion talousarvioon ja määrärahaa toimintaan on kasvatettu. Taidetoimikuntalaitos sekä kunnat ovat tukeneet alan ammattimaista- että harrastajatoimintaa.</p> <p>Sirkustaide kuuluu taiteen perusopetuksen piiriin ja alalla annetaan myös ammatillista koulutusta. Sirkuksen asema on parantunut taiteen perusopetuksessa, jossa se on nostettu uutena taiteenalana valtionosuuden piiriin.</p>

OPĒTUSMINISTERIŅĀ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

ISBN 978-952-485-XXX-X (PDF)

ISSN 1797-951X (PDF)